ΠΑΝΔΩΡΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ.

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΟΓΔΟΟΣ.

ΑΠΟ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1867 ΜΕΧΡΙΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1868.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΝΕΩΝ ΑΡΙΘ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπολίτη
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ,
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΝΔΩΡΑΣ.
(ὁδὸς Πειραιῶς.)
1868.

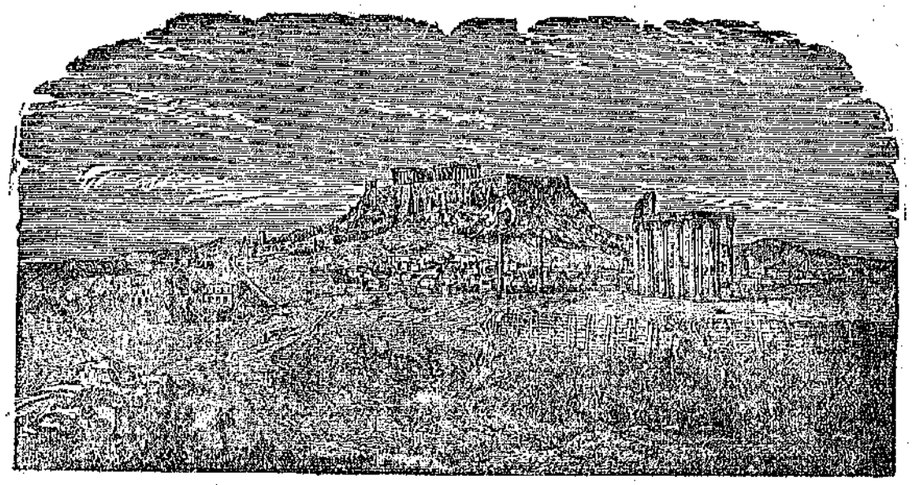

ΠΑΝΔΩΡΑ.

5 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ, 1867. ΤΟΜΟΣ ΙΙΓ'. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 423.

ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

ΕΝ ΕΤΕΙ 1537

ΚΑΙ ΑΛΧΗΜΑΛΟΙΑ ΤΗΣ ΚΑΛΗΣ ΚΑΡΤΑΝΟΥ,

ΥΠΕΥΓΟΥ ΓΕΝΟΜΕΝΕΣ ΤΟΥ

ΣΟΥΛΤΑΝΟΥ ΣΕΛΗΜΙ (¹).

Α'.

Αἱ συμβουλαὶ αἱ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φραγκίσκου δοθεῖσαι πρὸς τὸν Σουλτάνον Σουλεϊμάνον καὶ αἱ μεταξὺ τῶν δύο ἡγεμόνων γενόμεναι διαπραγματεύσεις, ἔπεισαν τὸν Σουλτάνον νὰ κινήσῃ πόλεμον κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου Ε', πλήρη ἔχοντα πεποίθησιν ὅτι ἤθελε κατακτήσει πλείστας καὶ ἀρίστας χώρας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ βασιλεὺς ὑπέσχετο νὰ καταβῇ μετὰ στρατοῦ εἰς Ἰταλίαν, ἅμα ὡς οἱ Τοῦρκοι πλησιάσωσι διὰ ξηρᾶς εἰς τὰς παραλίας τοῦ Ἰονίου πελάγους, καὶ νὰ πέμψῃ ἰσχυρὸν στρατὸν ἵνα ἐπιπέσῃ κατὰ τῆς Ἀπουλίας, ὑποκειμένης τότε τῷ Καρόλῳ, μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῶν συνθηκῶν ὁ Σουλεϊμάνος, ἀρχομένου τοῦ ἔαρος τοῦ 1537 ἔτους, ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως μετὰ ἰσχυροῦ στρατοῦ, καὶ διελάσας τήν τε Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν, οὐδόλως φροντίζων περὶ τῆς τραχύτητος τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς δριμύτητος τοῦ χρόνου, ἦλθεν αὐτοπροσώπως εἰς Ἀλβανίαν καὶ ἐστρατοπεδεύσατο ἐν Αὐλῶνι, ἵνα ἔχῃ ὑπ' ὄψιν τὴν Ἰταλίαν καὶ χρείας τυχούσης διαπλεύσῃ τὸν κόλπον μετὰ τοῦ στόλου, ὅστις ἐξελθὼν τοῦ Ἑλλησπόντου, συνέκειτο ἐκ τετρακοσίων καὶ ἐπέκεινα νεῶν ἐχουσῶν ὑπὲρ τὰς τρεῖς χιλιάδας τηλεβόλων, πολεμικὰς μηχανὰς, πολεμεφόδια καὶ ἄπειρον πλῆθος ζωοτροφιῶν. Τῆς στρατιᾶς ταύτης ἡγεμὼν ἦτο ὁ πασᾶς Λουτοῦφος, ἀνὴρ ἀνδρείας οὐ τῆς τυχούσης καὶ γαμβρὸς τοῦ Σουλεϊμάνου· τὰ δὲ δευτερεῖα εἶχεν ἐν τῷ στρατῷ Χαϊρατίνης ὁ Ἐρυθροπώγων, ὁ τρόμος τοῦ Ἀρχιπελάγους· παρῆν δὲ καὶ ὁ Ἀγιᾶς πασᾶς, σύμβουλος αὐτοῦ καὶ ἄλλοι πασάδες καὶ ἀγάδες. Εἰκοσιπέντε χιλιάδες πεζῶν ἐπέβαινον εἰς τὰς ναῦς, ἐν οἷς τέσσαρες χιλιάδες Γενιτσάρων μετ' ἄλλων δέκα χιλιάδων, τῶν μὲν ἠσκημένων πρὸς πόλεμον, τῶν δὲ νεοσυλλέκτων, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν δώδεκα νομαρχῶν, ἐξ ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ ἐξ ἐκ τῆς Ἀρμενίας, ἐκτὸς πολυαρίθμων ἱππέων.

Ὑποπτεύσασα ἡ ἐνετικὴ πολιτεία τοσοῦτον φοβερὰν παρασκευὴν, ἐπεχείρησε μετὰ μεγίστης δραστηριότητος νὰ ἐνισχύσῃ τὸν στρατὸν αὐτῆς καὶ νὰ ἐπαυξήσῃ καὶ προμηθεύσῃ διὰ τῶν ἀναγκαίων τὰς

(¹) Συνετάχθη ἡ ἀνωτέρω διήγησις κατὰ τὰς σημειώσεις τοῦ ἀοιδίμου πατρὸς ἡμῶν, Ἀνδρέου Μουστοξύδου.

θαλασσίους φρουράς. Ἐξ ὅσων δ' ἐφαίνετο ὁ Σουλεϊμάνος ἐπεθύμει νὰ πειραθῇ τοῦ ἀγῶνος ἰδίως ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Νεαπόλεως· καὶ τοι δὲ τῶν Ἐνετῶν ὑποσχεθέντων οὐδετερότητα ἐν τῷ κατὰ τῶν χριστιανῶν ὑπ' αὐτοῦ κινουμένου πολέμου, ὁ σουλτάνος ὅμως δὲν ἠρκεῖτο εἰς τοῦτο, ἰσχυριζόμενος ὅτι οὐχὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας ὤφειλον νὰ συμμετάσχωσι τοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κάρολον ἀγῶνος. Ἀβέβαιοι ὄντες περὶ τε τοῦ πολέμου τοῦ συνισταμένου ἐν τοῖς μεθορίοις αὐτῶν καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ, ἀνέδειξαν οἱ Ἐνετοὶ κατὰ τὸν Μάϊον μῆνα ἀρχιναύαρχον τὸν Ἱερώνυμον Πέζαρον, ἄνδρα διοικητικὰς ἀρετὰς ἔχοντα, ἰδίᾳ ἔμπειρον ὄντα περὶ τὰ ναυτικά, καὶ ἔπεμψαν εἰς Κέρκυραν, λόγου διαδοθέντος ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἔμελλον νὰ διαβῶσιν ἐκεῖθεν πρὸς λεηλασίαν τῆς νήσου. Ἑβδομήκοντα κάτεργα ἦσαν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Πεζάρου, καὶ εἰς ταῦτα προσετίθεντο ἄλλα δέκα ἐξηρτυμένα ἐν Κρήτῃ, ἓν ἐν Κεφαλληνίᾳ, δύο ἐν Ζακύνθῳ καὶ δύο ἐν αὐτῇ τῇ Κερκύρᾳ. Οὐχ ἧττον ὅμως ἐδόθη ἐντολὴ τῷ Πεζάρῳ, ἵνα διατηρήσῃ οὐδετερότητα, χορηγήσῃ ἐξ ἴσου τοῖς τε Τούρκοις καὶ τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ζωοτροφίας, καὶ μὴ ἐνοχλήσῃ παντάπασι τὰ σχέδια αὐτῶν, ἀλλὰ μόνον νὰ ἐξασφαλίσῃ τοὺς ὑπηκόους ἀπὸ πάσης ἐνδεχομένης προσβολῆς. Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἡμερῶν ἡ πολιτεία ἐπέταξε τῷ Ἰωάννῃ Βιτούρῃ ἵνα μετὰ τεσσαράκοντα κατέργων ἐπαγρυπνῇ τὸν κόλπον.

Καί τοι δ' ἔχοντες ὀδηγίας οἱ Ἐνετοὶ ὅπως ἄγωσιν ἡσυχίαν καὶ μὴ διακόψωσι τὴν μετὰ τοῦ Σουλεϊμάνου ἀνακωχήν, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐκφύγωσι τὴν ὑποψίαν ὅτι ὠμοφρόνων Ἀνδρέᾳ τῷ Δωρίᾳ, ἀρχιναυάρχῳ τοῦ αὐτοκράτορος. Οὗτος μαθὼν τὴν διάβασιν τῶν Τούρκων ἀνήχθη ἐκ Μεσσήνης, καὶ παραπλέων τὴν Κέρκυραν, ἀπὸ Λευκίμνης ἄχρι Κασσιόπης, καὶ τὴν Χιμάραν, ἤρχισε νὰ λεηλατῇ, νὰ ταλαιπωρῇ καὶ νὰ πειρατεύῃ τὰς τουρκικὰς ναῦς, καὶ συναντήσας δεκαπέντε ἐκ τῶν τῆς ὀπισθοφυλακῆς πλήρεις ζωοτροφιῶν καὶ ἐμπορευμάτων μεγίστης ἀξίας, συνέλαβεν ἐννέα μεταξὺ Κασσιόπης καὶ τοῦ νησιδίου Ἐρικούσσης. Ὅθεν ὁ Σουλεϊμάνος, εἴτε προσποιούμενος, εἴτε τῷ ὄντι πιστεύων ὅτι ὁ Δωρίας ἐλάμβανε παρὰ τῶν Ἐνετῶν καταφύγιον καὶ βοηθείας, ἔτι δὲ διαταραχθεὶς ἕνεκα προσβολῶν τινων, ἃς διὰ τὸ ἀρχαῖον μῖσος ἡ ὑπὸ φιλοτιμίας ἐποίησαν τὰ τῶν Ἐνετῶν κάτεργα πρὸς ἓν τῶν ἐκείνου κατέργων, καὶ νομίσας ὅτι προὐδίδετο ὑπὸ τοῦ τῆς Γαλλίας βασιλέως, ὅστις καί τοι εἰς Ἰταλίαν καταβὰς εἶχε μετ' οὐ πολὺ ποιήσῃ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἀνακωχὴν ἐπὶ ἐννέα ἔτη, ἐκέλευσε τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ὅστις εἶχεν ἐπιχειρήσῃ τὴν ἐξολόθρευσιν τοῦ Κάστρου, νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Αὐλῶνα, διότι διενοεῖτο νὰ κηρύξῃ κατὰ πάντα τρόπον πόλεμον τοῖς Ἐνετοῖς, καὶ νὰ στρέψῃ ἁπάσας τάς τε χερσαίας καὶ θαλασσίους αὐτοῦ δυνάμεις κατὰ τοῦ ἐνετικοῦ κράτους, ἰδίᾳ δὲ νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τῆς νήσου καὶ τοῦ φρουρίου Κερκύρας, νομίζων τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην ἁρμοδιωτέραν καὶ εὐχερεστέραν.

Τῇ 17 Αὐγούστου ἐπισκευάσας ὁ Δωρίας τὰ ἑαυτοῦ κάτεργα καὶ πληρώσας αὐτὰ ἔφθασεν εἰς Κέρκυραν, εἰς ἀγίαν Αἰκατερίνην, οὐ μακρὰν τῆς Κασσιόπης· πληροφορήσας δὲ τὸν Πέζαρον περὶ τῆς ἀφίξεώς του ὑπεσχέθη αὐτῷ βοήθειαν αὐτεπαγγέλτως. Τῇ 20 Αὐγούστου ἀνήχθη ἐξ Αὐλῶνος καὶ Χαϊρατίνης ὁ Ἐρυθροπώγων μετὰ ὀγδοήκοντα πλοίων καὶ μετέβη εἰς Σάσωνα, ὕστερον δὲ διευθύνθη πρὸς τὸν πορθμὸν τῆς Κερκύρας. Περὶ τούτου ὁ Πέζαρος ἐπληροφόρησε τὸν Δωρίαν, ὅστις ἀπάρας διευθύνθη πρὸς τὴν Κεφαλληνίαν. Ὁ ἐνετικὸς στρατὸς ἔμεινεν ὅλην ἐκείνην τὴν νύκτα ἐν παρατάξει πολέμου, τὴν δὲ πρωΐαν τῆς ἐπιούσης ὁ Ἐρυθροπώγων παραπλέων τὴν στερεάν, διέβη τὸν πορθμὸν καὶ συμφώνως πρὸς τὰ στρατιωτικὰ ἔθιμα ἐχαιρέτισε τὸ φρούριον, πυροβολῶν καὶ ποιῶν διάφορα ἄλλα δείγματα φιλίας, ὧν ἔλαβεν, εὐμενῆ ἀνταπόδοσιν. Ἐπέστρεψε δὲ μετὰ ταῦτα εἰς Αὐλῶνα, ἐνῷ ὁ Πέζαρος ἀνεχώρησεν εἰς Κεφαλληνίαν καὶ Ζάκυνθον. Τότε ὁ Σουλεϊμάνος συνεσκέφθη ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας μετὰ τοῦ Ἀγιὰ πασᾶ, Ἰανούση βέϊ (¹) καὶ Ἐρυθροπώγωνος· καί τοι δὲ τοῦ Ἀγιὰ γνωμαντεύοντος ὅτι δέον ἦτο νὰ μὴ κινήσωσι μηδόλως πόλεμον κατὰ τῶν Ἐνετῶν, ἐκεῖνος ὅμως, προτρεπόμενος ὑπὸ τῶν ἑτέρων δύο, οἵτινες ἀπέδιδον τοῖς Ἐνετοῖς τὴν αἰτίαν τῆς ὑπὸ τοῦ Δωρίου κατορθωθείσης νίκης ἐν αὐτῷ τῷ μέσῳ τοῦ κράτους αὐτῶν, καὶ ἐνθυμούμενος τὰς ὑπ' ἐκείνων διαπραχθείσας ὕβρεις εἰς τὰ κάτεργά του, ἐκίνησε μετὰ τοῦ στρατοῦ, καὶ διαβὰς τὸν ποταμὸν Ἀβοϊοῦσαν, ἔχων πάντοτε πρὸ αὐτοῦ ἀπείρους σκαπανεῖς ἐξομαλύνοντας τὴν ὁδόν, διέβη καὶ ἄλλον ποταμόν, καὶ τοῦτον διελθὼν ἔφθασε διὰ τοῦ Ἀργυροκάστρου εἰς Βαστίαν ἔνθα ἐστραποπεδεύσατο.

Μαθὼν ὁ Πέζαρος τὸ κίνημα τῶν Τούρκων ἔκρι-

(¹) Ὁ Ἰανούσης Βεῖς ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ, ὡς ὁμολογεῖ ὁ Brantôme (Mém. Disc. 1. Part. T. IV. 22)· ἐλάλει δὲ μετ' ἀπιστεύτου εὐκολίας δεκαεπτὰ γλῶσσας, ἤτοι τὴν ἀρχαίαν καὶ νέαν ἑλληνικήν, τὴν ἑβραϊκήν, τὴν λατινικήν, τὴν ἰταλικήν, τὴν γαλλικήν, τὴν ἱσπανικήν, τὴν ἀραβικήν, τὴν τουρκικήν, τὴν περσικήν, τὴν τῶν Μαύρων, Ταρτάρων καὶ Ἀρμενίων, τὴν γερμανικήν, τὴν σλαβικήν, τὴν οὐγγρικὴν καὶ τὴν ῥωσσικήν. Ὁ δὲ Σουλτάνος, εἴτε διότι ἠγάπα τὴν ποικιλίαν τῶν γλωσσῶν, εἴτε διότι οἱ Τοῦρκοι νομίζουσί τινα τοσάκις ἄνθρωπον ὅσαι εἰσὶν αἱ γλῶσσαι ἃς ὁμιλεῖ, ἐφέρετο τοσοῦτον γενναίως πρὸς τὸν Ἰανούσην, ὥστε οὗτος ἀπεποιήθη ὅλας τὰς πλουσίας προσφοράς, δι' ὧν ἐπειράθη νὰ ἑλκύσῃ αὐτὸν ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος ὁ Ε', μεγάλως ἐπιθυμῶν νὰ ἔχῃ τὸν ἄνδρα παρ' ἑαυτῷ.

νεν εὔλογον νὰ μὴ περιμείνῃ τὴν ἔφοδον τηλικαύτης δυνάμεως, καὶ ἐφοπλίσας κατὰ πρῶτον πέντε τῶν κατέργων αὐτοῦ ὠχύρωσε καὶ ἐπεσίτισε τὰ τῆς Κερκύρας φρούρια· κελεύσας δὲ νὰ πυροβολήσωσι τὰ προάστεια, διευθύνθη εἰς τὸν κόλπον καὶ ἡνώθη μετὰ Ἰωάννου τοῦ Βιτουρίου, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ δύο κάτεργα ἐκ τῶν νήσων, ἓν ἐκ Κερκύρας καὶ ἕτερον ἐκ Ζακύνθου Μαρίνου τοῦ Συγούρου· ἅμα δὲ ὡς οἱ δύο ἀρχηγοὶ συνῆλθον, συνεβουλεύθησαν περὶ τοῦ πρακτέου, καθόσον ἰσχυρότατος ἦν ὁ στόλος ὁ πλησίον τῆς Κερκύρας εὑρισκόμενος, καὶ μέγας ὁ στρατὸς ὅστις εἵπετο τῷ αὐτοκράτορι.

Τὴν νῆσον τότε διώκουν ὁ Βάϊλος Σιμεὼν καὶ ὁ Προνοητὴς Ἀλοΐσιος, ἐπίκλην ἀμφότεροι δὲ Ὑίβα· Φρούραρχος δὲ τοῦ παλαιοῦ φρουρίου ὁ Ἀνδρέας Φαλιέρος· ἡ δὲ φρουρὰ συνέκειτο ἐκ δύο χιλιάδων περίπου Ἰταλῶν καὶ ἴσου ἀριθμοῦ Κερκυραίων, ὧν πλεῖστοι ἀπογεγραμμένοι κατὰ πρῶτον καὶ ἠσκημένοι ἐν τῷ τάγματι τῶν βομβαρδιστῶν, προσήνεγκον ὠφέλιμον ὑπηρεσίαν. Τῶν στρατιωτῶν τούτων ἀρχηγὸς ἦτο Ἰάκωβος Νοβέλλος, ἀνὴρ μεγίστης πείρας περὶ τὰ πολεμικά, ἀλλ' ἀποθανόντα κατ' ἐκείνας ἀκριβῶς τὰς ἡμέρας, διεδέχθη αὐτὸν Βαρβόνος ὁ Νάλδος, ὅστις κατὰ τοὺς τελευταίους πολέμους τῆς Ἰταλίας εἶχεν ἀποκτήσῃ λαμπρὰν φήμην ἀνδρείας καὶ πίστεως πρὸς τὴν πολιτείαν· ἔφερε δὲ τὸν βαθμὸν συνταγματάρχου καὶ προσήνεγκεν ἑκουσίως τὴν ἑαυτοῦ ὑπηρεσίαν ἐν Κερκύρᾳ, ἐπιποθῶν νὰ ἐξαλείψῃ διά τινος θαυμασίας πράξεως τὴν δυσφημίαν τοῦ τε προπάτορος καὶ πατρὸς, θανάτῳ ζημιωθέντων. Ὁ Νάλδος ἐκομίσατο παρὰ τῆς Συγκλήτου ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς κυβερνήτας τῆς νήσου, δι' ὧν ἐνετέλλοντο νὰ προτρέψωσι τούς τε διοικητὰς καὶ πολίτας νὰ φανῶσι γενναῖοι καὶ πιστοί, ἀνθ' οὗ ἤθελον χορηγηθεῖ τοῖς ἀριστεύσασιν ἑτοίμη βοήθεια καὶ ἀντάξια βραβεῖα. Ἐν τῷ φρουρῷ ἦσαν προσέτι τὰ πληρώματα τεσσάρων κατέργων, ἅτινα μείναντα πρὸς φύλαξιν τῆς νήσου ὥρμουν ἀσφαλῶς ἐν Μανδρακίῳ. Μεγίστη ἦτο ἡ ἀφθονία τῶν πυροβόλων καὶ ἱκανὰ τὰ πολεμεφόδια, αἱ δὲ ζωοτροφίαι ἤρκουν ἐπὶ τρία ἔτη. Τοῦ στρατοῦ τὰ ὑπουργήματα ἀνετέθησαν εἰς διαφόρους, κατὰ τὴν ἀνάγκην· τῆς πύλης ἡ φυλακὴ ἀνετέθη Νικολάῳ τῷ Σεμιτεκόλῳ, ἐπὶ τῶν ἐφοδίων προέστη Ζαχαρίας ὁ Βάρβαρος καὶ ἐπὶ τῶν πυροβόλων Ἀλοΐσιος ὁ Σκνοῦτσος, καὶ οἱ τρεῖς κυβερνῆται τῶν καταλειφθέντων πρὸς φυλακὴν κατέργων.

Τῇ 26 Αὐγούστου ἤ, ὡς ἕτεροι σημειοῦσι, τῇ 27 περὶ τὴν 14 ὥραν ὁ Ἐρυθροπώγων ἐνεφανίσθη μετὰ στρατοῦ καὶ μετά τινων ὁλκάδων, κομιζουσῶν χιλίους ἵππους καὶ πλείστους πεζούς, ἵνα πράξῃ ὅσας βλάβας συνήθως ἐπιφέρουσιν ἔθνη βάρβαρα καὶ ἐχθρικά. Προέπεμψε δὲ οὗτος δύο κάτεργα, ἅτινα φθάσαντα εἰς μέρος τι, ἔνθα ὀλίγαι ὑπῆρχον οἰκίαι ἀντικρὺ τῆς πόλεως καὶ τοῦ προαστείου, ἐπυρπόλησεν αὐτάς, καὶ ἐντοσούτῳ ἅπας ὁ στρατὸς ἀνέβαινε ἐν τῷ στομίῳ τοῦ πορθμοῦ πρὸς δυσμὰς τοῦ σκοπέλου τοῦ ὀνομαζομένου Σέρπη, ἀπέχοντος τῆς πόλεως δώδεκα μίλια. Τὴν δ' ἐπιοῦσαν ἔφθασε καὶ τὸ λοιπὸν μέρος τοῦ στόλου καὶ ἐπυρπόλησεν ὅσας οἰκίας εὗρεν, πρὸς τούτοις καὶ τὸ χωρίον τοῦ Ποταμοῦ, δύο μίλια τῆς πόλεως ἀπέχον. Οὕτως ἱστόρησεν ὁ Γουάτιος· ἀλλ' ὁ Μοροζίνης σημειοῖ ὅτι οἱ τῆς νήσου ἀντέστησαν μετὰ ἰσχυροῦ πλήθους Χιμαραίων εἰς τὴν τοῦ Ἐρυθροπώγωνος ἀποβίβασιν, καὶ ὅτι μετὰ θηριώδη ἀγῶνα καὶ ἀμοιβαίας σφαγὰς κατῆλθεν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἐπέδραμε καὶ ἐλεηλάτησε πᾶσαν τὴν χώραν. Ἀκολούθως δὲ ἔγραψε πρὸς τοὺς Μοιράρχους παρακινῶν αὐτοὺς νὰ σώσωσι τὴν ζωὴν αὐτῶν καὶ τῶν κατοίκων, παραδίδοντες τὸ φρούριον, κατὰ τοῦ ὁποίου ἤθελεν ἄλλως ὁρμήσῃ αὐτὸς ὁ Σουλτάνος, καὶ οὔτε ἡ δριμύτης τοῦ χειμῶνος, οὔτε ἄλλα κωλύματα ἤθελον ἀποτρέψῃ αὐτόν. Ἀλλ' οἱ Μοίραρχοι θαρροῦντες τῷ φρουρίῳ, φύσει καὶ τέχνῃ ὀχυρῷ, ἀπέκρουσαν τὴν πρότασιν.

Ἐν τούτοις ἡ Σύγκλητος, μαθοῦσα ὅτι Σουλεϊμάνος ἤρχισεν ἀναφανδὸν τὸν πόλεμον, κατελήφθη ὑπὸ βαρυτάτης ἀνησυχίας, διότι, ἂν καὶ τὸ τῆς Κερκύρας φρούριον ἐλογίζετο ἱκανὸν πρὸς ἄμυναν, οὐχ ἧττον ὅμως πάντων αἱ σκέψεις ἐστράφησαν πρὸς ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν προσβολῶν τοῦ τουρκικοῦ στόλου, διότι ἐγίνωσκον ὅτι, ἐνόσῳ οὗτος ἔμενεν ἀκέραιος, ἤθελε χορηγεῖ νέας δυνάμεις τῷ στρατῷ, ἡ δὲ νῆσος ἤθελεν εἶσθαι ἐκτεθειμένη εἰς πολλοὺς κινδύνους, ματαία δὲ ἤθελε ἀποβῇ ἡ δαπάνη ἡ γενομένη πρὸς παρασκευὴν τοῦ πολυαρίθμου καὶ ἰσχυροῦ στόλου, ὃν οἱ Ἐνετοὶ εἶχον ἤδη ἕτοιμον. Βλέποντες λοιπὸν ὅτι ὁ πόλεμος ἦτο ἀναπόδραστος καὶ ὅτι κατεπείγον ὁ χρόνος καὶ ἡ ἀνάγκη νὰ φέρωσιν ἐπικουρίαν τῇ Κερκύρᾳ, ἐστράφησαν πρῶτον πρὸς τὸν Πάπαν, οὗτος δὲ μὴ ἀμφιβάλλων περὶ τῆς τῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων συμμαχίας, ἔσπευσε ν' ἀνακηρύξῃ αὐτὴν πρὶν ἢ ἔτι τελεσθῇ. Ἄπειρον πλῆθος ἐπεραιώθη ἐκ Βρεντησίου εἰς Κέρκυραν, πλεῖστοι προσήνεγκον τάς τε οὐσίας καὶ τὴν ἐργασίαν αὐτῶν, πρὸς τοῖς ἄλλοις δὲ καὶ ὁ Δούξ τῆς Μαντούης προσήγαγε τετρακοσίους ἐρέτας. Οἱ Ἐνετοὶ ἐν βραχεῖ διευθέτησαν τὰ πάντα, ἵνα ὁ στρατὸς πορευθῇ εἰς προϋπάντησιν τοῦ ἐχθροῦ, ὁ δὲ Πέζαρος, οὗτινος ὁ στόλος συνέκειτο ἐξ ἑκατὸν εὐκινήτων κατέργων, ἐκ δέκα βαρειῶν καὶ δέκα νηῶν, ἐπετάχθη ἵνα παρακτηθῇ τῆς φυλακῆς τοῦ κόλπου καὶ ἑνωθῇ μετὰ τοῦ Ἀνδρέου Δωρίου, ὃν ἐκέλευσαν νὰ πλεύσῃ εἰς Βρεντήσιον. Ἀλλ' οὗτος ἥκιστα εὐνοῶν τοῖς Ἐνετοῖς καὶ

ἐπιποθῶν νὰ ἐκδικηθῇ διὰ τὴν δοθεῖσαν πρὸς αὐτὸν ἀποποίησιν, ὅτε διαπλέων μετὰ μοίρας τοῦ στόλου του τὸν πορθμὸν τῆς Κερκύρας προτέτεινεν αὐτοῖς νὰ ὠφεληθῶσιν ἀπὸ τῆς περιστάσεως, ἵνα καταναυμαχήσωσι τὸν Ἐρυθροπώγωνα, ἀπέπλευσε μὲν ἐκ Νεαπόλεως, ἀλλ' ἀντὶ νὰ ἑνωθῇ μετὰ τοῦ στόλου τῆς πολιτείας καὶ ν' ἀναλάβῃ τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀνεχώρησεν εἰς Γενοῦαν προφασιζόμενος ὅτι ἤθελε νὰ δώσῃ ἀναψυχὴν εἰς τὰ κεκοπιακότα πληρώματα, καὶ νὰ προνοήσῃ περὶ ἄλλων ἀναγκῶν· ἀπέπεμψε δὲ τὰ κάτεργα τῶν τε ἱπποτῶν τῆς Μελίτης καὶ τοῦ Πάπα πρὶν ἢ λάβῃ παρὰ τούτου ἰδιόχειρον ἐπιστολήν, δι' ἧς προέτρεπεν αὐτὸν νὰ ἐλευθερώσῃ κυρίως τὴν Κέρκυραν, ἧς ἡ ἀπώλεια ἤθελεν ἀνοίξῃ τῷ ἐχθρῷ τὴν ὁδὸν τῆς τε Ἰταλίας καὶ Σικελίας.

Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα διεπραγματεύοντο, ὁ Σουλεϊμάνος τῇ 29 Αὐγούστου διεπεραιώθη ἐπὶ πεντήκοντα κατέργων καὶ εἴκοσι πέντε χιλιάδων στρατιωτῶν εἰς τὴν νῆσον, ἡγεμονευομένων ὑπὸ τοῦ Ἀγᾶ τῶν Γιαννιτζάρων, Βελέρβεϊ τῆς Ἀνατολῆς, τοῦ Ἀγᾶ τῶν Ἰαγκάγων ἢ ἀλητῶν καὶ τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ. Ἦλθε δὲ καὶ ὁ Ἀγιᾶς πασᾶς, ὅστις πολλάκις τῆς ἡμέρας ἐκ τῆς στερεᾶς μετέβαινεν εἰς τὴν νῆσον, ἵνα πληροφορῇ τὸν Σουλτάνον περὶ τῶν πραττομένων. Οὗτος δὲ μετὰ τοῦ Ἐρυθροπώγωνος, ὁρίζων τὰς ἐπικαιροτέρας θέσεις, καὶ μεθ' ἑαυτοῦ φέρων τριάκοντα πυροβόλα, ἐπεχείρησε τὴν κατασκευὴν διαφόρων πολιορκητικῶν ἔργων, καὶ μετὰ βαρβάρου σκληρότητος ἔσπευσε νὰ καταστρέψῃ τὴν πόλιν, νὰ κόψῃ τὰς ἐλαίας, τὰς λεμονέας καὶ τὰ λοιπὰ δένδρα, νὰ διαρπάσῃ τὰ ζῶα, νὰ πυροπλήσῃ τὰς οἰκίας, καὶ μετὰ πολλῶν βασάνων ν' ἀπαγάγῃ ἀνθρώπους πάσης ἡλικίας καὶ φύλου εἰς δουλείαν.

Β'.

Ἡ πόλις ἡ μᾶλλον τὸ προάστειον, καθότι αὕτη δὲν ἦτο εἰσέτι ὠχυρωμένη διὰ τειχῶν, ἐγένετο ὡσαύτως παρανάλωμα τοῦ ξίφους καὶ τοῦ πυρός· ἡ δὲ πυρκαϊὰ διήρκεσε τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας καὶ νύκτας. Ἐκτὸς δὲ τῶν ἐπηρειῶν τούτων προσετέθησαν καὶ αἱ τῶν ἐνετῶν διοικητῶν καὶ τοῦ οὐρανοῦ, διότι κατέσκαψαν τὰ πέριξ τοῦ μείζονος προαστείου προάστεια, ἅτινα ὁ Σέγνης (¹) καλεῖ ἐπισημότατα καὶ πλουσιώτατα, ἵνα μὴ δυνηθῇ ὁ ἐχθρὸς νὰ καταλύσῃ ἐν αὐτοῖς, ἐξήγαγον δὲ ἐκ τοῦ φρουρίου τοὺς ἀχρήστους ὑπὸ σκληρᾶς ἀνάγκης, ἵνα κάλλιον ὑπομείνωσι τὴν πολιορκίαν. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι καὶ πλεῖστοι ἐκ τοῦ προαστείου κατέφυγον ὑπὸ τὰ τείχη καὶ εἰς Μανδράκιον, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ γενικοῦ καὶ ἐσχάτου φόβου, προτιμῶντες τὸν θάνατον ἢ νὰ παραδοθῶσιν ἑκουσίως τῷ βαρβάρῳ· ἀλλ' ἐν ᾧ δὲν εἶχον τὰ πρὸς τὸ ζῆν, συνώμοσε πρὸς καταστροφὴν αὐτῶν καὶ αὐτὸς ὁ οὐρανός, διότι τοιαύτη λαῖλαψ, καὶ ἄνεμος καὶ χάλαζα ἐξερράγησαν τῇ νυκτὶ τῆς 30 Αὐγούστου, ὥστε πλεῖστοι τῶν ἀθλίων ἐκείνων μὴ δυνάμενοι νὰ προφυλαχθῶσιν ἀπέθανον. Καὶ ἦτο τῷ ὄντι ἄξιον οἴκτου τὸ νὰ βλέπῃ τις τὰ τέκνα ἐνώπιον τῶν πατέρων καὶ τῶν μητέρων αὐτῶν ἀποθνήσκοντα ἐκ τοῦ ψύχους καὶ τῆς πείνης, καὶ, ὡσανεὶ πρόκειται περὶ πολυτίμου δώρου, οἱ ταλαίπωροι γονεῖς ὁρῶντες αὐτὰ θνήσκοντα, ἀνέτεινον τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ηὐχαρίστουν τὸν παντοδύναμον. Ἀπεσώθησαν δὲ μόνον ὀλίγοι ἀναβιβασθέντες εἰς τὸ φρούριον διὰ σχοινίων, ὅθεν, ἵνα μὴ ἐπαναληφθῶσι τοσοῦτον τρομερὰ πάθη καὶ ἵνα κάλλιον ὀχυρωθῶσι, τοῦθ' ὅπερ συνέβη περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνός, οἱ μοίραρχοι ἀπέφραξαν τὰς τοῦ προαστείου ὁδοὺς διὰ πίθων καὶ δοκῶν, καὶ ἐπεχείρησαν νὰ κατασκευάσωσι τρεῖς προμαχῶνας, τὸν μὲν ἐν τῷ Ἁγίῳ Μιχαὴλ ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῦ κρεουργίου (della beccaria) περιέχοντα ὀκτὼ κανονοστάσια, τὸν δὲ πλησίον τῆς τοῦ Ἁγίου Βασιλείου ἐκκλησίας, περιέχοντα πέντε, καὶ τὸν τρίτον πλησίον τῆς τοῦ Ἁγίου Μιχαὴλ τῶν Καθασσιλῶν ἐκκλησίας περιέχοντα δώδεκα.

Ἀρ' ἑτέρου δὲ ἔστησαν οἱ Τοῦρκοι τὴν πρώτην Σεπτεμβρίου μέγιστον πυροβόλον ἐπὶ τοῦ νησιδίου τοῦ Μαριπέτρου ἢ τοῦ Βίδου· ἀλλ' ἐν διαστήματι τριῶν ἡμερῶν οὐχὶ πλέον ἢ ἑνενηκοντάκις ἐνηλεβόλησαν, καὶ πεντάκις μόνον αἱ σφαῖραι προσέκρουσαν εἰς τὸ φρούριον καὶ εἰς μίαν ναῦν, κατὰ δὲ τὰ λοιπὰ τηλεβολήματα, αἱ σφαῖραι διερχόμεναι ὑπεράνω τοῦ φρουρίου, ἔπιπτον κατὰ τὸ ἕτερον μέρος εἰς τὴν θάλασσαν, διὸ οἱ Τοῦρκοι ἔπαυσαν παντάπασι τὸ τηλεβολεῖν. Ἀρχίσας ἐν τοσούτῳ ὁ ἐχθρὸς τὸν τηλεβολημὸν ἐνόησεν ὅτι ἡ ὁρμὴ τῶν σφαιρῶν, ῥιπτομένων ἐκ τοῦ τόπου, εἰς ὃν ἔκειναν συμφερώτερον ν' ἀποσυρθῶσιν, ἐμηδενίζετο ἕνεκα τῆς μεγάλης ἀποστάσεως πρὶν ἢ προσκρούσωσι, καὶ οὐδεμία ἐκομένως ἐπεφέρετο βλάβη. Ὁ δὲ στόλος, στρεφόμενος πρὸς τὸ νότιον μέρος τοῦ φρουρίου, ἔνθα τὰ τείχη χαμηλότερα ὄντα παρεῖχον μείζονα ἐλπίδα ἐπιτυχίας, ἤρχισε νὰ ἐκπυρσοκροτῇ ἐκ τῶν πρωρῶν διὰ τῶν ὀγκωδεστέρων τηλεβόλων, τρόμον μᾶλλον ἐμποιησάντων ἢ βλάβην τοῖς πολιορκουμένοις, οἵτινες κατεβύθισαν διὰ τηλεβοληματῶν ἐκ τοῦ ὕψους τῶν τειχῶν ἐν τῶν τουρκικῶν κατέργων καὶ κατέθρασαν τὸ ἐπίσημον τῆς νεὼς αὐτῆς τοῦ Ἐρυθροπώγωνος. Διὸ ὁ Ἀγιᾶς πασᾶς μετέβη ἐκ τῆς στερεᾶς εἰς τὴν νῆσον, ἀνὴρ δὲ μεγάθυμος ὢν καὶ καὶ ζηλωτὴς τῆς τε τιμῆς καὶ τοῦ συμφέροντος τοῦ κυρίου αὐτοῦ, σκοτεινὸς ἦλθε κατὰ τὴν νύκτα τῆς 5 Σεπτεμβρίου, μετὰ ξυλῶν ῥαγδαιοτάτης βροχῆς καὶ ἐξηγριωμένων ἀνέμων, μεθ' ἑνὸς μόνου συντρόφου εἰς τὴν τῆς Κερκύρας τάφρον. Ἰδὼν δὲ καὶ ἐξακριβώσας αὐτὴν, ἔγνω ὅτι ἦτο ἰσχυρῶς ὠχυρωμένη οὕτως, ὥστε μόλις μετὰ παρέλευσιν μακροτάτου χρόνου ἦτο δυνατὸν νὰ ἐκπολιορκηθῇ. Ὅθεν ἀναχωρήσας ἐπληροφόρησε περὶ πάντων τούτων τὸν Σουλεϊμάνον, καὶ συνεβούλευσε ν' ἀποστῇ τῆς ἐπιχειρήσεως διὰ τὸν λόγον ὅτι δὲν ἤθελεν εὐδοκιμήσῃ, ἐπελθούσης μεγίστης ἐπιδημίας ἐν τῷ στρατῷ αὐτοῦ καὶ σιτοδείας καὶ προσεγγίζοντος τοῦ χειμῶνος, καὶ πρὸς τούτοις διότι δὲν ἦτο συνετὸν, χάριν τῆς δυσκόλου ἁλώσεως τῆς Κερκύρας, νὰ περισπάσῃ τὰς δυνάμεις καὶ τὸν νοῦν ἀπ' ἄλλων κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος εὐκολωτέρων ἐπιχειρήσεων, ὧν ἕνεκα ἐγένετο ἡ πολεμικὴ ἐκείνη παρασκευή. Καὶ ταῦτα μὲν συνεβούλευεν ὁ Ἀγιᾶς τὸν Σουλεϊμάνον· οὗτος ὅμως ἵνα ποιήσῃ καὶ τελευταίαν ἀπόπειραν ἔπεμψε τὴν ἑπομένην πρωΐαν Κερκυραῖόν τινα πρὸς τοὺς Προβλεπτάς, παρακινῶν αὐτοὺς νὰ παραδώσωσι τὴν γῆν τῷ Σουλτάνῳ, καὶ λέγων ὅτι οὗτοι μὲν ἐγίνωσκον ὅτι ἐστεροῦντο ζωοτροφιῶν καὶ ὅτι ἐπὶ τέλους πιεζόμενοι ἐκ τῆς πείνης ἤθελον παραδοθῇ, ἀλλὰ τότε οὐδεμίαν ἔκρεπε νὰ ἐλπίσωσιν εὐσπλαγχνίαν, διότι ἔμελλον νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τρομερώτατον θάνατον. Ἀποκρουσθεισῶν δὲ τῶν προτάσεων, ὁ Σουλεϊμάνος ἰδὼν ὅτι αἱ διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης προσπάθειαι αὐτοῦ οὐδόλως ἐπέτυχον διά τε τὸ ἀπόρθητον τοῦ φρουρίου καὶ τοῦ λιμένος, καὶ διότι ἡ ἐπιδημία καὶ ἡ σιτοδεία ἤρχισαν ἐνοχλοῦσαι ἐν τῷ στρατῷ, ἠσπάσθη τὴν τοῦ Ἁγιᾶ συμβουλὴν καὶ ἀπεφάσισε νὰ διαλύσῃ τὴν πολιορκίαν. Ὅθεν ὁ Βεζίρης ἀνήγγειλε τῷ Βαΐλῳ Κανάλῃ, ὅστις διέμενεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ὅτι ἐὰν ἤθελον οἱ Ἐνετοὶ νὰ ἱκανοποιήσωσι τὰ πταίσματα καὶ νὰ ἐπανορθώσωσι τὰς προσφάτους πρὸς τὸν ἑαυτοῦ Κύριον ἐπενεχθείσας ζημίας, ἀσμένως ἤθελε στέρξῃ εἰς συνομολόγησιν εἰρήνης μετ' αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τέλους τῇ 11 Σεπτεμβρίου ἀναζεύξας ἐκ Κερκύρας ἀνεχώρησε· τῇ δὲ ἑπιούσῃ ὁ Καϊρατίνης ἐπιβιβάσας τὴν στρατιὰν ἀνήχθη ἄγων μεθ' ἑαυτοῦ εἴκοσι χιλιάδας αἰχμαλώτων πάσης ἡλικίας καὶ παντὸς φύλου καὶ πολυάριθμα τετράποδα. Ἐκ τοσούτων σκληρῶν ἀπηνειῶν, ἀπηλλάγησαν μόνοι οἱ εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου καταφυγόντες χωρικοί, καὶ τρομερὰ σημεῖα τῆς τῶν Τούρκων παρόδου κατελείφθησαν ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Βουθρωτοῦ καὶ ἐν τῇ νήσῳ Παξῶν.

Τὰ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν οἰκτρὰ συμβάντα τῆς νήσου οὐ μόνον Ἐνετοί, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι Ἰταλοὶ ἱστορικοὶ ἀφηγήθησαν, μετὰ χρωμάτων δὲ λίαν ζωηρῶν καὶ περιπαθῶν περιεγράφησαν ὑπὸ Ἰωάννου Κρίσπου, δουκὸς τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἐν τῇ πρὸς τὸν πάπαν Κάρολον τὸν Ε' καὶ ἑτέρους δυνάστας χριστιανοὺς ἐπιστολῇ αὐτοῦ, καὶ ὑπὸ Ἀνδρονίκου τοῦ Νουκίου, μάρτυρος αὐτόπτου γενομένου (¹). Ἕνεκα δὲ τῆς ἐλευθερώσεως ταύτης τῆς Κερκύρας ἐτελέσθησαν τῇ ἐπιταγῇ τοῦ Δόγου καὶ τῆς Συγκλήτου λειτανίαι ἐν τῇ Δουκικῇ ἐκκλησίᾳ, ἀπενεμήθησαν δημόσιαι ἐλεημοσύναι, καὶ πρὸς τὸν ἐν Σκαρδώνῃ τότε γενικὸν μοίραρχον Πέζαρον παρηγγέλθη νὰ πλεύσῃ εἰς Κέρκυραν, ἵνα παντὶ σθένει παραμυθήσῃ τούς τε νησιώτας καὶ πολίτας καὶ ἀναῤῥιπίσῃ τὰς ἐλπίδας αὐτῶν καὶ τὸ πρὸς τὴν αὐθεντίαν τῆς Ἐνετίας θάῤῥος, ἥτις χάριν αὐτῶν προνοήσασα ἔπεμψε τὸ ἀναγκαῖον ὁλικὸν καὶ ἀνέκτησε τὰ καταστραφέντα προάστεια (²).

Γ'.

Ἐν τοσούτῳ τοὺς ἐν Κερκύρᾳ ληφθέντας αἰχμαλώτους μετὰ τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπάνοδον ἀποβιβάσαντες οἱ Τοῦρκοι ἐξέθηκαν ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ Γαλατᾶ, ἀνακηρύξαντες ὅτι ἠδύνατο ὅστις ἐπεθύμει ν' ἀγοράσῃ χριστιανοὺς αἰχμαλώτους ἄῤῥενας ἢ θήλεις, νέους ἢ γέροντας ἐπὶ μετρίᾳ τιμῇ. Τούτου δὲ γενομένου τὰ ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν ἀθλίων ἐκείνων χρήματα κατετέθησαν ἐν τοῖς βασιλικοῖς θησαυροῖς (³).

Μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἦτο καὶ ἑπταετὴς νεᾶνις, ἥτις ἀκολούθως κατέστη προσφιλεστάτη σύζυγος τοῦ Σουλτάνου Σελὴμ, υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Σουλεϊμάνου, ὑπερβαλλόντως ὑπ' αὐτοῦ ἀγαπηθεῖσα ἕνεκα τῆς ἄκρας ὡραιότητος καὶ σπανίας εὐφυΐας. Οἱ ἐνετοὶ συγγραφεῖς, εἴτε διὰ τὸν λόγον ὅτι ἡ Κέρκυρα ἦτο ὑποτεταγμένη εἰς τὴν πολιτείαν αὐτῶν, εἴτε ἕνεκεν ἀγνοίας λέγουσιν αὐτὴν εὐγενῆ κυρίαν Ἐνετὴν, ἕλκουσαν τὸ γένος ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Βάφων, ἂν καὶ Λάζαρος Σοράντιος προστίθησι μετ' ἐπιφυλάξεως, *ἐὰν τοῦτο ἀληθεύῃ*· ἀλλὰ πάντες ἁμαρτάνουσι, διότι ὁ ἀοίδιμος ἡμῶν πατὴρ ηὐτύχησε ν' ἀνακαλύψῃ ἐν τῇ διπλωματικῇ ἀλληλογραφίᾳ τῶν ἐνετῶν πρέσβεων παρὰ ταῖς διαφόροις αὐλαῖς τῆς Εὐρώπης, τῇ μετανακομισθείσῃ ἐκ τῆς πρώην αὐτῶν ἀποθήκης πρῶτον μὲν εἰς Παρισίους, εἶτα δὲ εἰς Μεδιόλανα, καὶ ἔγγραφον μεταξὺ τῶν ἐπισήμων, ἅτινα ὁ Βάϊλος Ἰάκωβος Σοράντιος ἐπέστελλε τῇ 26 Ὀκτωβρίου 1566 πρὸς τὴν ἑαυτοῦ πολιτείαν, ὅπερ, ὡς ἐπίσημον ἅμα δὲ καὶ ἄγνωστον παραθέτομεν αὐτολεξεὶ πρὸς διαφώτισιν τῆς ἱστορίας τῶν χρόνων ἐκείνων.

(¹) Stor. Fiorent. L. IX.

(¹) Πανδώρα τομ. ΙΖ'. Φυλλ. 407.
(²) Morosini.
(³) Van. Ali Effendi. Gran Cancel. Αστιν. μετάφρ. τοῦ Ἰω. Lonnel παρὰ τῷ Geropoldi Bilancia.

Μετάφρασις ἐπιστολῆς τουρκιστὶ γεγραμμένης, ἐγγειρισθείσης ὑπὸ Μιχάλη Παπαδοπούλου, ἥτις εἶναι, καθ' ἃ λέγει, ἡ μετάφρασις ἐπιστολῆς ἑλληνιστὶ γεγραμμένης, ἣν ἡ Κυρία Ῥεγγίνα Καρτάνου ἐκ Κερκύρας ἔπεμπε πρὸς τὴν ἑαυτῆς θυγατέρα, γυναῖκα τοῦ Σελὴμ καὶ μητέρα τοῦ Μουράτ.

« Κυρία μου καὶ θύγατερ, σοὶ πέμπω μυρίους χαιρετισμούς. Ἀπὸ εἰκοσιεννέα ἤδη ἐτῶν περὶ σοῦ μόνον διαλογιζομένη, ἐὰν ζῇς ἢ ἀπέθανες, οὐδὲν ἄλλο ἐπεθύμουν εἰμὴ νὰ ἀκούσω εἰδήσεις, αἵτινες νὰ μὲ ἀπαλλάξωσιν ἐκ ταύτης τῆς ἀμηχανίας. Ἐπὶ τέλους δὲ μαθοῦσα ὅτι εἶσαι γυνὴ τοῦ αὐθέντου Σουλτάνου Σελὴμ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπέκτησες υἱὸν ὀνόματι Σουλτάνον Μουράτ, εὐχαρίστησα τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ. Βέβαιον ὅτι ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν σου πολλὰ ἐδείκνυες σημεῖα ὅτι ἔμελλες νὰ γίνῃς μεγάλη, καὶ ἐλπίζω ὅτι καὶ εἰς τὸ μέλλον θέλεις λάβῃ εὐτυχίας μείζονας τῆς παρούσης. Ἐγὼ δὲ, ὦ θύγατερ, ἔμεινα 27 ἔτη αἰχμάλωτος, καθ' ἣν ἐποχὴν ὑπέφερα πολλοὺς κόπους καὶ ταλαιπωρίας· ἀλλ' ἐπὶ τέλους, θείᾳ χάριτι, ἀπὸ δύο ἤδη ἐτῶν ἐλευθερωθεῖσα ἐπέστρεψα εἰς τὴν πατρίδα ἡμῶν Κέρκυραν, εἰς τὴν ἀρχαίαν ἡμῶν κατοικίαν, ἔνθα μαθοῦσα τὰ περὶ σοῦ ἔγραψα τὴν παροῦσαν καὶ ἔπεμψα αὐτὴν διὰ μέσου τοῦ θείου σου. Ἐγὼ ὀνομάζομαι Ῥεγγίνα, ὁ πατήρ σου Νικόλαος, σὺ δὲ Καλή. Εἶχες δύο ἀδελφοὺς καὶ μίαν ἀδελφήν. Οἱ ἄρρενες ὠνομάζοντο Γεώργιος καὶ Μανόλης, τὸ δὲ ὄνομα τῆς ἀδελφῆς ἦτο Φωτεινή. Ὅτε ἠχμαλωτίσθημεν ἦσο ἑπταετής. Ὁ πατήρ σου ἀπέθανεν ἐν τῷ κατέργῳ. Οἱ λοιποὶ ἀδελφοί σου ἀπεπλανήθησαν, ὥστε οὐδέποτε ἔλαβον περὶ αὐτῶν εἰδήσεις. Ἐὰν δὲ δυσπιστῇς εἰς τοὺς λόγους ἐμοῦ, ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖ ὁ θεῖός σου, ἐρώτησον αὐτὸν καὶ βεβαιώθητι περὶ παντὸς πράγματος. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ὑπάρχει ἐκ τῆς γενεᾶς σου ὁ Ἀντώνιος Καρτάνος, ὅστις, ὡς γινώσκεις, ἐφοίτα εἰς τὸ διδασκαλεῖον, τὸ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἤκουσα δὲ ὅτι εἶναι σκλάβος σοῦ καὶ τοῦ στόλου τῶν Σπαχίδων. Τὸ ὄνομα τῆς κώμης ἐξ ἧς ἐζωγρήθης καλεῖται Ἀσουμέτη, κειμένη πλησίον τῆς Κερκύρας. Ἡ τοῦ πατρός σου ἀδελφὴ ὠνομάζετο Φραγγεσκίνη. Ἡ γεννεά σου κατάγεται ἐξ ἑνὸς Κὺρ Ἀντωνίου Καρτάνου. Σὺ συνείθιζες νὰ λέγεις, Μῆτερ μου, μῆτερ μου, Θὰ ἔλθωσιν οἱ Τοῦρκοι καὶ θὰ μᾶς πάρωσι· Θὰ ἔλθῃ ὁ Κατρατὶν-πασᾶς νὰ μᾶς ἀρπάσῃ, ἡμεῖς δὲ ἐλέγομεν ἡ κόρη αὕτη ἐπὶ τέλους θὰ τουρκεύσῃ. Καὶ μετ' οὐ πολὺ, κατὰ θείαν βούλησιν, ἐπληρώθησαν οἱ λόγοι σου. Θύγατερ, ἐὰν δὲν ἐλησμόνησες τὰ καθήκοντα, ἄτινα χρεωστεῖς νὰ ἔχῃς πρὸς τὴν μητέρα σου, θέλεις πέμψει ἄνθρωπόν τινα, ἵνα μὲ παραλάβῃ καὶ ἔλθω πλησίον σου. Ἐὰν δὲ καταισχύνεσαι νὰ μὲ καλῇς μητέρα σου, οὐδὲν ἄλλο δύναμαι νὰ πράξω εἰμὴ νὰ εὐχηθῶ νὰ σὲ ἀπαντήσω εἰς τὸν ἄλλον κόσμον. Ἀλλ' ἐλπίζω ὅτι δὲν θέλεις μοὶ ἀρνηθῇ τὸ τοιοῦτον, διότι τὸ πρὸς τὴν μητέρα ὀφειλόμενον καθῆκον εἶναι μέγιστον. »

Διὰ τῶν λόγων τούτων ἡ μήτηρ ἀναζωογονεῖ τὰς πρώτας ἐντυπώσεις τῆς θυγατρός της ὡς σημεῖα ἀναγνωρίσεως. Παρατηρεῖ ὁ Σοράντιος ὅτι ἐν τέλει τῆς ἐπιστολῆς ἦσαν αἱ ἑπόμεναι λέξεις, γεγραμμέναι ὡσαύτως τουρκιστὶ καὶ διὰ τῆς αὐτῆς χειρός, αἵτινες, ὡς φαίνεται, ἐγράφησαν κατὰ παρακίνησιν τοῦ Παπαδοπούλου.

« Κυρία μου, ἡ ἐπιστολὴ, ἣν ἐγὼ ὁ θεῖος καὶ δοῦλός σου ἐκόμισα, ἦτο γεγραμμένη ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν χριστιανῶν καὶ οὐδεὶς ἤξευρε ν' ἀναγνώσῃ αὐτήν. Ὅμως εὗρον τὸν συγγενῆ σου Ἀντωνάκην τὸν Σπαχίδην, ὅστις μετὰ μεγίστου κόπου εὗρε μεταφραστὴν εἰς ταύτην τὴν γλῶσσαν. Καὶ οὕτω μετέφρασεν αὐτὴν ὅσον ἠδυνήθη κάλλιον. »

Ἐπὶ κεφαλίδος τῆς ἐπιστολῆς ἀνεγινώσκοντο αἱ ἑπόμεναι λέξεις γεγραμμέναι ἐξ ἄλλης χειρὸς, αἵτινες, καθ' ἃ ἰσχυρίζετο ὁ Παπαδόπουλος, περιεῖχον τὴν δοθεῖσαν παρὰ τῆς εἰρημένης Κυρίας ἀπάντησιν.

« Ὁπουδήποτε καὶ εἰς χεῖρας οἱουδήποτε εὕρῃς τὴν μητέρα μου θέλεις λάβῃ καὶ ὁδηγήσῃ αὐτὴν ἐνταῦθα ἀνυπερθέτως. »

Μετάφρασις διατάγματος εὑρισκομένου παρὰ τῷ Παπαδοπούλῳ ἐπ' ὀνόματι τῆς μητρὸς τοῦ Σουλτάνου Μουράτ.

« Διὰ τοῦ παρόντος ἐντέλλεται εἰς πάντα Ζαντζάκην, Καδὴν, Βοϊβόδαν καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὸν Καπιτάνον τῆς Σμύρνης, ἵνα πορευομένου Μιχάλη τοῦ ἐκ Κερκύρας μετὰ τοῦ πλοίου αὐτοῦ εἰς οἱονδήποτε σκάλωμα συγχωρήσωσιν αὐτῷ νὰ ἀπιβιβάσῃ ὅ,τι βούλεται, μηδόλως ἐνοχλοῦντες ἢ κωλύοντες αὐτὸν καὶ ὡσαύτως ἵνα μὴ ἐνοχλῶσι τὰς ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις κειμένας ἐκκλησίας· ἔτι δὲ ἵνα δύνηται νὰ ἐλευθερῇ σκλάβους Κερκυραίους ὁπουδήποτε ἀνεύρῃ αὐτούς. »

Θέσις τῆς σφραγῖδος φερούσης τάδε·

» Μήτηρ Σουλτάνου Μουράτ. »

Ἀναπαύεται ἡ ψυχὴ διαλογιζομένη ὅτι οὔτε τὸ αὐτοκρατορικὸν μεγαλεῖον, οὔτε ἡ ἐκ νηπιότητος συμβίωσις μετ' ἀλλοφύλων ἠδυνήθησαν ν' ἀποσβέσωσιν ἐκ τῆς ψυχῆς τῆς νέας Καρτάνου τὴν μνήμην τῆς μητρὸς, τῶν συγγενῶν, τῆς πατρίδος, ἴσως δὲ καὶ αὐτῆς τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Τοῦτο προσέτι δυνατὸν εἰκάσαι καὶ ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ἰωάννου Φραγκίσκου Μοροζίνου, ἑτέρου βαΐλου, ἐπανακάμψαντος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ τῇ ἀναγνωσθείσῃ ἐν τῇ Συγκλήτῳ μεταξὺ τῶν ἐτῶν

1558 καὶ 1586, ὅτι τὸν ἐξ αὐτῆς γεννηθέντα Μουράτ ἡ γυνὴ αὕτη δι.έταξε κρυφίως νὰ βαπτίσωσι, ἂν καὶ προστίθησιν ὁ Μοροζίνης ὅτι αὕτη ἔπραξε τοῦτο οὐχὶ τοσοῦτον χάριν τῆς θρησκείας, ὅσον ἕνεκα τῆς ἐπικρατούσης παρὰ τοῖς Τούρκοις δοξασίας, ὅτι τὰ τέκνα αὐτῶν βαπτισθέντα ἔχουσι καλλιτέραν τύχην καὶ δὲν ὑπόκεινται εἰς ἐπιληψίαν, ἣν πάσχουσι πλεῖστοι ἐν Κωνσταντινουπόλει· ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἀπήλλαξε τοιούτου νοσήματος τὸν υἱὸν αὐτῆς ἕνεκα τῆς ἐκείνου ἀκρασίας (1).

Ὅθεν οὐδεμία ἀνάγκη ν' ἀποδειχθῇ ἐπὶ πλέον τίς ὑπῆρξεν ἡ οἰκογένεια τῆς μητρὸς τοῦ Μουράτ, ἣν οὐδ' ἐκείνη βεβαίως ἠγνόει· ἀλλ' ἵνα δοξάσωσιν ὅτι ἦτο ὑψηλοτέρας περιωπῆς, διηγεῖτο ὅτι δὲν ἐγίνωσκε τὰ ὀνόματα τῶν συγγενῶν αὐτῆς καὶ ὅτι ἦτο ἐνετή, αἰχμαλωτισθεῖσα ἐν Κερκύρᾳ, ὅτε ὁ πατὴρ αὐτῆς διέμενεν αὐτόθι ἐν στρατιωτικῇ ὑπηρεσίᾳ.

Ὄντος τοῦ Μουράτ τὸ 1546, ἐν ᾧ ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον, μόλις 28 ἐτῶν, δῆλον ὅτι ἡ μήτηρ αὐτοῦ συνεζεύχθη μετὰ τοῦ Σελὴμ τὸ 16 ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῆς, καὶ ὅτι κατὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου δὲν ὑπερέβαινε τὸ τεσσαρακοστὸν πέμπτον. Ὁ θάνατος τοῦ Σελὴμ ἀπεσιωπήθη ἵνα μὴ παράσχῃ λαβὴν εἰς τὴν αὐθάδειαν τοῦ στρατοῦ. Ὁ Μουράτ ἅμα λαβὼν τὴν εἴδησιν, ἐν Ἀμασίᾳ εὑρισκόμενος, ἀπῆλθε καὶ νύκτωρ ἔφθασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Μαθὼν δὲ τὴν ἄφιξιν αὐτοῦ ὁ μέγας Βεζίρης, πρῶτον μὲν εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὰ δωμάτια τῆς μητρὸς, ἣν ὑπερβαλλόντως ἐλάτρευε καὶ ἠγάπα, καὶ μετ' αὐτῆς συνεβουλεύθη, εἶτα δὲ αὐτὸς καὶ οἱ λοιποὶ μεγιστᾶνες προσεκύνησαν τὸν νέον ἡγεμόνα. Συνετὴ καὶ ἔμπειρος ἡ γυνὴ αὕτη ἐν ταῖς μηχανορραφίαις τοῦ σεραγίου πλεῖστον ἴσχυε παρὰ τῷ Μουράτ, καὶ φοβουμένη μὴ ἐλαττωθῇ ἡ ἐπιρροὴ αὐτῆς ἕνεκα τῆς σταθερᾶς καὶ τρυφερᾶς ἀγάπης, ἣν ἐδείκνυεν ὁ υἱὸς πρὸς τὴν σύζυγον, προσεπάθησε νὰ σαγηνεύσῃ αὐτὸν δι' ἄλλων καλλονῶν. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ὠφελήθη ἐκ μιᾶς Οὐγγρίδος αἰχμαλώτου, ἥτις εἰς τὴν γοργότητα τοῦ χοροῦ ἤνωνε τὴν γοητείαν τοῦ ᾄσματος δι' ὧν διεσκέδαζε τὸν Μουράτ· καὶ ἐπειδὴ ἡ ζηλότυπος σύζυγος, ἵν' ἀποτρέψῃ αὐτὸν τῆς νέας συμπαθείας καὶ μηδενίσῃ τὰς ἐρωτικὰς, σχέσεις τῆς ἀντιζήλου μετεχειρίσθη ἑβραίας τινὰς καὶ ἀπεπειράθη νὰ ποιήσῃ γόητρα καὶ μαγείας, ἡ πανοῦργος Καλὴ ἐπληροφόρησε περὶ τῶν τεχνασμάτων τούτων τὸν υἱόν αὐτῆς.

Ἐτελεύτησε δὲ ἡ Καρτάνου ἐν ἀκμαίᾳ ἔτι ἡλικίᾳ πεντήκοντα τεσσάρων ἐτῶν. Μαθὼν ὁ Σουλτάνος ὅτι ἡ ἀσθένεια αὐτῆς προέβαινεν ἐπὶ τὰ χείρω, ἐπορεύθη ἵνα ἀποδώσῃ αὐτῇ τὰ τελευταῖα καθήκοντα· ἡ δὲ συνετὴ μήτηρ, ἥτις ζῶσα εἶχε μετριάσῃ τὰ πάθη τοῦ υἱοῦ, τελευτῶσα ἔδωκεν αὐτῷ διαφόρους συμβουλὰς διαδοθείσας καὶ ἐπευφημισθείσας καθ' ὅλην τὴν Κωνσταντινούπολιν. Κατέλιπε δὲ δύο ἑκατομμύρια χρυσοῦ, ὧν τὰ μὲν δύο τρίτα ἐκληροδότησε τῷ υἱῷ, τὰ δὲ λοιπὰ εἰς τὰ τζαμία. Ὁ δὲ Μουράτ παρέπεμψε τὸν νεκρὸν τῆς μητρὸς μέχρι τῆς τελευταίας θύρας τοῦ σεραγίου, καὶ διέταξε νὰ ταφῇ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ τοῦ ἀνδρός.

Ἐν Κερκύρᾳ τῇ 26 Σεπτεμβρίου 1867.

ΜΙΧΑΗΛ Δ. ΜΟΥΤΣΟΞΥΔΗΣ.

(1) Relazione dell'Ambasceria a Constantinopoli di Gianfrancesco Morosini Bailo della Rep. di Venezia dal 6 Maggio 1582 al 12 Giugno 1583. Ven. 1854. p. 26.

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗ.

(Ὅρα φυλλ. 421.)

ϛ'.

Κομποφακελορρήμοσύνη ἐν Ἀμερικῇ.

Ἡ κομποκεφαλορρημοσύνη, ὁ ἀνεξάλειπτος οὗτος τύπος τοῦ ἀμερικανικοῦ χαρακτῆρος, μετεβλήθη ὑπ' αὐτῶν εἰς ἀληθῆ ἐπιστήμην, τὴν ὁποίαν πάντες τιμῶσιν, ἀναβιβάσαντες μέχρι τῆς ἀνωτάτης περιωπῆς τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας. Καὶ ἐνῷ εἰς τὴν Εὐρώπην οἱ μὲν μεταφυσικοὶ καταγίνονται περιπαθῶς, ἄνευ σκοποῦ κέρδους, εἰς ἀνεύρεσιν τῶν λόγων τῶν θείων νόμων, οἱ δὲ φιλόσοφοι μοχθοῦσιν ἀναλύοντες τὰ πάθη καὶ τὰ αἰσθήματα τοῦ ἀνθρώπου, ἡ σχολὴ τῶν κομποφακελορρημόνων τῆς Ἀμερικῆς, ἀρκεῖται εἰς τὴν μελέτην τῆς μωρίας, τῶν ἐλαττωμάτων καὶ τῶν ἀσθενειῶν τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως κερδοσκοπήσῃ ἐπ' αὐτῶν. Τοσούτῳ δὲ βαθέως ἐρρίζωθη ἡ ἰδιότης αὕτη εἰς τὰ ἤθη τῶν Ἀμερικανῶν, ὥστε κατέστη ἀναπόφευκτος μοχλὸς, ἢ μᾶλλον ἡ ψυχὴ ἑκάστης πράξεως ἀγαθῆς ἢ πονηρᾶς. Καὶ αὐτὴ ἡ περὶ τὰ θεῖα εὐσέβεια ἀσπάζεται τὴν κομποφακελορρημοσύνην (*)· καὶ ἰδοὺ παράδειγμα.

Πολλάκις οἰκοδομοῦνται εἰς τὸ αὐτὸ μέρος πολλοὶ ναοί· καὶ ἐπειδὴ οἱ οἰκοδομήσαντες αὐτοὺς, εἰ καὶ κρύπτονται ὑπὸ τὸ Εὐαγγέλιον, ἀληθῆ ὅμως σκοπὸν ἔχουσι τὸ κέρδος, καταφεύγουσιν εἰς ἐγκόσμια ἐπιχειρήματα, ἱκανὰ νὰ σαγηνεύσωσι τὰ ἀπολωλότα πρόβατα. Προσλαμβάνουσι λοιπὸν ἐνομαστήν τινα prima dona, ἥτις ἀναμιγνυομένη μετὰ τοῦ χοροῦ τῶν ψαλτῶν, τραγῳδεῖ τι ἐκ τῆς Νόρμας, τῆς Δου-

(*) Οὕτω, καταλλήλως νομίζω, κατ' Ἀριστοφάνην, μετέφρασα τὸ humbug τῶν Ἀμερικανῶν.

κίας ἢ ἄλλου τινὸς μελοδράματος, ὅπως δι' αὐτῶν φέρωσιν εἰς μετάνοιαν καὶ κατάνυξιν τὰς ἀσεβεῖς ψυχάς. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὑπάρχουσι δυστυχῶς καὶ ψυχαὶ πεπωρωμέναι ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἐπενόησαν διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν ἄλλον τρόπον, τὸν ἑξῆς· στέλλουσιν εἰς τὴν Εὐρώπην, τὴν Ἱερουσαλὴμ ἢ καὶ τὰς Ἰνδίας νέον τινὰ ἱεροκήρυκα (smart young preacher) ὅπως μελετήσῃ τὰ ἤθη τῶν λαῶν, συναγάγῃ διδακτικὰ καὶ περίεργα ἀνέκδοτα καὶ μορφώσῃ κρίσεις περί τε ἀνθρώπων καὶ πραγμάτων· οὗτος δ' ἐπανερχόμενος μετά τινα χρόνον, τὸ χαρτοφυλάκιον ἔχων πλῆρες σημειώσεων, συντάσσει ὁμιλίας· καὶ ὅπως δελεασθῶσιν οἱ πιστοὶ δημοσιεύονται εἰδοποιήσεις διά τε ἐφημερίδων καὶ τοιχοκολλήσεων καὶ κατ' οἶκον ἀποστολῶν, ἀναγγέλλουσαι τὴν ἐπάνοδον τοῦ νέου ἱεροκήρυκος μετὰ διεξοδικὴν καὶ ἐπίπονον καὶ ἐπικίνδυνον περιήγησιν, ἧς τινος τὰς περιεργοτάτας περιπετείας θέλει ἀναγνώσει εἰς τὴν δεῖνα ἐκκλησίαν τὴν δεῖνα ἡμέραν. Ἡ περιέργεια ἐρεθίζει τὰ ἀπολωλότα πρόβατα, ἅτινα σπεύδοντα ἐπανέρχονται εἰς τὴν μάνδραν, συνεισφέροντα καὶ μέρος τοῦ μαλλίου αὐτῶν. The made plenty of money after all.

Ὁ αἰδεσιμώτατος Κ. Hasnon κατέπεισέ ποτε ἕνα τῶν συναδέλφων του, τὸν σεβάσμιον Κ. Ἐλεάζαρ Οὐίλλιαμς, ὅτι ἦτο υἱὸς τοῦ Λοδοβίκου Ιϛ'. Τὸν Ἐλεάζαρ, γέροντα καὶ παλίμπαιδα, δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ κατηχήσῃ ὁ πανοῦργος Hanson, ὥστε ἀληθῶς νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν βασιλικήν του καταγωγήν. Ἐνθυμήθη τὰ παιγνίδιά του ὅτε ἦτο βασιλόπουλον, τὴν στολὴν τὴν ὁποίαν ἐφόρει καὶ τὰ παθήματα τοῦ στυγοῦς πατρός του. Ὅλαι ἐν γένει αἱ λεπτομέρειαι ἀνεγεννήθησαν εἰς τὴν μνήμην του, ὡς καὶ ὁ σκυτοτόμος Σίμων, ὅστις τὸν εἶχε φονεύσει πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν. Ἔλεγε δὲ ὅτι κατώρθωσε νὰ καταφύγῃ εἰς τὰς ἀχανεῖς ἐρημίας τῆς Ἀμερικῆς, ὅπου ἐχειροτονήθη μετά τινα χρόνον διαμαρτυρόμενος ἱερεύς, δι' ὃ καὶ ἐλυπεῖτο καθὸ ἀπόγονος τοῦ Ἁγίου Λοδοβίκου.

Βεβαιωθεὶς ὁ αἰδέσιμος Hanson ὅτι ὁ ἐπίσης αἰδέσιμος συνάδελφός του οὐδόλως ἐδίσταζε περὶ τῆς βασιλικῆς του γενεαλογίας, παρέλαβεν αὐτὸν καὶ μετέβη εἰς Νεοεβόρακον, ὅπου πορευθεὶς πρὸς τὸν διευθυντὴν τῆς ἐφημερίδος Putnam-Magazine, πολλὴν ἐχούσης ἀνάγκην συνδρομητῶν εἶπεν αὐτῷ·

— Ἔρχομαι νὰ σὲ προτείνω μίαν ὑπόθεσιν.

— Λέγε, κύριε.

— Ἔχεις βεβαίως ἀνάγκην νέου τινος πράγματος ὅπως ἐρεθίσῃς τὴν περιέργειαν τῶν ἀναγνωστῶν σου. Ἐπειδὴ δὲ ἔκαμα ἀνακάλυψιν, ἥτις θὰ συνταράξῃ τήν τε Ἀμερικὴν καὶ Εὐρώπην, ἔρχομαι νὰ σὲ τὴν προτείνω.

— Ποία εἶναι, κύριε, ἡ ἀνακάλυψίς σου;

— Ἀνεκάλυψα τὸν Λοδοβίκον ΙΖ', τὸν ἀτυχῆ δοῦκα τῆς Νορμανδίας, τὸν ὁποῖον ὅλοι ἐνόμιζον ὡς τώρα ἀποθαμένον. Σὲ προτείνω λοιπὸν νὰ μοιράσωμεν τὸ κέρδος.

— Θαυμάσια! πόσους τόμους θὰ γράψωμεν!

— Ὁ *βασιλεὺς* γράφει προθύμως ὅσους τόμους θελήσῃς, ἕως ὅτου νὰ εὐχαριστηθῇ ἡ περιέργεια τοῦ κοινοῦ.

Ἀφοῦ ἐσυμβιβάσθησαν καλῶς ὅ τε αἰδεσιμώτατος καὶ ὁ ἐφημεριδογράφος, ἐδημοσιεύθη κεφαλαίοις γράμμασι μετά τινας ἡμέρας ἐπὶ κεφαλίδος τῆς Putnam-Magazine ἡ ἀγγελία αὕτη·

«*Ὁ Λοδοβίκος ΙΖ', διάδοχος τοῦ θρόνου τῆς Γαλλίας, δὲν ἀπέθανεν ἀλλὰ ζῇ καὶ ζῶνται.*»

Διὰ τοῦ πρώτου ἄρθρου καθὼς καὶ διὰ πολλῶν ἄλλων ὁ αἰδεσιμώτατος Hanson διηγήθη τὴν ὡς ἐκ θαύματος γενομένην ἀνακάλυψιν τοῦ ἀτυχοῦς υἱοῦ τοῦ Λοδοβίκου ἰϛ'. Ὁποία συγκίνησις! Ὅλοι ἔτρεχον εἰς νὰ πρωταγωνιάσῃ τὴν ἐφημερίδα. Δάκρυα ἔρρευσαν ποταμηδὸν ὅτε ἀνέγνω τὸ κοινὸν τὰ δυστυχήματα τοῦ ταλαιπώρου βασιλικοῦ γόνου, καὶ μυριάδες εἰκόνων διενεμήθησαν, ὅπου ἐζωγραφεῖτο ὁ διάδοχος φέρων διαμαρτυρομένου ἱερέως ἔνδυμα. Ἀμέσως ἐγένετο ἔρανος ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ πάντες ἐβεβαίωσαν ὅτι ὁ Ἐλεάζαρ Οὐίλλιαμς ἦτο ἴσον ἀπαράλλακτον τῷ πατρί του.

Ἀπερίγραπτος ὑπῆρξεν ὁ ἐνθουσιασμός· συζητήσεις πολλαί, ἐπίτηδες ὑπενεργηθεῖσαι, ἐδελέαζον τὸ κοινὸν, καὶ ἡ ἐπίνοια ἐφαίνετο εὐδοκιμοῦσα κατὰ πάντα, ὅτε ἡ τύχη ἔστρεψεν ἀπροσδοκήτως τὴ πρόσωπον ἀπὸ τῶν δύο αἰδεσιμωτάτων. Ἡ μήτηρ τοῦ Λοδοβίκου ΙΖ', ἐλθοῦσα αἴφνης, ἀνέτρεψεν ὅλον ἐκεῖνο τὸ οἰκοδόμημα. Ἦτο δὲ αὕτη μαύρη γραῖα ὑπέργηρως, τρομερὰ στίγματα φέρουσα εἰς τὸ πρόσωπον, ἥτις, ἀθυμοῦσα διὰ τὴν τόσην βραδύτητα τοῦ υἱοῦ της, ἦλθε μόνη νὰ τὸν ἀναζητήσῃ. Ὅτε δὲ εἶδεν αὐτὴν ὁ αἰδεσιμώτατος Hanson·

— Θεέ μου! ἐβόησεν ὡς περ κεραυνοβοληθείς. Εἶχες λοιπὸν μητέρα, μεγαλειότατε Ἐλεάζαρ!

— Ναί, ἀπεκρίθη οἰμώζας ὁ βασιλόπαις· ἀλλὰ δὲν ἦτο σφάλμα μου.

— Τί μου! ἀνέκραξεν ἡ γραῖα, ἐναγκαλισθεῖσα μετὰ δακρύων τὸν Λοδοβίκον ΙΖ'.

— Ἔχε ὑγείαν, γλυκύ μου ὄνειρον! ἀνεφώνησεν ὁ αἰδεσιμώτατος Hanson, ἀνυψώσας πρὸς οὐρανὸν τοὺς ὀφθαλμούς.

Ὁ δὲ Ἐλεάζαρ Οὐίλλιαμς ἐπανέλαβε τὸ ἱερατικόν του ἐπάγγελμα, εἰ καὶ ἐπέμενε πιστεύων ὅτι, καθ' ἃ τὸν ἐβεβαίωσεν ὁ αἰδεσιμώτατος Hanson, εἶναι υἱὸς τοῦ Λοδοβίκου Ιϛ'.

Ἀλλ' ὁ πάντων κομποφακελορρημονέστερος εἶναι ὁ γνωστὸς ἡμῖν Βαρνοὺμ, ὅστις, ἂν ἐπεδίδετο εἰς

τὴν διπλωματίαν, βεβαίως θὰ ἐξισοῦτο καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Ταλλεϋράν. Ναὶ μὲν πάντες γινώσκουσιν εἴς τε τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀμερικὴν, ὅτι ἐπιφανεστάτη τῶν ἐπινοιῶν αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ τῆς εὑρέσεως τῆς τροφοῦ τοῦ Οὐάσιγκτον· ἀγνοοῦσιν ὅμως καὶ τὰς περιστάσεις αἵτινες ἐγέννησαν τὴν λαμπρὰν ταύτην ἰδέαν. Ὁ Βαρνοὺμ ἦτο μικρὸς γραφεὺς εἰς ἐμπορικόν τινα οἶκον, ἀποστελλόμενος συνεχῶς εἰς ὑπηρεσίαν. Καί ποτε ἀπερχόμενος διὰ θαλάσσης εἰς Νέαν Αὐρηλίαν, ἀπέβη εἰς Τένεσση, κατὰ τὸν Μισισίπην, ὅπου ὁ πλοίαρχος τοῦ ἀτμοπλοίου εἶχεν ἀνάγκην νὰ προμηθευθῇ ξύλα. Ἐκεῖ ἤκουσέ τινα ὁμιλοῦντα περὶ μαύρης γραίας, διηγουμένης συνεχῶς περιστάσεις τινὰς τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Οὐάσιγκτον. Τοῦτο ἤρκεσεν εἰς τὸν ἐφευρετικὸν νοῦν τοῦ Βαρνούμ· ἀμέσως ἀφῆκε τὸ ἀτμόπλοιον, παρῃτήθη τοῦ ἐμπορίου καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐκβιάσῃ τὴν τύχην ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἀποταθεὶς λοιπὸν πρὸς τὸν ἰδιοκτήτην τῆς γραίας ἠγόρασεν αὐτὴν ἀντὶ τριακοσίων δραχμῶν, καταχαίροντος ἐκείνου ὅτι ἐξεφορτώθη ἄχρηστον βάρος· καὶ ἀφοῦ παρέλαβεν αὐτὴν ἐγένετο μεταξὺ τῶν δύο ὁ ἑξῆς διάλογος.

— Λοιπόν, καλή μου γραῖα, σὺ ἔλαβες τὴν μεγίστην τιμὴν νὰ βυζάξῃς τὸν Οὐάσιγκτον;

— Ὄχι δά, αὐθέντα μου, τὸν ἐγνώρισα μόνον ὅταν ἦτον παιδίον καὶ πολλάκις ὡμίλησα μὲ αὐτόν.

— Λανθάνεσαι, γερόντισσα· σὺ τὸν ἐβύζαξες μὲ τὸ ἴδιόν σου γάλα, εἶμαι βέβαιος.

— Μὲ συγχωρεῖτε, αὐθέντα, δὲν σᾶς εἶπαν τὴν ἀλήθειαν· ἐγὼ εἶμαι πτωχὴ, ἀλλὰ τιμία, καὶ ἡ συνείδησίς μου . . .

— Τί θὰ εἴποῦν αὐτὰ τὰ μωρολογήματα; τί συνείδησιν μὲ λέγεις; . . . Μάθε ὅτι σὺ ἐβύζαξες τὸν Οὐάσιγκτον· εἶμαι βεβαιότατος ὅπως μὲ βλέπεις καὶ σὲ βλέπω· καὶ ὁ λόγος ἀνθρώπου ὁποῖος ἐγώ, εἶναι ἀξιοπιστότερος τῶν φλυαριῶν μιᾶς μαύρης γραίας, ἡ ὁποία ἔχασε τὸ μνημονικόν της. Διὰ ποῖον μ' ἐπῆρες, παληόγρηα; Τώρα σὲ βίπτω κάτω, καὶ κάμνω τὰ ζαρωμένα σου κρέατα ὡσὰν ἀστακὸν βρασμένον.

— Συγχωρήσατέ με, αὐθέντα μου, συγχωρήσατέ με.

— Ὄχι, ὄχι . . . ἀγία γυναῖκα, ἐγὼ πρέπει νὰ σὲ ζητήσω συγχώρησιν διὰ τὸν ἄτοπον θυμόν μου. Τώρα τὸ ἐννοῶ· ἠθέλησες μετριοφρονοῦσα νὰ κρύψῃς τὴν ἀλήθειαν, διὰ ν' ἀποφύγῃς τὰς τιμὰς τῶν ὁποίων εἶσαι ἀξία. Ὁποία θαυμασία γυναῖκα! ἔχεις ὅλας τὰς ἀρετὰς καὶ ὅλα τὰ προτερήματα! Ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου σου, ἂν καὶ ζαρωμένου ἀπὸ τὴν ἡλικίαν, μαγεύει τὴν καρδίαν μου. Ναί, ναί, ἡ θεία πρόνοια, κρίμασιν οἷς οἶδε, δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ ἐκλέξῃ ἄλλην διὰ νὰ βυζάξῃ τὸν μέγαν, τὸν ἀθάνατον Οὐάσιγκτον. Πόσον πρέπει νὰ ἦσαι εὐτυχὴς καὶ ὑπερήφανος.

— Καλέ μου αὐθέντα!

— Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ· πρέπει καὶ ὁ λαὸς, ὁ ὁποῖος σὲ ἀγαπᾷ χωρὶς νὰ σὲ ἰδῇ ποτὲ, καὶ φλογίζεται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ σὲ γνωρίσῃ, πρέπει ν' ἀκούσῃ τὴν γλυκεῖαν φωνήν σου. Ἀφοῦ ἐβύζαξες τὸν πατέρα τῆς πατρίδος, ἐννοεῖται ὅτι καὶ σὺ εἶσαι μήτηρ τῆς πατρίδος.

— Τί τιμὴ διὰ μίαν μαύρην εἰς τὰ γηράματά της! Μὲ φαίνεται ὅτι ὀνειρεύομαι καὶ δὲν ἠμπορῶ νὰ κρατήσω τὰ δάκρυά μου.

— Ἄφες νὰ τρέξουν τὰ πολύτιμα αὐτὰ δάκρυα. Πλάσμα οὐράνιον! ὁ λαὸς σὲ περιμένει διὰ νὰ καταφιλήσῃ τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων σου.

— Ὦ καλέ μου αὐθέντα, μεγάλη τιμὴ εἰς ἐμέ· πῶς ν' ἀνθέξω εἰς τοιαύτην εὐτυχίαν! ἡ καρδία μου σπαράττεται.

— Ναί, ἡ γενναία αὐτὴ καρδία, ἐπάνω εἰς τὴν ὁποίαν τοσάκις ἀνεπαύθη ἡ κεφαλὴ τοῦ παιδίου, τὸ ὁποῖον μὲ τὴν ἡλικίαν ἔγεινεν ἄνδρας, καὶ μὲ τὸν καιρὸν πατὴρ τῆς πατρίδος. Εἰπέ με σὲ παρακαλῶ ὅτι σὺ τὸν ἐβύζαξες· ἂς τὸ ἀκούσω ἀπὸ τὸ στόμα σου καὶ εὐθὺς θὰ πέσω νὰ καταφιλήσω τὰ πόδιά σου.

— Ὦ! τὸ κεφάλι μου γυρίζει! Κοντεύω νὰ τὸ χάσω! ἐτρελάθηκα . . . Βέβαια, δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι ἐγὼ ἐβύζαξα τὸν Οὐάσιγκτον.

— Δόξα σοι ὁ Θεός! ἐγύρισε τὸ μνημονικόν σου. Εὐθὺς λοιπὸν ἑτοιμάσου, πάρε τὰ κουρέλιά σου καὶ ἂς τρέξωμεν νὰ εὐχαριστήσωμεν τοὺς λαούς, οἱ ὁποῖοι σὲ περιμένουν μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας.

Καὶ ἀμέσως ὁ Βαρνοὺμ, ἐφόδιον ἔχων τὴν μαύρην γραῖαν μετέβη εἰς τὴν Φιλαδέλφειαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς πάσας τὰς μεγάλας πόλεις τῆς Ἀμερικῆς· τοσούτῳ δὲ εὐδοκίμησε τὸ ἐμπόριον τοῦτο, ὥστε ἐκ τοτε προέβη καὶ εἰς ἄλλα σπουδαιότερα.

Ἄλλοτε πάλιν ἐνοικιάσας ὅλα τὰ ἀτμόπλοια, ὅσα μεταφέρουσιν ἐπιβάτας εἰς τὰ πέριξ τοῦ Νεοεβοράκου, ἀνήγγειλεν ὅτι μεγάλη ταυρομαχία θέλει συγκροτηθῇ, εἰς τὴν ὁποίαν δέχεται δωρεὰν πάντας τοὺς κατοίκους τῶν μερῶν ἐκείνων. Καὶ οἱ μὲν ταῦροι, καταβάντες εἰς τὸ στάδιον, οὐ μόνον δὲν συνεκρούσθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐφάνησαν χαίροντες ὅτι συνηντήθησαν, διὸ καὶ δυσηρεστήθη τὸ πλῆθος· τὸ ἐκ τῶν ἀτμοπλοίων ὅμως κέρδος ὑπερέβη τὰς προσδοκίας τοῦ Βαρνούμ.

Ἀλλὰ πρὸς τῇ ταυρομαχίᾳ ταύτῃ, ἀναγκαῖον νὰ θαυμάσωμεν καὶ τὴν τεταριχευμένην σειρῆνα τοῦ Βαρνούμ.

Μίαν τῶν ἡμερῶν κολοσσιαῖαι ἐφημερίδες καὶ συνοδίαι μουσικῶν ἀνήγγειλον εἰς τὸ δημόσιον τὴν ἀ-

νακάλυψιν σειρῆνος, ἐκ τῶν μυθολογουμένων, οὖσαν κατὰ τὸ ἥμισυ γυναῖκα καὶ κατὰ τὸ ἕτερον ἥμισυ ἰχθύν, ἀνακάλυψιν γενομένην ὑπὸ ἁλιέων, περὶ τὴν ἁλιάδα τῶν ὁποίων ἐνήχετο μελῳδοῦσα. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ ἁλιεῖς, ἀναίσθητον ἔχοντες τὴν ἀκοὴν, δὲν ἐγοητεύθησαν ὑπὸ τῆς μελῳδίας ὅπως πάλαι ὁ Ὀδυσσεὺς, τὴν ἐκαμάκισαν ἀπανθρώπως καὶ ἀπέσυραν εἰς τὸ κατάστρωμα, ἐνῷ ἔψαλλε μ' ἐκπνέουσαν φωνὴν κύκνειον ᾆσμα, τὸ περιπαθὲς νομίζω ἐκεῖνο τῆς *Λουκίας*, μεθαρμοσθὲν εἰς τὴν φωνήν της. Ταριχευθεῖσα δὲ μετὰ ταῦτα ὑπὸ τῶν ἁλιέων, προσεφέρθη εἰς τὸ ἐθνικὸν μουσεῖον τοῦ Βαρνοὺμ, πλουσιώτατον ἤδη ὂν, κατὰ τὴν ἀγγελίαν, καὶ πολλῶν ἄλλων *μοναδικῶν* περιέργων.

Τὸ θαυμάσιον ζῶον εἵλκυσεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον πλῆθος ἀνθρώπων, ἐρχομένων ἐπίτηδες ἐξ ἀπωτάτων ἐπαρχιῶν· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἀνεκαλύφθη ὅτι ἡ περιώνυμος σειρὴν ἦτο παραγέμισμα ἐξ ἀχύρου, πέριξ ἔχον κάλυμμα στιλπνοῦ δέρματος, καὶ ὅτι τὸ πρόσωπον ἦτο κήρινον. Ἀντὶ ὅμως ν' ἀγανακτήσῃ τὸ κοινὸν, ἐξεκαρδίσθη διὰ τὴν ἐπίνοιαν, καὶ τὸ νοστιμώτερον ἐξακολουθεῖ μεταβαῖνον ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ πρὶν εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ μυθολογικοῦ τέρατος. Λέγεται δὲ ὅτι ὁ Βαρνοὺμ ἐκέρδησεν ἐκ τούτου ἑκατὸν χιλιάδας φράγκων.

Ἀλλ' ἰδοὺ τὸ ἄκρον ἄωτον τῶν ἐπινοιῶν τοῦ καθηγεμόνος τούτου τῶν κομποφακελορρήμονων, τὸ ἔπακρον τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ δαιμονίου αὐτοῦ νοός. Ἐννοῶ δὲ τῆς μελῳδοῦ Jenny Lind τὴν εἰς Ἀμερικὴν μετάβασιν, τὴν ἄλλην αὐτὴν ὀδύσσειαν ἥτις, κατὰ τὴν εὕρεσιν τοὐλάχιστον, μοὶ φαίνεται πολὺ ἀνωτέρα τῆς τοῦ Ὁμήρου.

Τὸ ἀξιοσημείωτον δὲ εἶναι ἡ βαθεῖα γνῶσις ἣν ἔχει ὁ Βαρνοὺμ τοῦ παραδόξως ἀφελεστάτου κοινοῦ πρὸς ὃ διευθύνεται· πᾶς ἄλλος ἀντ' αὐτοῦ θ' ἀνεκύρυττε τὴν Jenny Lind τὴν πρώτην ψάλτριαν τῆς οἰκουμένης, ἀνωτέραν καὶ τῆς Γρίζι καὶ τῆς Μαλιβρὰν καὶ τῆς Καταλάνης καὶ αὐτῆς τῆς τεταριχευμένης σειρῆνος· ἐκεῖνος ὅμως, καταφρονῶν τὰ κοινὰ καὶ χυδαῖα ταῦτα, περιέβαλε τὸ πρᾶγμα διὰ θρησκευτικῆς τινος χροιᾶς, ἀσπαστὴς σήμερον εἰς Ἀμερικήν. Ἐβεβαίωσε λοιπὸν ὅτι ἡ περιμενομένη ψάλτρια ἔχει μόνον ἐπιχάριτον ἐξωτερικὸν γυναικὸς, ὅτι ὅμως πράγματι εἶναι ἄγγελος, ἀληθὴς ἄγγελος καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ, ὅπως φέρῃ εἰς θεογνωσίαν τοὺς ἀνθρώπους διὰ τῆς ἀῤῥήτου μελῳδίας του. Παρέστησε δὲ τὸν ἄγγελόν του ὡς ἔμβλημα ὁσιότητος καὶ ἁγνότητος, ὡς σύμβολον τῆς νέας Ἀμερικῆς, καὶ ὠνόμασεν αὐτὸν παρθένον τοῦ νέου κόσμου· τρία δὲ ἔτη πρὸ τῆς ἐλευσεώς της, ἐξέκαυσε διὰ τῶν ἐφημερίδων, τῶν ὁποίων τὸν ἀριθμὸν μόνος ὁ Θεὸς γινώσκει, τὸν ἐνθουσιασμὸν, τὴν περιέργειαν, τὴν εὐλάβειαν τοῦ κοινοῦ, δαπανήσας εἰς παντοειδεῖς ἀγγελίας διακοσίας πεντήκοντα χιλιάδας φράγκων· ὅτε δὲ ἐπείσθη ὅτι προδιετέθη ἱκανῶς τὸ κοινὸν, ἀνήγγειλεν ὅτι μεταβαίνει εἰς ἀναζήτησιν τοῦ ἀγγέλου.

Τρεῖς ὁλόκληροι μῆνες παρῆλθον μεταξὺ πυρετώδους ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀγωνιώσης προσδοκίας· τὸ ὄνομα τῆς παρθένου τῆς Ἀμερικῆς ἐκσφενδονίζεται ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, καὶ σωρὸς ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν περιπλανῶνται ἀκατάπαυστα εἰς τὸν λιμένα, ὅπῳς προσαγορεύσωσι πρῶτοι τὸν ἐπουράνιον ἄγγελον. Βοὴ οὐρανομήκης ἠκούσθη ὅτε τὸ φρούριον ἀπήντησε διὰ βολῆς κανονίου εἰς τὸν χαιρετισμὸν τοῦ ἀτμοπλοίου τοῦ κομίσαντος τὴν σεμνὴν Jenny. Ἔσφιγγον τὰς χεῖρας ἀλλήλων, ἐνηγκαλίζοντο, ἔκλαιον. Ἀπὸ τοῦ μέρους ὅπου ἦτο τὸ ἀτμόπλοιον, μέχρι τοῦ ξενοδοχείου ὅπου ἔμελλε νὰ καταλύσῃ ἡ διαβόητος ψάλτρια, ἤτοι εἰς διάστημα ἡμίσεως μιλλίου, ἔστρωσαν τάπητας ὅπως μὴ ἐγκίσωσι τὴν γῆν οἱ ἱεροί της πόδες. Καθ' ἑσπέρας μουσικαὶ ἐπαιάνιζον ὑπὸ τὸ κατάλυμά της, καὶ ἀληθὴς πανήγυρις ἐγένετο καθ' ὅλον τὸ Νεοεβόρακον. Αἱ κατασκευάζουσαι πετάσους, οἱ μάγειροι, κατεσκεύασαν πετάσους καὶ φαγητὰ φέροντα τὸ ὄνομα Jenny Lind, καὶ γυναῖκες ἐλειποθύμουν ὁσάκις ἠτένιζον τὴν ἀγγελικὴν ἀθωότητα τῆς μελῳδοῦ. Ἐπὶ τέλους ἦλθε καὶ ἡ ἡμέρα τῆς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀγγέλου. Ὁ Βαρνοὺμ, ἐπιθυμῶν νὰ ἐξάψῃ ἔτι μᾶλλον τὸν ἐνθουσιασμὸν, ἀνήγγειλεν ὅτι αἱ κυριώτεραι θέσεις θὰ ἐξετίθεντο εἰς πλειστηριασμόν. Μεταξὺ δὲ τούτων ὑπῆρχε μία ἐπ' αὐτῆς τῆς σκηνῆς, ἤτοι θρανίον τετορευμένον καὶ περίχρυσον, τὸ ὁποῖον, πλειστηριασθὲν, ἠγόρασέ τις πιλοποιὸς ἀντὶ δύο χιλιάδων τετρακοσίων φράγκων. Ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης ὁ πιλοποιὸς ἐγένετο πλούσιος, διότι πλῆθος πολὺ συνέῤῥεεν εἰς τὸ ἐργαστήριόν του ὅπως παραγγείλῃ πίλους· οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ θαυμάσωσι τὴν Jenny Lind, ἤθελον νὰ ἴδωσι τοὐλάχιστον τὸν πιλοποιὸν, ὁστις ἔμελλε νὰ καθήσῃ τόσῳ πλησίον της

Τὸ ἑσπέρας τῆς πρώτης μουσικῆς συμφωνίας, εἰς τὴν ἀχανῆ αἴθουσαν τοῦ Castle-Garden, ἡ εἴσπραξις ἀνέβη εἰς ἐννενήκοντα χιλιάδας φράγκων· τὸ δημόσιον ἀνέμενεν ἐναγώνιον τὴν παρθένον, καὶ ἀνεξήγητος ὑπῆρξεν ἡ συγκίνησις ὅτε ἀνοιγείσης τῆς θύρας ἐφάνη ἡ Jenny Lind, ἥτις πηδῶσα ἔφθασεν εἰς τὴν ἄκραν, καὶ τὸ ἦθος ἔχουσα ἀφελὲς καὶ ἐκστατικὸν περιέφερε τὸ βλέμμα εἰς τὸ πλῆθος. Οὕτω πως παρουσιάζεται πάντοτε ἡ ἀηδὼν τῆς Σουηδίας, ὡς παιδίον ζωηρὸν, τὸ ὁποῖον διαφυγὸν τὴν προσοχὴν τῆς τροφοῦ τρέχει καὶ σκιρτᾷ. Τέλος πάντων ἡ μουσικὴ ἠχεῖ, καὶ ἀπὸ τῶν θείων χειλέων τοῦ ἀγγέλου διασκορπίζονται οἱ πρῶτοι παθητικοὶ τόνοι

τῆς Casta diva. Τί δὲ συνέβη; ὅ,τι συμβαίνει ὁσάκις ἐξογκοῦται ἡ ἀξία τῶν ἀνθρώπων, ὅσον μεγίστη καὶ ἂν εἶναι πράγματι· τὸ πλῆθος δηλαδὴ εὗρεν αὐτὴν κατωτέραν τῆς φήμης της.

Ὁ Βαρνοὺμ ἰδὼν ὅτι ἡ ἀγγελική του κερδοσκοπία ἀπετύγχανεν, ἐσοφίσθη ἐν ἀκμῇ ἐπίνοιαν, ἥτις μετέβαλε τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ κοινοῦ εἰς ἀληθῆ παραφροσύνην. Μόλις ἐτελείωσεν ἡ Diva, καὶ προβὰς εἰς τὴν σκηνὴν ἐζήτησε συντετριμμένη τῇ καρδίᾳ τὴν ἄδειαν νὰ ὁμιλήσῃ· τὸν θόρυβον διαδέχεται πάρυτα βαθεῖα σιωπή· καὶ ἐκεῖνος κατανυγεὶς ὕψωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐξαιτούμενος, ὡς φαίνεται, τὴν θείαν ἔμπνευσιν εἶπε·

«Κυρίαι καὶ Κύριοι!

»Ὅσον ἀνάξιος καὶ ἂν εἶμαι ἐρχόμενος ἐνταῦθα νὰ ὁμιλήσω μετὰ τὰ ἐπουράνια μέλη δι' ὧν ἐγοήτευσεν ἡμᾶς ὁ ἄγγελος τῆς νέας Ἀμερικῆς, ἡ παρθένος τοῦ νέου κόσμου, δὲν δύναμαι νὰ σιωπήσω περαιτέρω τὸ μυστικὸν τῆς γενναίας αὐτῆς καρδίας. Ἡ Jenny Lind, Κύριοι (προφέρων δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο μετ' εὐλαβείας ἀνύψωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὰ ἄνω), ἡ Jenny Lind, οἰκτείρουσα τὰ παθήματα τῶν πτωχῶν, ἐπιθυμεῖ ν' ἀνακουφίσῃ τὸ κατὰ δύναμιν αὐτά· διὸ παραχωρεῖ εἰς αὐτοὺς ὁλόκληρον τὴν εἴσπραξιν τῆς ἑσπέρας ταύτης, ἤτοι ἐννενήκοντα χιλιάδας φράγκων, ἅτινα θέλω ἐγχειρίσει κατὰ διαταγήν της εἰς τὸν δήμαρχον τῆς πόλεως, ὅπως διανεμηθῶσι πρὸς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην.»

Χειροκροτήσεις καὶ εὐφημίαι ἔσεισαν τὰ θεμέλια τοῦ θεάτρου· διότι ἡ ἀμερικανικὴ φύσις, ὀλίγον γενναιόδωρος, ἐθεώρησε τὴν βασιλικὴν ταύτην δωρεὰν ἀληθῶς οὐρανίαν, κατατάττουσαν τὴν Jenny Lind μεταξὺ τῆς χορείας τῶν Χερουβεὶμ καὶ τῶν Σεραφείμ. Πολλοὶ περιεπτύχθησαν ἀλλήλους κλαίοντες, καὶ ἄλλοι συνέσφιγγον ἀμοιβαίως τὰς χεῖρας· ὁ δὲ πιλοποιὸς, ὠφελούμενος ἀπὸ τῆς γενικῆς ταύτης συγκινήσεως, ἐφάνη λειποθυμῶν εἰς τὸ τετορευμένον θρανίον του.

Μετ' ὀλίγον ἐπανελήφθη τὸ ᾆσμα, τὸ ὁποῖον διεδέχθησαν εὐφημίαι, φωναὶ, εὖγε καὶ συριγμοὶ, οἵτινες ἐν Ἀμερικῇ, ἐναντίον τῆς εὐρωπαϊκῆς συνηθείας, μαρτυροῦσι μεγίστην ἐπιδοκιμασίαν.

Μετὰ τὴν ὁμιλίαν του ὁ Βαρνοὺμ παρέτριψε τὰς χεῖρας ἐν εἴδει εὐχαριστήσεως, ὡς νικήσας νίκην τελείαν. Καὶ τῳόντι δὲν ἐβράδυνε νὰ περιέλθῃ ἐν θριάμβῳ μετὰ τῆς χρυσοτόκου ἀηδόνος πᾶσαν τὴν Ἀμερικὴν καὶ νὰ θησαυρίσῃ δολλάρια. Ποτὲ ἀπ' αἰῶνος δὲν συνετάραξε τὰ νεῦρα τῶν ἀνθρώπων τοιοῦτος ἐνθουσιασμός· καὶ αὐτὴ ἡ ἱστορία τοῦ Ὀρφέως ἐξηλείφθη ἀπὸ τὰ θαύματα τῆς Jenny Lind.

Μίαν τῶν ἡμερῶν πλῆθος πολὺ, δωροδοκηθὲν νομίζω ὑπὸ τοῦ Βαρνοὺμ, συνελθὸν ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς περιωνύμου ψαλμῳδοῦ, ἐζήτει νὰ ἴδῃ αὐτήν. «Θέλομεν νὰ ἴδωμεν τὸν ἄγγελον, τὸν ἄγγελόν μας, τὸ σύμβολον τῆς νέας Ἀμερικῆς»· ἀντὶ ὅμως τοῦ ἀγγέλου ἐφάνη ἐκεῖνος καὶ ἠγόρευσε τάδε·

«Κυρίαι καὶ κύριοι! Ὁ ἄγγελος, τὸν ὁποῖον εὐλαβείᾳ βεβαίως φερόμενοι ζητεῖτε νὰ προσκυνήσετε, προσεύχεται τὴν ὥραν ταύτην. Κατώρθωσα ὅμως νὰ εἰσχωρήσω εἰς τὸ ἱερὸν βῆμα, ὅπου ἡ ψυχή του ἀνυψοῦται πρὸς οὐρανὸν, ὅπως λάβῃ ἄνωθεν τὸ θεῖον δῶρον ἀῤῥήτου μελῳδίας, καὶ εἰπὼν αὐτῷ τὴν ἐπιθυμίαν σας, ἤκουσα ὅτι δὲν δύναται τὴν ὥραν ταύτην νὰ εἰσακούσῃ τὰς εὐμενεῖς ὑμῶν ἐπιθυμίας· ἀλλ' ἐπιθυμῶν νὰ συντρέξῃ εἰς ἀνακούφισιν τῶν παθημάτων τῶν ὀρφανῶν, χορηγεῖ εἰς αὐτὰ δεκαπέντε χιλιάδας φράγκων.»

Καὶ αἱ μὲν ἐφημερίδες διεσάλπιζον τὴν ἀνεξάντλητον φιλανθρωπίαν τῆς Jenny Lind, τὸ δὲ βαλάντιον τοῦ Βαρνοὺμ ἐξωγκοῦτο ἀδιακόπως.

Ἀλλ' ἦλθε καὶ τῆς ἐξεγέρσεως ἡ ὥρα, ὅτε διεδόθη ἡ φήμη ὅτι ὁ ἄγγελος, κόψας τὰ πτερά του, ἔμεινεν εἰς τὴν γῆν καὶ ἐγένετο οἰκοδέσποινα ὡς πᾶσαι αἱ ἄλλαι θνηταὶ γυναῖκες. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν δὲν ἤθελον νὰ πιστεύσωσι τὴν εἴδησιν ταύτην· ὅτε ὅμως ἐβεβαιώθησαν ὅτι τὸ οὐράνιον πλάσμα ἐνυμφεύθη τὸν Κ. Γολσμὶθ, κυμβαλοποιὸν φοροῦντα ὀμματοϋάλια, καὶ εἶδον ἐν αὐτῷ μικράν τινα ἐξόγκωσιν, μαρτυροῦσαν γλυκείας μητρὸς ἐλπίδας, φωναὶ φρίκης ἀντήχησαν παντοῦ· καὶ τινες μάλιστα ἐδόξαζον ὅτι προσεβλήθησαν καὶ αὐτὰ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων τῆς Ἀμερικῆς. Καὶ κατευνάσθη μὲν ἐπὶ τέλους ἡ ἀγανάκτησις, ἀλλ' οὐδεὶς πλέον παρίστατο εἰς τὰς ἑσπερινὰς ἁρμονίας τοῦ πρώην ἀγγέλου· διὸ ὁ Βαρνοὺμ ἠναγκάσθη νὰ διανείμῃ δωρεὰν εἰσιτήρια. Κοινή τις ἄμαξα ἔφερε μέχρι τοῦ ἀτμοπλοίου αὐτὴν, τῆς ὁποίας τὸ ἀσυγχώρητον σφάλμα ἦτο ὅτι ἠγάπησε, καὶ μόλις ἀνηγγέλθη ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων ὅτι ἀνεχώρησεν εἰς Εὐρώπην ὁ Κύριος καὶ ἡ Κυρία Γολσμίθ· ἀλλ' ὁ Βαρνοὺμ, ἀκαταγώνιστος κατά τε τὴν ἔφοδον καὶ τὴν ὑποχώρησιν, ἐξέθετο εἰς τὸ μουσεῖον αὐτοῦ τὴν μαρμαρίνην προτομὴν τῆς ἐνδόξου Jenny Lind, λαξευθεῖσαν πρὸ τοῦ γάμου της.

Τὸ οὐσιωδέστατον δὲ συμπέρασμα τούτων ὅλων εἶναι ὅτι, ἐντός τινων μηνῶν, ὅ τε ἄγγελος καὶ ὁ ὁδηγὸς τοῦ ἀγγέλου ἐκέρδησαν τὸ εὐτελὲς ποσὸν δύο ἑκατομμυρίων φράγκων.

(Ἕπεται συνέχεια.)

ΝΕΩΤΕΡΑΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΠΕΡΙ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΡΟ ΤΩΝ ΜΥΘΙΚΩΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ.

Τὰ μνημεῖα τῶν προϊστορικῶν χρόνων, τῶν χρόνων δηλαδὴ ἐκείνων καθ' οὓς τὸ ἀνθρώπινον γένος, νήπιον ἔτι, ἤγνοει πάσας τὰς μετὰ ταῦτα ἐφευρεθείσας τέχνας, καὶ τῶν ὁποίων ἡ μνήμη, οὔτε ἐκ βιβλίων, οὔτε ἐκ παραδόσεως περιῆλθε μέχρις ἡμῶν, τὰ μνημεῖα λέγομεν ταῦτα ἐγένοντο ἀπὸ πεντήκοντα ἐτῶν ἀντικείμενα συντόνου ἐρεύνης κατὰ τὴν Ἑσπερίαν. Αἱ σάλπιγγες τῆς Ἑλβετίας καὶ Ἰταλίας, τὰ ὀστεοφόρα σπήλαια τῆς Γαλλίας καὶ τὰ λίθινα ὅπλα τῆς Σκανδιναυίας συνεκρότησαν τὰ πρῶτα στοιχεῖα ἐπιστήμης καθ' ἑκάστην ἀναπτυσσομένης, καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν κοινῶς παραδεδεγμένην σήμερον γνώμην, ὅτι μεγίστου μέρους τῆς δυτικῆς Εὐρώπης ὁ πολιτισμὸς ὑπῆρξε πάλαι οἶος καὶ ὁ τῶν ἀγριωτέρων κατοίκων τῆς Ὠκεανίας, καθ' ἃ περιγράφεται ὑπὸ τῶν καθ' ἡμᾶς περιηγητῶν.

Εἰς τῶν προϊστορικῶν αὐτῶν ἀρχαιοτήτων τὴν μελέτην ἐνέκυψαν ἀπὸ ἐνὸς ἔτους καὶ τινες παρ' ἡμῖν, οὐκ ὀλίγαι δὲ κραγματεῖαι περὶ λιθίνων ὅπλων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων τῆς παναρχαίας ἐκείνης ἐποχῆς εὑρεθέντων ἐν Ἑλλάδι, ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ Revue archéologique *τῶν Παρισίων. Τὸ παρατιθέμενον σύντομον ἄρθρον, γραφὲν ὑπὸ τοῦ Κ. Ἀλβέρτου* Dumont, *μέλους ἐκ τῶν ἐγκριτωτέρων τῆς ἐν Ἀθήναις γαλλικῆς σχολῆς, καὶ δημοσιευθὲν ἐν τῇ αὐτῇ* Revue, *ἐξιστορεῖ τὰ περὶ τῶν ἀρχαιοτήτων ἐκείνων τελευταῖα ἔργα. Μεταφράσαντες δὲ ἐκδίδομεν καὶ ἡμεῖς αὐτό, ἐπ' ἐλπίδι ὅτι θέλει δοθῇ ἀφορμὴ εἰς ἐπιμελεστέραν ἔρευναν τῶν τοιούτων, οὐ μόνον περιεργείας ἀλλὰ καὶ ἱστορικῆς ὠφελείας ἕνεκα. Πρὸς τοῦτο δὲ δύνανται νὰ συμβουλευθῶσιν οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολούμενοι τὰ ἔκτυπα πολλῶν ἀντικειμένων ἀνηκόντων εἰς τοὺς προϊστορικοὺς αἰῶνας, ἅτινα προσήνεγκεν ὁ ἐν Σύρᾳ σοφὸς πρύτανις τῆς Αὐστρίας Κ.* Hahn *εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις μουσεῖον τῆς φυσικῆς ἱστορίας.*

Ἰδοὺ τὸ ἄρθρον.

Ἱποβάλων τὸν Μάϊον τοῦ 1866 ἔτους εἰς τὴν ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίαν συντόμους τινὰς σημειώσεις περὶ πολλῶν μνημείων τοῦ λιθίνου αἰῶνος εὑρεθέντων ἐν Ἑλλάδι, σκοπὸν εἶχον νὰ προσκαλέσω τὴν προσοχὴν τῶν σοφῶν εἰς τὴν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ εὕρεσιν εἴδους ἀρχαιοτήτων, οὐχὶ πολλὰ γνωστῶν ἐν αὐτῇ, εἰ καὶ πολλὰ εἰσὶ τὰ σωζόμενα λείψανα. Μετ' ἐμὲ δὲ ὁ Κ. Λενορμὰν περιέγραψεν ἀξιόλογον nucleus εὑρεθέντα παρ' αὐτοῦ ἐν τῇ νήσῳ Ἴῳ, δημοσιεύσας μετὰ μικρὸν καὶ περιέργους εἰδήσεις περὶ οἰκιῶν τινων τῶν προϊστορικῶν χρόνων, ἀνακαλυφθεισῶν ἐν Θηρασίᾳ ὑπὸ τοῦ Κ. Νομικοῦ (¹), πρὸς τούτοις δὲ καὶ περὶ ποικίλων ὅπλων, ἅτινα εἶδε καὶ περιέγραψεν ἀπὸ τοῦ 1860 ἔτους κατὰ τὰς ἀποδημίας αὐτοῦ (²).

Οὐδεὶς ἀμφιβάλλει σήμερον ὅτι ἡ Ἑλλὰς διῆλθεν, ὡς καὶ ἡ δυτικὴ Εὐρώπη, καὶ τὰς ἧττον ἐντελεῖς βαθμίδας τοῦ πολιτισμοῦ, καθόσον μάλιστα ἐν Ἀθήναις, Θήρᾳ, Ὕδρᾳ, Ὀρχομενῷ, Λεβαδείᾳ, Γυθείῳ, Μεγάροις, Ἐλληνικῷ καὶ ἀλλαχοῦ εὑρέθησαν σφῦραι καὶ πελέκεις ἀνήκοντες ἀναντιρρήτως εἰς χρόνους τελείας βαρβαρότητος. Ἐγὼ δὲ καὶ εἶδον τὸ ἔτος τοῦτο δύο ὅπλα ἐκ λίθου ὀφίτου εὑρεθέντα κατὰ τὰ περὶ τὸν Ἀκροκόρινθον ὄρη. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κ. Κορδέλας, μηχανικὸς τοῦ ἐν Λαυρίῳ μεταλλείου, κατέχει τεμάχιά τινα λιθίνων μαχαιρῶν εὑρεθέντα ἐν τῇ νήσῳ τῆς Ἑλένης, ἀκατοικήτῳ καὶ σήμερον ὡς καὶ ἐπὶ Στράβωνος. Ἐν δὲ Κερατίᾳ, μικρῷ χωρίῳ κειμένῳ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Εὐβοίας, ἐπί τινος τῶν ὀροπεδίων τοῦ Δελφινίου, χωρικός τις μοι ἔδειξεν ὡραῖον πέλεκυν, μῆκος ἔχοντα ἴσον πρὸς δέκατον σχεδὸν μέτρου, ἐκ λίθου σκληροῦ καὶ στιλπνοῦ. Ὁ Κ. Φίνλαιυ κατέταξεν ἐσχάτως ἐν τῇ ἰδίᾳ συλλογῇ τρεῖς μικροὺς πελέκεις, ἀξιολόγους διά τε τὸ βάρος καὶ τὴν ἐντέλειαν τῆς ἐργασίας, καὶ τόσῳ μᾶλλον περισπουδάστους, ὅσῳ εἰσὶ τὰ μόνα ἀρκαδικὰ δείγματα τοῦ λιθίνου αἰῶνος. Τὸ περιεργότερον ὅμως πάντων τῶν τοιούτων μνημείων, ὅσων ἐγὼ τοὐλάχιστον ἔλαβον γνῶσιν, εἶναι τὸ πρότινων μηνῶν παρὰ τοῦ διδάκτορος Seebach ἀνακαλυφθὲν ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν ἐντός τινος κοιλώματος βράχου, ὅπου ἐτηρήθη ἐπὶ μακρὰν σειρὰν αἰώνων· εἶναι δὲ σφῦρα ἐκ τῶν ὀνομαζομένων celts, ὁμοία μὲν πρὸς τὰς εὑρεθείσας κατὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Σαμάρα (³), παραπλησία δὲ πρός τινας ἄλλας, μετακομισθείσας ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κ. Seebach ἐκ τῆς κεντρικῆς Μεξικῆς. Ἡ σφῦρα αὕτη, ἐξ ὀφίτου τὸ χρῶμα ἔχοντος βαθὺ πράσινον, ὀξεῖα πρὸς τὴν μίαν ἄκραν, κυρτὴ καὶ ὀγκώδης πρὸς τὸ μέσον καὶ στρογγύλη πρὸς τὰ ἄνω, ἔχει μῆκος μὲν ἕξ, πλάτος δὲ τεσσάρων καὶ ἡμίσεως ἑκατομμέτρων.

Καί τοι τὰ λείψανα ταῦτα εἰσὶν ὀλιγάριθμα, ἐνῷ ἡ Δανία μόνη ἔχει ἐπέκεινα τῶν τεσσαράκοντα χιλιάδων δειγμάτων λιθίνων ὅπλων, ὅμως δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ἀφετηρία εἰς ἐξαγωγὴν τινων συμπερασμάτων περὶ τῶν πρώτων κατοίκων τῆς Ἑλλάδος.

(¹) Ὁρᾶ Πανδ. Τόμ. ΙΖ', σελ. 372.

(²) Ὁρᾶ Revue archéologique. Δεκέμβρ. 1866, Ἰανουάρ. καὶ Φεβρ. 1867. — Comptes rendus de l'Académie des inscriptions et belles-lettres, Ἰούν. καὶ Αὔγ. 1866. — Finlay, περὶ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης. — Ross, Archäologische Aufsätze, τόμ. Β', σ. 492, κλ.

(³) Somme, ποτ. ἐν Γαλλίᾳ.

Α'.

Παλαιολιθικὸς αἰών.

Πρὸς μείζονα εὐκολίαν παραδέχομαι τὰς διαιρέσεις τοῦ sir John Lubbock.

Τοῦ ἀρχαιοτάτου αὐτοῦ αἰῶνος, ἀρχαιοτέρου πάντων τῶν λοιπῶν, ὅτε οἱ κάτοικοι τῆς γῆς ἐργαλεῖα καὶ ὅπλα εἶχον ἐκ λίθου, ὀλίγιστα λείψανα εὑρέθησαν ἄχρι τοῦδε ἐν Ἑλλάδι· μεταξὺ δὲ αὐτῶν οὔτε σφῦραι, οὔτε πελέκεις ὑπάρχουσιν, ἀλλὰ μόνον βέλη καὶ τμήματα μαχαιρῶν, ὧν τινα ὅμως, τὰ φέροντα πρὸ πάντων ἐφ' ἑκάστης ἄκρας δύο γραμμὰς μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας ἐγκεχαραγμένας, ἔχουσι μεγίστην ἀξίαν.

Ἡ τέχνη τοῦ κατεργάζεσθαι τὸν λίθον εἶχε φθάσει εἰς τὴν ἐντέλειαν· τοῦ αὐτοῦ εἴδους μάχαιραι, εὑρεθεῖσαι ἐν Ἐλβετίᾳ, σύγχρονοι εἰσὶ τῶν ὅπλων καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἀντικειμένων τῶν πρώτων προϊστορικῶν χρόνων, ὅτε πᾶσα ἡ κεντρικὴ καὶ μεσημβρινὴ Εὐρώπη κατετρύχετο ὑπὸ τοῦ ψύχους τῆς καθ' ἡμᾶς Σιβηρίας, καὶ κατῳκεῖτο ὑπὸ mammouths, bos primigenius καὶ ursus speloeus.

Τὰς δὲ ἀκωκὰς τῶν βελῶν δὲν θεωρῶ ἐπίσης ἀξίας περιεργείας, οὐ μόνον διότι οὐδεμίαν εἶδον ἄχρι τοῦδε ἔχουσαν σχῆμα *ἁρπάγης* ἢ *φύλλου*, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ χρῆσις τοῦ εἴδους τούτου τῶν ὅπλων ἐσώζετο καὶ ἐπὶ Ἡροδότου παρὰ πολλοῖς λαοῖς τοῦ Μεγάλου Βασιλέως.

Β'.

Νεολιθικὸς αἰών.

Τοῦ δὲ νεολιθικοῦ αἰῶνος, οὗτινος ἰδίως χαρακτὴρ εἶναι ἡ ἐντελεστέρα κατεργασία τοῦ λίθου, εὑρέθησαν πολλὰ λείψανα ἐν Ἑλλάδι· celts ἀνεκαλύφθησαν πανταχοῦ, καὶ τὸ φυσιογραφικὸν μουσεῖον τῶν Ἀθηνῶν ἀπέκτησε πρὸ μικροῦ ἐξ τοιαῦτα πολλοῦ λόγου ἄξια, μεγάλας δὲ ἔχοντα πρὸς ἄλληλα διαφοράς. Ἰδοὺ ἡ περιγραφὴ αὐτῶν·

Πέλεκυς ἐκ πορφυρίτου λίθου, χρώματος ὑδατώδους, πλατύτατος (9 ἑκατόμ. πρὸς 7).

Πέλεκυς ἐκ πορφυρίτου ἐρυθροῦ (7 ἑκατόμ. πρὸς 5).

Πέλεκυς ἐκ πορφυρίτου πρασίνου (τοῦ αὐτοῦ μεγέθους).

Πέλεκυς ἐκ πορφυρίτου πρασίνου στίγματα ἔχοντος ἐρυθρὰ (ὑ ἑκατόμ. πρὸς 4 1/2).

Πέλεκυς ἐξ ὀφίτου πρασίνου ἀνοικτοῦ, φλέβας ἔχοντος ἐπίσης πρασίνας, ἀλλὰ βαθέως χρώματος.

Μικρὰ σφῦρα (2 ἑκατόμ. πρὸς 3).

Τὰ ὅπλα ταῦτα ἀνῆκον πρὶν εἰς χωρικὸν ἐκ τῆς ἐν Εὐβοίᾳ Κύμης.

Πιθανῶς εἰς τὸν αὐτὸν αἰῶνα ἀνάγονται καὶ τινα οἰκιακὰ σκεύη, βαναύσως κατειργασμένα, ἅτινα εἶδον παρὰ τῷ Κ. Πρασίνῳ ἐν Ἀμοργῷ, εὑρεθέντα πλησίον τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Ἀρκεσίνης· εἰσὶ δὲ λίθοι ἠφαίστειοι ἐσκαμμένοι καὶ ὁπωσοῦν κατειργασμένοι ὡς ἀγγεῖα, ἔχοντες τὴν βάσιν πλατεῖαν περὶ τὰ τρία ἢ τέσσαρα δέκατα τοῦ μέτρου, καὶ ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ εὑρεθέντα ἐν Tayac καὶ Eysies, ἅτινα περιγράφονται ὄγκοι λίθων τετράγωνοι ἢ στρογγύλοι κατὰ τὰ χείλη καὶ κοῖλοι κατὰ τὸ κέντρον, ἐν οἷς ἢ ἐκοπανίζετο σῖτος κάτὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Vibrage, ἢ ἠνάπτετο πῦρ διὰ τῆς συντριβῆς τεμαχίου ξύλου, κατὰ τὸν Κ. Larlet.

Ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν Θηρασίᾳ ἀνακαλυφθέντα ἄξια λόγου κτίρια ἀνήκουσιν εἰς τὸν αὐτὸν αἰῶνα· οὐδὲ ἴχνος μετάλλου ἀνευρέθη ἐν αὐτοῖς, οἱ δὲ λίθοι, ἀκόμψως λελατομημένοι ἢ μᾶλλον ὅλως ἀκατέργαστοι, συνενοῦνται δι' εἴδους πηλοῦ μεμιγμένου μετὰ χόρτου. Λίθινος πρίων, δακτύλιοι καὶ λεκάναι ἐκ λίθου ἐπίσης, μαρτυροῦσιν ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν χρόνων ἐκείνων ἠγνόουν καὶ τὸν χαλκὸν καὶ τὸν σίδηρον· εἰσὶ δὲ τὰ ἀγγεῖα ἐντελέστερα τῶν συγχρόνων αὐτοῖς, τῶν εὑρεθέντων κατὰ τὴν Ἑσπερίαν, δι' ὃ καὶ δυσκόλως πείθεταί τις ὅτι ἐκεραμεύθησαν ἄνευ τροχοῦ. Ὁπωσδήποτε τὸ φαιὸν χρῶμα μαρτυρεῖ τὴν προκωνίαν αὐτῶν κατασκευήν· αἱ δὲ περὶ τὸν αὐχένα καὶ τὴν κοιλίαν γραμμαὶ βαθέως κιτρίνου χρώματος, εἰσὶν ἀκομψότατοι.

Ἐξ ὅσων ἄχρι τοῦδε γινώσκομεν περὶ τοῦ νεολιθικοῦ αἰῶνος, φαίνεται ὅτι ὁ ἐπ' αὐτοῦ πολιτισμὸς ἦτο ἀνώτερος ὁπωσοῦν τοῦ προηγουμένου, διότι καὶ ὁ σῖτος καὶ ἡ βρίζα ἦσαν γνωστά, καὶ χειρομύλους εἶχον, εἰ καὶ βαναύσους, πρὸς ἄλεσιν. Οἱ κάτοικοι ἄρα τῶν χρόνων ἐκείνων δὲν ἦσαν πολὺ κατώτεροι τῶν ἐν Ἐλβετίᾳ palafittes (τῶν κατοικούντων ἐπὶ καλυβῶν ὑπὸ πάλων βασταζομένων). Κατὰ τοὺς ἀπωτάτω αἰῶνας οἱ κάτοικοι τῆς Δύσεως ἐλάτρευον θρησκευτικῶς τοὺς νεκροὺς, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῶν κατὰ τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν σπηλαίων· οἱ δὲ σύγχρονοι αὐτῶν κάτοικοι τῶν Κυκλάδων ἔθαπτον τοὺς ἰδίους ἀρχηγοὺς, ὡς ἀπέδειξεν ὁ Ross, ἀνακαλύψας λίθινα ὅπλα ἐν πολλοῖς τάφοις. Καὶ τῶν λέμβων δὲ (piroguos) ἡ χρῆσις δὲν ἦτο ἄγνωστος. Οἱ δὲ πελέκεις οἱ εὑρεθέντες ἔν τινι χώρᾳ εἰσὶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ λίθου μετακομισθέντος ἐξ ἄλλης πλησιοχώρου. Ἐν Ἀμοργῷ παραδείγματος χάριν δὲν ὑπάρχουσι κατ' ἐμὲ ἠφαίστειοι βράχοι, πολλαὶ δὲ τῶν ἐν Ἀττικῇ ἀνακαλυφθεισῶν σφυρῶν φαίνονται εἰσαχθεῖσαι ἐκ Μύλου ἢ Θήρας.

Τελευταία ἀπόδειξις τῆς προόδου τῶν λαῶν ἐκεί-

νων εἶναι καὶ γνάθος εὑρεθεῖσα ἐν Θηρασίᾳ, ἧς τινος ἔκτυπον κατέθετο ἐν τῷ ἐν Παρισίοις Μουσείῳ τῆς φυσικῆς ἱστορίας ὁ K. Janzen. Οἱ ἐν τῇ Δύσει κάτοικοι τῶν terrains quartenaires ἔχουσι πολλάκις τὸ κρανίον ὀγκῶδες καὶ ἄσχημον· τὰ δὲ ὀστᾶ, τὰ σύγχρονα τοῦ κατακλυσμοῦ ὅστις ἐχώρισε τὴν Θήραν ἀπὸ τῶν πέριξ νήσων, ἀνήκουσιν εἰς φυλὴν ὀλίγον διαφέρουσαν τῆς ἡμετέρας.

Κατὰ τοὺς αἰῶνας ἐκείνους ἐγίνωσκον ἄρά γε οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος τὰς λιμναίας (lacustres) κατοικίας; τὸ κατ' ἐμὲ μάλιστα· διότι περιηγούμενος ἐν Θεσσαλίᾳ τὸν παρελθόντα Ἰούλιον εἶδον ἐν τῇ Βοιβηΐδῃ λίμνῃ ἐν μέσῳ τῶν ὑδάτων καλύβας βασταζομένας ὑπὸ πάλων, ἐν αἷς κατοικοῦσι ποιμένες, ὅπως σώζωνται, λέγουσιν, ἀπὸ τῶν ἐπιπολαζόντων πυρετῶν κατὰ τὰς διακεκαυμένας ἐκείνας πεδιάδας. Τὰ ἐπὶ Ἡροδότου ἰκρία, ἅτινα «ἐζευγμένα ἐπὶ ταυρῶν ὑψηλῶν ἐν μέσῳ ἔστηκε τῇ λίμνῃ Πρασιάδι» (¹) πρὸς κατοικίαν, ὑπάρχουσι καὶ σήμερον· οὐδόλως δέ μοι φαίνεται ἀπίθανον ὅτι ὅμοιον εἶδος οἰκιῶν, πολλὰ φυσικὰν κατὰ τοὺς πρωτογενεῖς ἐκείνους αἰῶνας, ἦτο καὶ ἐνταῦθα γνωστὸν ὡς καὶ κατὰ τὴν Δύσιν. Καθὰ ὀρθῶς λέγει ὁ Θουκυδίδης, «πολλὰ δ' ἂν καὶ ἄλλα τις ἀποδείξειε τὸ παλαιὸν Ἑλληνικὸν ὁμοιότροπον τῷ νῦν βαρβαρικῷ διαιτώμενον» (²), δὲν εἶναι ἄτοπον νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος ὅπου καὶ νῦν σώζεται τὸ ἔθος ἐκεῖνο, ὅτι ἦτο κοινὸν τὸ πάλαι.

Σημειωτέον ὅμως ὅτι ἕνεκα τῆς γεωγραφικῆς κατασκευῆς τῆς Ἑλλάδος αἱ λιμναῖαι οἰκοδομαὶ ἐγένοντο μᾶλλον κατ' ἐξαίρεσιν· διότι πλὴν τῶν ἐν Βοιωτίᾳ, Αἰτωλίᾳ καὶ Ἀκαρνανίᾳ λιμνῶν, αἱ λοιπαὶ εἰσὶν ἀνάξιαι λόγου. Τὸ μέρος ὅπου ἀνεκαλύφθησαν πλείονα ὅπλα ἐκ πορφυρίτου καὶ ὀφείτου εἶναι τὸ μεσημβρινὸν τῆς Εὐβοίας, ὅπου ὑπάρχει μία μόνη λίμνη, ἡ τοῦ Δίστου, καὶ αὐτὴ μικρὰ καὶ συνεσφιγμένη μεταξὺ ξηρῶν ὀρέων· ἡ δὲ λίμνη Βόρα εἶναι πάντη ἀσήμαντος. Πρό τινων ἡμερῶν ἐμάθομεν ὅτι ὑπῆρχε καὶ τρίτη λίμνη ξηρανθεῖσα ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, ὡς γίνεται γνωστὸν ἔκ τινος περιέργου ἐπιγραφῆς ἀναγομένης εἰς τὸ μεταξὺ Ἐρετριέων καὶ ἐργολάβων συμβόλαιον (³)· ἀλλ' ὑποθέτω ὅτι δὲν ἦτο πολλὰ ἐκτεταμένη. Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Εὐβοίας εἶχον ἐφεύρει καὶ ἄλλον τρόπον ἀμύνης κατὰ τῶν γειτόνων αὐτῶν καὶ τῶν θηρίων. Ἀναζητῶν κατὰ τὸν παρελθόντα Φεβρουάριον *ἀστροπελέκια* ἐν Εὐβοίᾳ, ἤκουσα παρὰ τῶν χωρικῶν ὅτι εὑρίσκοντο πάμπολλα ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων καὶ τῶν ὑψηλῶν ὀροπεδίων.

(¹) Διόλ. Ε', 16.
(²) Θουκυδ. Α', 6.
(³) Ὁ ἔφορος τῶν παρὰ τῷ ἐπὶ τῆς παιδείας ὑπουργείῳ ἀρχαιοτήτων K. Εὐστρατιάδης, προτίθεται νὰ ἐκδώσῃ τὴν σπουδαιοτάτην ταύτην ἐπιγραφήν.

Γνωστὸν ὅτι ἡ ἀπὸ Σκύρου μέχρι τῆς ἄκρας τῆς Καρύστου χώρα περιέχει ἀπείρους ἀρχαίας οἰκοδομάς, τόσον ὅμως δυσπροσίτους, ὥστε οὐδέποτε ἐπισκέπτεταί τις αὐτάς. Τὰ λείψανα ταῦτα βαναύσων οἰκοδομῶν, κείμενα ἐπάνω ἀβύσσων καὶ κρημνῶν καὶ μεταξὺ βράχων, ἀνήκουσι βεβαίως εἰς τὸν αἰῶνα τῶν πρώτων κατοίκων τῆς νήσου· περὶ δὲ τῶν θέσεων ἐφ' ὧν κεῖνται ἔγραψε καὶ ὁ K. Ραγκαβῆς περίεργά τινα ἐν τῇ περιηγήσει αὐτοῦ, τῇ ὑποβληθείσῃ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν (¹). Φαίνεται δὲ ὅτι κατὰ τὰ *Κοῖλα τῆς Εὐβοίας*, ὅπως ὠνομάζοντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, εὑρίσκεται μέγας ἀριθμὸς τῶν τοιούτων, οἱ δ' Εὐβοεῖς ἀξιοῦσι τὰ περὶ τὸν Καφηρέα περιεργότερα (²). Ἀνάγκη νὰ ἐξερευνηθῇ τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς Εὐβοίας, ὅπως διαφωτισθῇ ὁ προϊστορικὸς αἰὼν τῆς Ἑλλάδος· κατὰ δὲ τὰς μικροτέρας νήσους αἱ οἰκίαι κατεσκευάζοντο καὶ κατὰ τὰ ὁμαλὰ μέρη, διότι ἡ θάλασσα προεστάτευεν ἀρκούντως αὐτάς.

Γ'.

Χαλκοῦς αἰών.

Ἀνακάλυψίς τις γενομένη πρό τινων μηνῶν ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἀχμὲτ Ἀγᾶ, πρὸς ἄρκτον τῆς Χαλκίδος, δεικνύει ὅτι καὶ ἐν Ἑλλάδι, ὅπως καὶ ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ, τὸν λίθινον αἰῶνα διεδέχθη ὁ χαλκοῦς· εἶναι δὲ τὸ ἀνακαλυφθὲν μικρὸς σφυροπέλεκυς, κατὰ πάντα ὅμοιος πρὸς τὸν ἐν Waterford εὑρεθέντα πρό τινων ἐτῶν καὶ ὑπὸ τοῦ K. Lubbok δημοσιευθέντα (³). Τὸ σχῆμα τοῦ ὅπλου τούτου ὁμοιάζει διαφερόντως πρὸς τὸ τῶν λιθίνων ἐκείνων τῶν καλουμένων celts. Εἶναι δὲ ἐκ κιτρίνου χαλκοῦ, πρὸς μὲν τὴν κορυφὴν στρογγύλον, ὀξὺ δὲ ὀπισθοῦν πρὸς τὴν ἑτέραν ἄκραν. Γνωστὸν ὅτι τοῦ χαλκοῦ ἐγένετο χρῆσις πρὸ τοῦ σιδήρου, διότι εὐκόλως κατεργάζεται· οἱ δὲ κατακτηταὶ τῆς Μεξικῆς εἶδον ἀγρίους δίδοντας αὐτῷ ποικίλα σχήματα διὰ λιθίνων σφυρῶν.

Τὸ πολύτιμον τοῦτο ὅπλον εὑρίσκεται σήμερον παρὰ τῷ K. Φίνλαιϋ, μόνον δὲ τὸ σχῆμα αὐτοῦ ἀρκεῖ ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἀνήκει εἰς τὸ τέλος τοῦ νεολιθικοῦ αἰῶνος, καθόσον μάλιστα καὶ τὰ ἀρχαῖα κείμενα ἐπιμαρτυροῦσι τοῦτο. Ὁ Ἡσίοδος, ὁμιλῶν περὶ τῆς τρίτης γενεᾶς τῶν ἀνθρώπων, λέγει σαφέστατα ὅτι τὸν σίδηρον μετεχειρίσθησαν οἱ ἀρχαῖοι ἐκεῖνοι μετὰ τὸν χαλκόν·

(¹) Mémoires présentés par divers savans. Τόμ. Γ'.
(²) Αὐτόθι σελ. 231.
(³) Catalogue de l'Acad. royale irlandaise, σ. 303,

«Τοῖς δ' ἦν χάλκεα μὲν τεύχεα, χάλκεοι δέ τε οἶκοι,
χαλκῷ δ' εἰργάζοντο· μέλας δ' οὐκ ἔσκε σίδηρος (¹).»

Φέρω καὶ δευτέραν μαρτυρίαν, τὴν τοῦ Λουκρετίου· εἰ καὶ ἡ παρατιθεμένη περικοπὴ εἶναι γνωστοτάτη, καλὸν ὅμως νὰ ἐπαναλάβω αὐτὴν ὁμιλῶν περὶ τοῦ λιθίνου αἰῶνος τῆς κλασικωτάτης τῶν χωρῶν τοῦ ἀρχαίου κόσμου·

«Arma antiqua manus, ungues dentesque fuerunt,
Et lapides et item sylvarum fragmina rami,
Posterius ferri vis est, ærisque reperta;
Sed prior æris erat quam ferri cognitus usus.
Ære solum terræ tractebant, æreque belli
Miscebant fluctus et volucra vasta ferebant.

(Ἄσμα Ε' 1283 καὶ καθ.)

Καὶ ταῦτα μὲν ὀλίγα πρὸς ἀπόδειξιν· πολλαὶ δὲ καὶ πολύτιμοι ἔσονται, ὡς ἐλπίζω, αἱ ἐκ τῆς Θήρας εἰδήσεις περὶ τῶν προϊστορικῶν χρόνων, καθόσον ὁλόκληρος πολιτισμὸς ἀνεκαλύφθη ἐκεῖ ἐσχάτως χάριτι τοῦ Ἡφαίστου. Ὅπως ἐν Ἑλβετίᾳ palafittes, οὕτω καὶ ἐν Θήρᾳ ἐσώθησαν ἴχνη τοῦ πολιτισμοῦ ἐκείνου. Καὶ οὕτω πληροῦται ἡ προφητεία τοῦ Bory de Saint-Vincent εἰπόντος πρὸ τριάκοντα ἐτῶν, ὅτι ἄφθονοι ἔσονται αἱ ἀνακαλύψεις ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ. Ὁ σοφὸς συγγραφεὺς ἀξιολόγων πονημάτων περί τε τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν καὶ τῆς Ἀλβανίας K. Hahn, φιλοπονεῖ τὴν ὥραν ταύτην γενικήν τινα πραγματείαν περὶ τῶν ἐν Θηρασίᾳ πρωτογενῶν μνημείων· καὶ πιθανὸν ἡ ἱστορία τῶν φυλῶν αἵτινες ἤκμασαν πολλοὺς αἰῶνας πρὸ τοῦ Ἀχιλλέως, νὰ διαφωτισθῇ ἔτι πλέον τῆς τῶν ἀρχαίων κατοίκων τῆς Ἑλβετίας. Θέλομεν μάθει τότε ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων καθ' οὓς οἱ ποιηταὶ ἔθεντο τὸν χρυσοῦν καὶ τὸν ἀργυροῦν αἰῶνα, ὁ ἄνθρωπος ἔζη καὶ ἐν Ἑλλάδι ὅπως καὶ οἱ ἐγγιοι τῆς πυρίνης Γῆς ἢ τοῦ κέντρου τῆς Αὐστραλίας (¹).

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 25 Ἰουνίου 1867.

Α. Dumont.

(¹) Ἔργ. καὶ ἡμ. 150 καὶ καθ. — Ὅρα καὶ Rossignol, Métaux dans l'antiquité, σ. 218 καὶ καθ.

ΤΟ ΚΙΤΡΙΝΟΝ ΡΟΔΟΝ.

Α.

Πρό τινων ἐτῶν κομψοπρεπής τις καὶ εὐειδὴς νέος, ἐρχόμενος ἐκ Παρισίων, κατέβη ἐκ τῆς ἁμάξης δύο λεύγας περίπου μακρὰν τῆς Προβέν. Τὸ μέρος ὅπου κατέβη (ἦτο δὲ πρωΐα ἔαρος δροσερά), δὲν ἦτο οὔτε χωρίον, οὔτε ἀκατοίκητος πεδιάς, ἀλλ' ἑκατέρωθεν τοῦ δρόμου ἔκειντο ἐσκορπισμέναι πλῆθος ἐξοχικῶν οἰκιῶν μεταξὺ κήπων μεγάλων καὶ μικρῶν, κατὰ τὴν κατάστασιν τοῦ ἰδιοκτήτου. Ἀφοῦ παρετήρησε καλῶς τὰ πέριξ, ἐκάλεσε νέον χωρικὸν ἀκολουθοῦντα πεζὸν τὴν ἅμαξαν, ἔθετο εἰς μὲν τὴν δεξιὰν αὐτοῦ νόμισμα, εἰς δὲ τὴν ῥάχιν μικρὸν δερμάτινον κιβώτιον, καὶ διευθύνθη πρός τινα οἰκίαν, ἐπὶ τοῦ δώματος τῆς ὁποίας ἦταν τέσσαρα γύψινα ἀγάλματα, κείμενα εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας, καὶ παριστῶντα τὰς ὥρας τοῦ χρόνου. Καὶ τὸ μὲν Ἔαρ ἔκειτο πρὸς ἀνατολάς, τὸ δὲ Φθινόπωρον πρὸς δυσμάς, τὸ Θέρος πρὸς μεσημβρίαν καὶ ὁ Χειμὼν πρὸς βορρᾶν. Ἐκ τῆς ἀλληγορίας ταύτης ὁδηγούμενος ὁ ἡμέτερος νέος, δὲν εἰσῆλθεν εἰς τὸν λαβύρινθον τοῦ παρακειμένου μονοπατίου, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν θὰ εὕρισκε διέξοδον. Μετά τινα δὲ λεπτὰ ἔφθασε πρὸ πύλης φυλασσομένης ὑπὸ δύο κεραμίνων λεόντων, εἶδε διὰ μικρᾶς ὀπῆς εἰς τὴν αὐλὴν καὶ πεισθεὶς ὅτι ἦτο ἡ οἰκία τὴν ὁποίαν ἐζήτει, ἐκαθάρισε τὰ ὑποδήματα μεταξὺ τῶν χόρτων, ἔδεσε τὸν λαιμοδέτην, ἐτακτοποίησε τὴν κόμην του καὶ ἐσήμανεν.

— Ἐδῶ κατοικεῖ, ἠρώτησε τὸν ἀνοίξαντα αὐτὴν ὑπηρέτην, φέροντα τὰ κυριακάτικά του, ὁ K. Σιμάρ;

— Ὁ κύριός μας εἶναι ἔξω, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, κρατῶν ἀπὸ τοῦ περιλαιμίου μαῦρον κύνα, οὐχὶ τόσον εἰρηνικὸν ὅσον οἱ κεράμινοι λέοντες, ὅστις γαυγίζων ἀσυστόλως, ἐσκέπαζε τὴν ὁμιλίαν τοῦ ξένου καὶ τοῦ θυρωροῦ.

Ἀγανακτήσας διὰ τοῦτο ὁ νέος ἀνεσήκωσε τὸ ῥαβδίον του, καὶ κατέφερε γενναίως αὐτὸ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ζώου. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο μάθημα δὲν ἤρεσεν εἰς τὸν σκύλον, ἀνεπήδησε καὶ ἠτένισεν ἀγρίως τὸν ξένον, ὡς ἂν ἤθελε νὰ ἐπιπέσῃ κατ' αὐτοῦ. Ἰδὼν ὅμως καὶ δεύτερον ἀνυψωθὲν τὸ ῥαβδίον, ἐστράφη, κατεβίβασε τὰ αὐτία καὶ τὴν οὐρὰν καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν καλύβην του.

— Τί σ' ἔκαμεν ὁ Σολιμάν, ἠρώτησεν ὁ ὑπηρέτης ἀποτόμως, καὶ τὸν δέρεις;

Ἀλλ' ὁ νέος ἀντὶ ἀποκρίσεως ἔλαβε τὸ κιβώτιόν του, καὶ ῥίψας αὐτὸ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ὑπηρέτου·

— Ἐάν, εἶπε, δὲν εἶν' ἐδῶ ὁ K. Σιμάρ, θὰ εἶναι βεβαίως ὁ K. Τεσιέ· ὁδήγησέ με εἰς τὸ δωμάτιόν του.

Καὶ ὁ θυρωρὸς, καταπληχθεὶς, ὡς πάντες οἱ χυδαῖοι, ὑπὸ τοῦ τόνου τῆς ὁμιλίας τοῦ συνοδευομένου καὶ ὑπὸ ἰσχύος, ἐγόγγυσε μὲν ἀλλ' ὑπήκουσεν. Ἐνῷ δὲ διέβαινε πλησίον τοῦ σκύλου, οὗτος θυμωθεὶς, ἐπηδήσεν ὡς ἐμμανὴς, καὶ δαγκάσας τὸ ἔνδυμά του τὸ ἐξέσχισε.

— Διάβολε! ἀνεφώνησε μὴ ἰδὼν τὸ σχίσιμον τοῦ κυριακάτικου ἐνδύματός του· ἰδοὺ τί ζῶον ὑπε-

(¹) Ἔργ. καὶ ἡμ. 150 καὶ καθ. — Ὅρα καὶ Rossignol, Métaux dans l'antiquité, σ. 218 καὶ καθ.
(²) Προσκαλῶ τὴν προσοχὴν τοῦ περιηγητοῦ, ὅστις ἤθελεν ἐπισκεφθῆ τὴν περίεργον νῆσον Ἀμοργόν, εἰς τινα λίθον, τὸν ὁποῖον δὲν ἔλαβον καιρὸν νὰ μελετήσω καλῶς· εἶναι δὲ οὗτος ὄγκος βράχου, σχῆμα ἔχων τραπέζης, ὀνομαζόμενος ὑπὸ τῶν κατοίκων «Τράπεζα Θεοῦ», καὶ τιμώμενος παρ' αὐτῶν. Κεῖται δὲ δεξιὰ, ἐκ τῆς πόλεως πρὸς τὰ ἐρείπια τῶν Αἰγιαλείας.

ρασπίζεται ἡ Κ. Οὐρανία, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ περιποιῶμαι διὰ νὰ μὴ χάσω τὴν θέσιν μου. Κρῖμα ὅτι μὲ τὸ ῥαβδίον σου δὲν ἐσύντριψες τὰ δόντιά του.

— Ἀ! ὑπετονθόρυσεν ὁ ξένος· ἡ Κ. Οὐρανία ἀγαπᾷ τοὺς σκύλους· καὶ πῶς θὰ ζήσῃ μὲ τὸν Κ. Τεσιέ, ὁ ὁποῖος δὲν τοὺς ὑποφέρει; ὁ ἔρως ὅμως κάμνει θαύματα.

Καὶ διαβὰς μεταξὺ πορτοκαλεῶν αὐλὴν καὶ πρόδομον, ἀνέβη ὡρκίαν κλίμακα καὶ ἔφθασε πλησίον θύρας, τὴν ὁποίαν ἤνοιξεν ἀδιστάκτως, ὅτε ὁ θυρωρὸς εἶπεν αὐτῷ·

— Ἐδῶ κάθηται.

Ἅμα δὲ εἰσελθὼν εἶδέ τινα καθήμενον πρὸ τραπέζης, ἀντικρὺ μελανοδοχείου καὶ χάρτου, ζωγράφοντα τοὺς ἀγῶνας ἐπ' αὐτῆς, κρατοῦντα τὸ μέτωπον, κονδύλιον ἔχοντα ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὠτίου ὡς ἂν ἦτο γραφεὺς, καὶ βαθέως σκεπτόμενον.

— Ἀ! εἶπε στραφεὶς ὁ σύννους αὐτὸς, εἶσαι σύ; σ' ἐπερίμενα. Νικόλα, βάλε εἰς μίαν ἄκραν τὸ κιβώτιον καὶ πήγαινε.

— Ναὶ, ἐγὼ εἶμαι, ἀπεκρίθη ὁ ξένος. Ἔσπευσα νὰ ὑπακούσω εἰς τὴν πρόσκλησίν σου· ἰδοὺ εἶμαι ἕτοιμος νὰ κρατήσω τὰ στέφανά σου. Πότε γίνεται ὁ γάμος;

— Νομίζω ὅτι αὔριον ὑπογράφεται τὸ προικοσύμφωνον, ἀπεκρίθη μελαγχολικῶς ὁ Τεσιέ.

— Νομίζεις! λοιπὸν δὲν εἶσαι βέβαιος ἀκόμη; Δὲν ἀπορῶ ὅμως, διότι ἔχων ἀναποφάσιστον χαρακτῆρα, ποτέ σου δὲν ἠξεύρεις σήμερον τί θὰ κάμῃς αὔριον.

— Ἀγαπητέ μου Ἀνδρέα, ἀπεκρίθη στενάξας ὁ μελλόνυμφος, κάθησε νὰ ὁμιλήσωμεν. Μ' εὑρίσκεις εἰς θέσιν ἐντελοῦς ἀμηχανίας. Ὅταν σ' ἔγραψα ὅτι ὑπανδρεύομαι τὴν Κ. Σιμὰρ ἤμην κατενθουσιασμένος· τὸ μέλλον μ' ἐφαίνετο ὅλον κρίνα καὶ ῥόδα.

— Καὶ σήμερον δὲν σὲ φαίνεται πλέον;

— Ὁ διάβολος! ἀνέκραξεν ὁ Τεσιὲ μασσῶν τὸ κονδύλιον.

— Ποῖον ὀνομάζεις διάβολον; τὴν μνηστήν σου; ἠρώτησε γελῶν ὁ Ἀνδρέας.

— Μὴ φωνάζεις· διότι καὶ οἱ τοῖχοι ἔχουν αὐτία.

— Εἴμεθα λοιπὸν εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Νέρωνος; ἰδοὺ, καθήμεθα σχεδὸν κολλημμένοι· σὲ ἀκούω ἢ μᾶλλον ἀκουσέμε. Στοιχηματίζω ὅτι ἐνόησα τί θὰ μὲ εἰπῇς· ἡ προῖκα θὰ εἶναι μικρά.

— Ἐξ ἐναντίας ἡ Κ. Οὐρανία ἔχει εἴκοσι χιλιάδων δραχμῶν ἐτήσιον εἰσόδημα, ἐνῷ ἐγὼ τὸ ὑπέθετα πολὺ ὀλιγώτερον.

— Λοιπὸν θὰ εἶναι κανεὶς ἄτιμος μεταξὺ τῆς οἰκογενείας;

— Ἄπαγε! Ἡ Σιμὰρ καὶ ἡ Βαλὸν εἶναι αἱ δύο ἐντιμότεραι, φρονιμότεραι καὶ ἐνκρετώτεραι οἰκογένειαι τῆς ἐπαρχίας.

— Μήπως ἡ ῥάπτρια τῆς Κ. Οὐρανίας καταφύγῃ εἰς τὴν τέχνην της διὰ νὰ διορθώσῃ κανὲν σωματικὸν ἐλάττωμά της;

— Τί λέγεις; Βλέπεις ἐκεῖ κάτω εἰς τὸν κῆπον τὴν νέαν ἐκείνην λεύκαν τὴν ὁποίαν σείει ὁ ἄνεμος; τοιοῦτο εἶναι τὸ σῶμα τῆς Οὐρανίας.

— Θὰ ἔμαθες λοιπὸν ὅτι κανεὶς ἐξάδελφος ἐπρόλαβε νὰ κατοικήσῃ εἰς τὴν καρδίαν της.

— Δὲν ἔχει οὔτε ἐξαδέλφους, οὔτε ἀνεψιοὺς, καὶ εἶμαι βεβαιότατος ὅτι ποτὲ δὲν ἠγάπησεν ἄλλον.

— Ἐκτὸς τοῦ Σολιμάν.

— Γνωρίζεις τὸν Σολιμάν; ἀνέκραξεν ἀναπηδήσας ὁ Τεσιέ· μήπως σ' ἐδάγκασεν;

— Ἐξ ἐναντίας ἐγὼ τὸν ἐκτύπησα.

— Νὰ εἶσ' εὐλογημένος! τόρα τὸ ηὗρες· τὸ ἐλεεινὸν αὐτὸ ζῶον εἶναι ἡ αἰτία ὅλων μου τῶν δεινῶν.

— Καὶ πῶς;

— Ἠξεύρεις ὅτι ἀποστρέφομαι ἐν γένει τὰ ζῶα καὶ ἰδίως τοὺς σκύλους· ὁ Σολιμὰν θὰ τὸ ἐνόησε βεβαίως ἀπὸ τὸ πρόσωπόν μου, διότι, ἀφοῦ ἦλθα ἐδῶ μὲ μισεῖ τρομερά, καὶ ὁσάκις ἠμπορέσῃ ὁρμᾷ κατεπάνω μου· τὴν πρώτην φορὰν ἐχαμογέλασα, τὴν δευτέραν ἐζάρωσα τὰ ὀφρύδιά μου, καὶ τὴν τρίτην ἀπήτησα νὰ τὸν δέσουν εἰς τὴν καλύβην του. Καὶ ὁ μὲν Κ. Σιμὰρ συγκατετέθη, ἡ Κ. Οὐρανία ὅμως ἐκηρύχθη ὑπὲρ τοῦ Σολιμάν, μὲ ἐπέπληξεν ὅτι ἀδίκως θέλω νὰ τὸν στερήσω τὴν ἐλευθερίαν του, μὲ εἶπε σκληρὸν, ἀναίσθητον καὶ χωριάτην. Πρὸ μιᾶς ἑβδομάδος ἤρχισεν αὐτὴ ἡ φιλονεικία, καὶ καθημέραν ἀνανεοῦται, σύρουσα κατόπιν μυρίας μικρὰς συζητήσεις, τὰς ὁποίας εἰς μάτην προσπαθῶ ν' ἀποφύγω· εἰς ἕνα λόγον, ὁ διαβολο-Σολιμὰν κατήντησεν ἀληθὴς πέτρα σκανδάλου. Ἂν ἐγαύγιζε μόνον, ὑπομονή· ἀλλὰ δαγκάνει!

— Ἐτρελάθης; ἀπεκρίθη ὁ Ἀνδρέας. Δι' ἕνα σκύλον θὰ τὰ χαλάσῃς μὲ τὴν μνηστήν σου; Τὸ πρᾶγμα εἶναι εὔκολον· δίδε γλυκὰ καὶ ζυμαρικὰ εἰς αὐτὸν μέχρι τῆς ἡμέρας τοῦ γάμου, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ῥίψε τὸν ὀλίγον φαρμάκι, τὸ ὁποῖον θὰ τὸν στείλῃ νὰ εὕρῃ τὸν πάππον του.

— Κ' ἐγὼ τὸ ἐστοχάσθην· διὰ τοῦτο τὸ κακὸν δὲν μὲ φαίνεται ἀδιόρθωτον. Πλὴν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μὲ ἀπελπίζει εἶναι ἡ διαγωγὴ τῆς Κ. Οὐρανίας εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν. Δὲν ἀγνοεῖς ὅτι ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἀνθρώπου φανερόνεται εἰς τὰ μικρὰ πράγματα· ἡ ζωηρότης, ἡ ἀντιζηλία, τὸ εὐερέθιστον, ὁ θυμὸς μάλιστα, τοῦ ὁποίου μὲ ἔδωκεν ἀποδείξεις ἀπό τινων ἡμερῶν, μὲ ἀναγκάζουν νὰ σκέπτωμαι διὰ τὸ μέλλον μου· ἀφοῦ εἶναι τοιαύτη πρὸ τοῦ γάμου, τί θὰ εἶναι μετ' αὐτόν;

— Τὴν νομίζεις κακήν;

— Κακὴν, ὄχι, ἀλλὰ ἰδιότροπον καὶ πεισματάραν ὡς τὰ χαδεμένα παιδία· θὰ τὴν ἰδῇς καὶ θὰ μὲ εἰπῇς ἂν εἶμαι ὑπερβολικός· ἔχει πολλὴν παῤῥησίαν, δὲν κρύπτει τὰς ἐλλείψεις της, καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι καὶ σήμερον θὰ σὲ διώσῃ ἀφορμὴν νὰ τὴν ἐννοήσῃς. Μακάριος σὺ, Ἀνδρέα, ὁ ὁποῖος δὲν φροντίζεις περὶ γάμου· πολλὰ δυσάρεστα ἀποφεύγεις.

— Ἐγὼ νὰ ὑπανδρευθῶ! ἀνεφώνησεν ὁ Ἀνδρέας, ὅστις διαρκούσης τῆς ὁμιλίας ἤνοιξε τὸ κιβώτιόν του καὶ ἤλλαζεν· ἐγὼ νὰ ὑπανδρευθῶ, Θεὸς φυλάξοι! Ὁ γάμος εἶναι λιμὴν, καὶ ἐγὼ ἀγαπῶ τὸ πέλαγος. Σὺ ὅμως κάμνεις καλὰ νὰ ὑπανδρευθῇς, διότι ἤρχισε νὰ χονδραίνῃ ἡ κοιλία σου καὶ τὰ μαλλία σου νὰ στακτίζουν, ἐνῷ ἐγὼ εἶμαι ἀκόμη χλωρός.

— Ἰδὲ τὸ τριαντάφυλλον! ἀνέκραξεν ὁ Τεσιέ.

Τὴν ὥραν ἐκείνην, ἐνῷ ὁ Ἀνδρέας ἀνέσυρε τὰ φορέματά του ἀπὸ τὸ κιβώτιον, ἔπεσεν εἰς τὸ ἔδαφος ξηρὸν κίτρινον ῥόδον, τὸ ὁποῖον ἀναλαβὼν παρετήρει μετά τινος ἀπορίας.

— Ὁμιλεῖς διὰ τριαντάφυλλα, εἶπε, καὶ ἰδοὺ ἐν τὸ ὁποῖον δὲν ἠξεύρα μὲν ὅτι τὸ εἶχα, μὲ ἐνθυμίζει ὅμως ὅτι δὲν εἶμαι ἀκόμη ἄξιος νὰ σκέπτωμαι περὶ τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου. Βλέπεις, Ἀριστείδη μου, ὅτι ἐνῷ φαίνομαι τρελοὺτσικος, δὲν στεροῦμαι ὅμως φρονήσεως. Ἐὰν ποτε ὑπανδρευθῶ, ἔχω ἀπόφασιν νὰ ἀγαπῶ τὴν γυναῖκά μου, νὰ τὴν καταστήσω εὐτυχῆ καὶ νὰ εἶμαι πιστός· πρὶν ὅμως κατορθώσω αὐτὸ τὸ ἀνδραγάθημα, πρέπει νὰ πεισθῶ περὶ τῆς σταθερότητός μου. Διὰ τοῦτο νομίζω ἀναγκαῖον νὰ εὐκαιρώσω πρῶτον ὁλόκληρον τὸ ποτήριον τῆς νεανικῆς ζωῆς, μήπως ὁ πειρασμὸς μὲ βιάσῃ νὰ πίω ἐκ νέου. Δὲν θὰ λυπηθῶ μάλιστα ἐὰν πίω τόρα καὶ ὀλίγον καταπάτι, διότι ὁ γάμος θὰ εἶναι νοστιμώτερος.

— Τί κοινὸν μεταξὺ τῆς φιλοσοφίας σου αὐτῆς καὶ τοῦ παλιοτριανταφύλλου, τὸ ὁποῖον θὰ ἔκλεψες ἀπὸ τὸν πίλον καμμιᾶς γραίας;

— Παλαιοτριαντάφυλλον! ἐπανέλαβεν ὁ Ἀνδρέας ὀσφρανθεὶς τὸ κίτρινον ῥόδον. Καὶ αὐτὸ ἔζησε δροσερόν· σήμερον ὅμως παρήκμασε καὶ ἐξηράνθη. Καὶ ναὶ μὲν δὲν μυρίζει, δι' ἐμὲ ὅμως ἔχει φιλοσοφικήν τινα οὕτως εἰπεῖν εὐωδίαν. Μὲ ἀνεγθυμίζει τὴν ἀδυναμίαν μου· βλέπων αὐτὸ λαμβάνω μάθημα συνέσεως καὶ ἠθικῆς· εἰς ἕνα λόγον ἠξεύρεις τί μὲ διδάσκει;

— Μ' ἐκλαμβάνεις διὰ Πέρσην; εἶπεν ἀποτόμως ὁ Τεσιέ.

— Μὲ διδάσκει, φίλε μου, νὰ μὴν ὑπανδρευθῶ ἀκόμη. Ὁλόκληρον ἱστορίαν θὰ σὲ διηγούμην· δὲν ἦλθα ὅμως δι' αὐτό· ἦλθα νὰ σὲ ἀκούσω, νὰ γίνω Πυλάδης σου καὶ νὰ σὲ στεφανώσω. Σὺ λοιπὸν ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ μὲ διηγηθῇς ἱστορίας, νὰ διατρέξῃς ὅρη καὶ βουνὰ καὶ νὰ ἐπιδοθῇς εἰς πραγματείας ἐρωτικάς. Λέγε, ἔχω ὑπομονὴν τοῦ Ἰώβ, μὴν ἐντρέπεσαι· δὲν μὲ εἶπες ἀκόμη ἂν ἡ Κ. Οὐρανία ἔχῃ γαλανὰ ἢ μαῦρα μάτια.

— Ὄχι, διηγήσου με τὴν ἱστορίαν σου, ἐνδέχεται νὰ διασκεδάσῃ τὴν μελαγχολίαν μου· ὁ Κ. Σιμὰρ δὲν ἐπέστρεψεν ἀκόμη, καὶ ἡ Οὐρανία περιδιαβάζει, ἀγνοῶ ποῦ, μὲ τὴν ἐξαδέλφην της· ἔχεις λοιπὸν καιρὸν νὰ μὲ διηγηθῇς ὅ,τι θέλεις πρὸ τοῦ γεύματος.

— Ἔστω, ἀπεκρίθη ὁ Ἀνδρέας. Καὶ ἐνῷ ἤλλαζεν ἤρχισε λέγων ταῦτα.

Β.

Πρὸ δύο μηνῶν ὁ Βεῦρὼ, τὸν ὁποῖον γνωρίζεις, ὁ Μερβὶλ, ἄλλοι τινὲς νέοι καὶ ἐγὼ, ἀπεφασίσαμεν νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸν δημόσιον χορὸν ἵνα διασκεδάσωμεν. Μὴ λησμονεῖς δὲ ὅτι ἵνα διασκεδάσωμεν εἰς τὸν δημόσιον χορὸν ἔπρεπε πρῶτον νὰ μεθύσωμεν, τὸ ὁποῖον καὶ ἐγένετο. Δὲν λέγω ὅτι ἐμεθύσαμεν εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ κυλιώμεθα εἰς τοὺς δρόμους, ἀλλὰ, ὅπως λέγουσιν οἱ Τοῦρκοι, «τὸ ἐβάλαμεν εἰς τὸ κέφι.» Εἰς τοιαύτην λοιπὸν ὄντες κατάστασιν ἤλθαμεν εἰς τὸν χορὸν, τὴν κεφαλὴν ἔχοντες ἐπῃρμένην, τὸν λόγον πολυχεύμονα, τοὺς ὀφθαλμοὺς λαμπροὺς, τὰς παρειὰς πορφυρᾶς, καὶ παρκγκωνίζοντες ἄνδρας καὶ γυναῖκας ἐλέγαμεν ἄῤῥητα θέματα. Σὲ λέγω δὲ καὶ τοῦτο ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν, καύσαντες φελοὺς, ἐζωγράφησαν μύστακας εἰς τὰ χείλη των, ὁ Μερβὶλ δὲ καὶ ἐγὼ ἐστολίσθημεν καὶ μὲ ψευδεῖς μύτας. Τοιούτους ὄντας ἐξέλαβον ἡμᾶς νομίζω ἀντὶ ῥαπτῶν οἰνοθαρῶν, καὶ ἀφῆκαν νὰ φερώμεθα ὅπως ἐφερόμεθα.

Ἐγὼ ὅμως βαρυνθεὶς ἐπὶ τέλους καὶ ἐντρεπόμενος διὰ τὴν μύτιν μου, ἀφῆκα· τὴν αἴθουσαν ἀνέδην εἰς τοὺς διαδρόμους καὶ περιηρχόμην παρατηρῶν τοὺς ἄλλους· οὕτω δὲ περιερχόμενος ἔφθασα εἴς τι θεωρεῖον τῆς τρίτης σειρᾶς, ὅπου εἶδα καθημένας δύο γυναῖκας, φερούσας μαύρους ἐπενδύτας (dominos), μικρὰς, ὡς μὲ ἐφάνησαν, καὶ τόσον ὁμοίας, ὥστε ὅπως ἀναγνωρίζωνται εἶχαν παραδεχθῆ τι σημεῖον· ἡ μία ἔφερεν ἔξωθεν τοῦ χειροκτίου σμάραγδον, καὶ ἡ ἄλλη ἐκράτει κίτρινον τριαντάφυλλον.

— Τὸ τριαντάφυλλον βεβαίως τοῦτο, ὑπέλαβεν ὁ Τεσιέ· τότε μαντεύω τὰ λοιπά.

— Δὲν μαντεύεις τίποτε, φίλε μου. Δύο γυναῖκες ὁμοῦ, εἰς τὸν δημόσιον χορὸν μάλιστα, σπανίως ἐμπνέουν φόβον· ἐπειδὴ δὲ καὶ κουρασμένος ἤμην, καὶ ἡ θύρα ἦτον ἀνοικτὴ, δὲν ἐδίστασα νὰ καθήσω· ὅτε δὲ ἤκουσαν τὰ πατήματά μου ἐστράφησαν, καὶ ἡ μία ἀφῆκε λεπτὴν φωνὴν, ἥτις μὲ ἐφάνη πρόκλησις. Ἐκάθισα λοιπὸν εὐσταθῶς, καὶ

λαβὼν τὸν λόγον ἀνέπτυξα ἄπειρον εὐγλωττίαν καὶ εὐγένειαν. Κατ' ἀρχὰς αἱ δύο μαυροφορεμένοι ἦσαν σιωπηλαί, ἀλλὰ βαθμηδὸν ἐξημερώθησαν, καὶ ἀφοῦ συνωμίλησαν κρυφίως καὶ ἐγέλασαν οὐκ ὀλίγον διὰ τὴν φλυαρίαν μου, συγκατένευσαν νὰ μὲ ἀποκριθοῦν· οὕτω πως ἤρχισεν ἡ συνδιάλεξις. Ἡ κρατοῦσα μάλιστα τὸ κίτρινον ῥόδον ἐπολυλόγει πλέον τῆς ἄλλης, ἥτις ὡς πρεσβυτέρα, φαίνεται, τῇ ὡμίλει συνεχῶς κατ'ἰδίαν ἵνα μετριάσῃ τὴν εὐθυμίαν της. Τότε καὶ αἱ δύο στρεφόμεναι ἔβλεπαν ἐκτὸς τοῦ θεωρείου ἐπιθυμοῦσαι νὰ παύσωσι τὴν ὁμιλίαν.

Ἐννοεῖς ὅτι μεταξὺ δύο προσωπιδοφόρων δύσκολος ἡ προτίμησις· ἐγὼ ὅμως δὲν ἐταλαντεύθην, διότι ἡ κρατοῦσα τὸ ῥόδον ἐφαίνετο τόσῳ νέα, ὁ λόγος της ἦτον τοσούτῳ θηκτικός, αἱ χειρονομίαι της τόσῳ ζωηραί, ὥστε ἐπείσθην ὅτι θὰ ἦτον θελκτικωτάτη· καὶ χωρὶς περαιτέρω ἔρευναν, ἔδωκα εἰς αὐτὴν μὲν καθ' ὅλην τὴν νύκτα τὴν καρδίαν μου, εἰς δὲ τὴν σύντροφόν της τὸ μέσόν μου, φρονῶν ὅτι ἂν καὶ εἶχε κομψὸν τὸ ἦθος ἦτον γρυφνὴ γραῖα. Οἱ θεοὶ ἀγαποῦν τὸν περιττὸν ἀριθμόν, οἱ ἔρασταὶ ὅμως τὸν ἀποστρέφονται, καὶ δικαίως· ἐγὼ δὲ, εὑρισκόμενος πλησιέστερον τοῦ ἔρωτος ἢ τοῦ θεοῦ, κατηρώμην ἐνδομύχως τὸ τρίτον πρόσωπον, καὶ ἐσκεπτόμην πῶς νὰ σωθῶ ἀπ' αὐτοῦ· ἀλλ' ἐν τοσούτῳ τρομερὸς γρόνθος ἔσεισε τὴν θύραν τοῦ θεωρείου καὶ ἐτρόμαξε τὰς δύο κυρίας.

— Ἐ! Ἐ! ἠκούσθη λέγουσα φωνὴ ὁμοία πρὸς νιαούρισμα γάτας.

Καὶ στραφεῖς εἶδα κοκκινοβολισμένον τὸ πρόσωπον τοῦ Μερβίλ ἀπὸ τὴν θυρίδα.

— Μὴν ἀνοίξῃς, ἀνέκραξαν αἱ δύο γυναῖκες.

Θὰ ὑπήκουα βεβαίως, ἂν δὲν ἐσυλλογιζόμην τὸ ἑξῆς·—Ἕνας καὶ τρεῖς κάμνουν τέσσαρας· ὅθεν ὅταν εἶναι τέσσαρες, οἱ δύο ἠμποροῦν νὰ μείνουν μόνοι.

Ἤνοιξα λοιπὸν, ἀλλὰ εὐθὺς μετενόησα, διότι ἀφότου εἶχα ἀφήσει τὸν Μερβίλ, αὐτὸς ἐμέθυσεν εἰς βαθμὸν ὥστε ἔγεινε κουροῦνα. Οὔτε μίαν λέξιν σωστὴν δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ προφέρῃ. Γνωρίζων τὸν ἀπότομον χαρακτῆρά του εἰς τοιαύτας περιστάσεις, προεῖδα ἄτοπα· ἀλλὰ δὲν ἦτο πλέον καιρός. Καταφρονῶν τὰ ἀλλεπάλληλα νεύματά μου, ἔπεσεν ὡς μόλυβδος εἰς θρανίον, ἐκάγχασεν ἀναιδῶς, καὶ ἤρχισε νὰ λέγῃ τοιαῦτα ἄτοπα, ὥστε αἱ δύο γυναῖκες ἐσηκώθησαν ἀμέσως καὶ μὲ εἶπαν μὲ φωνὴν τεταραγμένην ἀπὸ φόβον ἢ ἀπὸ θυμόν·

— Ἀνοιξέ μας, κύριε.

Ἐνῷ δὲ ἔσπευσα νὰ ὑπακούσω, διότι πάντοτε καὶ ἐν πάσῃ περιστάσει σέβομαι τὰς γυναῖκας.

— Εἶσαι τρελός; ἀνέκραξεν ὁ Μερβίλ· ἀπὸ ποῖον μοναστήριον ἔρχονται αὐταὶ αἱ πριγκήπισσαι; Ἐὰν εἶναι ἄσχημοι, ἔστω, ὥρα τους καλή· ἂν ὅμως εἶναι εὔμορφοι, δὲν θ' ἀρνηθοῦν νὰ δειπνήσουν μαζῆ μας· ψοφῶ ἀπὸ πεῖναν καὶ δίψαν. Λοιπὸν, ἄγγελοί μου, εὐγάλετε τὰς προσωπίδας.

Καὶ ταῦτα λέγων ἡτοιμάζετο νὰ προβῇ καὶ εἰς χειρονομίας· ἀλλ' ἐγὼ ἁρπάσας αὐτὸν διὰ τῆς μιᾶς, ἤνοιξα διὰ τῆς ἄλλης χειρὸς τὴν θύραν εἰς τὰς προσωπιδοφόρους, αἵτινες ἐπήδησαν ἔξω ὡς ἐξηγριωμέναι ἔλαφοι· ὁ δὲ μέθυσος, γενόμενος μανιώδης, ἐσηκώθη καὶ ἔτεινε τὴν δεξιὰν πρὸς τὰς φευγούσας· εἴτε δὲ κατὰ τύχην, εἴτε ἐπίτηδες, ἔσυρε τὴν προσωπίδα ἐκείνης ἥτις ἐκράτει τὸ κίτρινον ῥόδον· αὕτη δὲ γραφεῖσα ἥρπασεν ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ τὴν προσωπίδα ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Μερβίλ, κατέφερεν ἀνδρικώτατον ῥάπισμα εἰς τὴν παρειάν του καὶ ἔφυγεν. Ἐν τῷ μικρῷ τούτῳ διαστήματι παρατηρήσας αὐτὴν εἶδα ἔκθαμβος ὅτι ἦτον νεωτάτη, ὡραιοτάτη, καὶ ὅτι εἶχε λαμπροτάτους τοὺς μαύρους ὀφθαλμούς της.

— Ὦ! Ὦ! ἀνεφώνησεν ὁ Μερβίλ... ῥάπισμα...: ὁ καλήτερός μου φίλος... ῥάπισμα... καὶ ἔπεσεν ἐκ νέου εἰς τὸ θρανίον.

Ἐγὼ δὲ χωρὶς ν' ἀκούσω τὰ ἀσυνάρτητα λόγια τοῦ μεθύσου φίλου μου, παρηκολούθησα τὰς προσωπιδοφόρους, ἀλλ' αὐταὶ ἔγειναν ἄφαντοι μεταξὺ τοῦ πλήθους· μόνον τὸ κίτρινον τοῦτο τριαντάφυλλον, πεσὸν μεταξὺ τῆς ταραχῆς ἀπὸ τὴν χεῖρα τῆς ὡραίας ἐκείνης, ἀνέλαβα καὶ ἐφύλαξα. Εἰς μάτην ἀναζητήσας αὐτὰς δύο ὁλοκλήρους ὥρας, ἀνεχώρησα ἀπὸ τὸν χορὸν χωρὶς νὰ ἴδω τοὺς συντρόφους μου, καὶ ὅλην τὴν νύκτα εἶχα τὸν νοῦν μου εἰς τὴν ὡραίαν προσωπιδοφόρον. Τὴν δὲ ἐπιοῦσαν ὁ Βαῦρὼ ἐλθὼν εἰς τὸ κατάλυμά μου·

— Εἶσαι, ἠρώτησε μετὰ σπουδαιότητος, εἰς κατάστασιν νὰ μὲ ἀκούσῃς;

— Τί τρέχει;

— Ἐλησμόνησες λοιπὸν τὰ συμβάντα τῆς παρελθούσης νυκτός;

— Τόσον δὲν τὰ ἐλησμόνησα, ὥστε ἀδιακόπως ἐνθυμοῦμαι τὰ ὡραιότατα μαῦρα μάτιά της.

— Δὲν πρόκειται διὰ μαῦρα μάτια, ἀλλὰ διὰ τὸ ῥάπισμα τὸ ὁποῖον ἔδωκες εἰς τὸν Μερβίλ.

— Ἐγώ! ἀνεφώνησα καγχάσας.

— Διὰ τί θαυμάζεις; ἀπεκρίθη ὁ Βαῦρώ· ὅσον φίλος σου καὶ ἂν εἶναι ὁ Μερβίλ, τὸ ῥάπισμα εἶναι πάντοτε ῥάπισμα· ἠξεύρεις μάλιστα ὅτι αὐτὸς εἶναι ἐξ ἐκείνων οἵτινες δὲν λησμονοῦν εὐκόλως τὴν ὕβριν· διὰ τοῦτο ἀπαιτεῖ ἀφεύκτως μονομαχίαν. Λυποῦμαι ὅτι ἐγὼ χρησιμεύω ὄργανον, ἀλλ' ὁ Μερβίλ εἶναι ἀμετάπειστος· τὸ μάγουλόν του εἶναι κατάμαυρον· δὲν σὲ ἤξευρα τόσον θυμώδη.

Ἐγὼ δὲ γελάσας ἐκ νέου διηγήθην ἀκριβῶς τὰ διατρέξαντα. Τότε ἐγέλασε καὶ ὁ Βαῦρώ, καὶ ἐξελθόντες καὶ οἱ δύο ὑπήγαμεν εἰς τὸν Μερβίλ, νομίζοντες ὅτι ἀφοῦ καὶ αὐτὸς μάθει τὴν ἀλήθειαν θὰ γελάσῃ μὲ ἡμᾶς· τὸν εὑρήκαμεν δὲ πλησίον τῆς θερμάστρας ἀνάπτοντα τὴν φωτίαν, ἔχοντα θήκην μὲ δύο πιστόλια καὶ ὑποδεχθέντα με μὲ θηριώδη βλέμματα.

— Διὰ τί, ἠρώτησεν εὐθὺς, δὲν ἔφερες καὶ τὸν μάρτυρά σου;

Εἰς μάτην καὶ ὁ Βεῦρὼ καὶ ἐγὼ ἠγωνίσθημεν νὰ τὸν ἐκβάλωμεν ἀπὸ τὴν ἀπάτην· αὐτὸς ὡς λέων ὠρυόμενος, — Μὲ ἐκλαμβάνετε, εἶπε, διὰ παιδί; Ναὶ μὲν ἦσαν, ὡς λέγεις, δύο γυναῖκες εἰς τὸ θεωρεῖον, καὶ ὅτι ἐτράβιξα τὴν προσωπίδα τῆς μιᾶς· βλέπετε ὅτι ἐνθυμοῦμαι· τὸ ῥάπισμα ὅμως μὲ τὸ κατέφερεν ὁ Ἀνδρέας, καὶ αὐτὸς θὰ μὲ δώσῃ λόγον. Μήπως δὲν γνωρίζω νὰ διακρίνω τὸ ῥάπισμα τῆς γυναικὸς ἀπὸ τὸ ῥάπισμα τοῦ ἀνδρός; Τοιοῦτο ῥάπισμα εἶνε ποτὲ δυνατὸν νὰ δώσῃ γυναικὸς χέρι; Χρειάζεται αἷμα διὰ νὰ πλύνῃ τὸ μάγουλόν μου. Λοιπὸν δὲν θέλω λόγια· ἰδοὺ πιστόλια, καὶ λάβε μάρτυρα νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸ δάσος τῆς Βολωνίας.

Ἰδὼν δὲ ὅτι ἀνωφελῶς ἐπροσπάθουν νὰ τὸν μεταπείσω·

— Ἂς ὑπάγωμεν, ἀπεκρίθην ἀνυπομόνως. Χθὲς τὸ βράδυ μία νέα ἐτιμώρησε τὴν αὐθάδειάν σου, σήμερον ἐγὼ θὰ τιμωρήσω τὴν ἀνοησίαν σου.

Ἡ μονομαχία ἔγεινε καὶ γνωρίζεις τὸ ἀποτέλεσμα· ὁ Μερβίλ ἔχει ἀκόμη δεμένον τὸν βραχίονά του καὶ ἡ πληγὴ τὸν ἐξεμέθισε. Τώρα ὁμολογῶν ὅτι ἡ μὲν πληγὴ τὴν ὁποίαν τὸν ἔδωκα εἶναι ἀρσενική, τὸ δὲ ῥάπισμα θηλυκόν, εἶναι ἄκρος φίλος μου ὡς καὶ πρίν.

— Καὶ ἡ φέρουσα τὸ κίτρινον τριαντάφυλλον; ἠρώτησεν ὁ Τεσιέ.

— Οὔτε τὴν εἶδα πλέον, ἂν καὶ ἔτρεξα παντοῦ ἕνα μῆνα ἐπ' ἐλπίδι νὰ τὴν ἀπαντήσω.

— Καὶ πῶς; τὴν ἠγάπησες;

— Τὴν ἠγάπησα ὡς γυναῖκα, τὴν ὁποίαν ἀπαντᾷ τις μίαν φορὰν εἰς τὸν χορόν.

— Ἄρα δὲν ἠξεύρεις ποία ἦτον.

— Κατ' ἀρχὰς ὑπέθεσα ὅτι εἶναι χορεύτρια ἢ θεατρίνα· ἀλλὰ τόσῳ νέα καὶ δροσερὰ δὲν ἦτον δυνατόν. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ποτὲ ψιμμύθιον δὲν ἐμόλυνε τὸ πρόσωπόν της.

— Λοιπὸν ἦτον ἄγγελος, ὑπέλαβε σαρκαστικῶς ὁ Τεσιέ.

— Ἄγγελος ὁπωσοῦν πεπτωκώς. Δύο νέαι γυναῖκες μόναι εἰς δημόσιον χορὸν, τὸ πρᾶγμα ὕποπτον. Φοβοῦμαι μήπως ὁ ἄγγελος ἐκεῖνος, μόνην περιουσίαν ἔχων τὸ κάλλος, ἐγγράφῃ τὰ κεφάλαιά του εἰς τὸ μέγα κατάστιχον τῆς δημοσίας διαφθορᾶς. Κρῖμα τῇ ἀληθείᾳ, διότι εἶναι καὶ νέα καὶ ὡραία· ἀλλ' οἱ Παρίσιοι εἶναι ἀκάθαρτος ἄβυσσος. Ὁπωσδήποτε, εἴτε ὑπανδρευμένη εἶναι, εἴτε ἀνύπανδρος, ἀδύνατον νὰ ἴδῃς ὡραιότερον πλάσμα. Ἂν ἠξευρα νὰ ζωγραφίζω θὰ τὴν ἐξεικόνιζα θαυμασίως, διότι ἀκόμη μὲ φαίνεται ὅτι τὴν βλέπω. Φαντάσου πρόσωπον ἰταλικὸν, τοῦ ὁποίου τὸ κάλλος λαμπρύνεται ἀπὸ τὸν θυμόν· μαλλία μαῦρα, μέτωπον παρθενικὸν, ῥώθωνας εὐκινήτους καὶ ἐμπαθεῖς ὡς οἱ τοῦ ἐν Βελβεδέρε Ἀπόλλωνος, στόμα παιδικὸν, διὰ τοῦ ὁποίου ἔβλεπες σειρὰν λευκοτάτων μαργαριτῶν, μάγουλα ἀνθηρὰ, βλέμμα λέοντος!

— Χωρὶς νὰ ἠξεύρῃς, ὑπέλαβεν ὁ Τεσιέ, ἐζωγράφησες τὴν Οὐρανίαν. Καὶ αὐτὴ ἐνίοτε ἔχει βλέμμα λέοντος, καὶ τότε ζαρόνω εἰς μίαν κώχην.

— Σὲ συγχαίρω λοιπὸν, διότι φαίνεται ὅτι ἡ μνηστή σου εἶναι ἀγγελόμορφος· εὔχομαι μόνον ἡ τόση ὁμοιότης νὰ περιορίζεται εἰς μόνα τὰ φυσικὰ προτερήματα.

— Συκοφαντεῖς ἴσως τὴν ἄγνωστόν σου νέαν, καθόσον ἐνδέχεται νὰ ἦτον τιμία, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν διαγωγήν της πρὸς τὸν Μερβίλ.

— Ταλαίπωρε! προκειμένου περὶ ἀρετῆς, τί ἀποδεικνύει ἓν ῥάπισμα;

(*Ἕπεται συνέχεια.*)

Ο ΟΥΕΣΟΥΙΟΣ (1).

Ἐν τῶν μεγαλοπρεπεστέρων ἅμα δὲ φρικαλεωτέρων διακοσμημάτων τῶν περιχώρων τῆς Νεαπόλεως εἶναι ὁ Οὐεσούϊος, ὑψέστιον κείμενον ὀκτὼ μίλια μακράν, βορειοανατολικῶς τῆς πόλεως, σχῆμα ἔχον κωνοειδὲς, ὕψος 3600 ποδῶν ἄνωθεν τῆς θαλάσσης καὶ βάσιν 30 μιλίων περιφερείας.

Τὸ ὄρος τοῦτο ὑπὸ μὲν τοῦ Στράβωνος καλεῖται Οὐεσούϊος, ὑπὸ δὲ τοῦ Γαληνοῦ Βέσβιος, ὑπὸ τοῦ Σικελιώτου Διοδώρου Οὐεσούϊος καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Λατίνων Vesvius, Vesevus, Vesuvius· ὑποτίθεται δὲ λέξις πελασγική, σημαίνουσα πῦρ ἐσβεσμένον. Ὁ Οὐεσούϊος ἐσχηματίσθη, ὡς πάντα τὰ ὑφέστια, ἐξ ὑλῶν προελθουσῶν ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς· ἐμέσσων δὲ κατὰ τὰς συνεχεῖς ἐκρήξεις του παντοδαπὰς ὕλας, δὲν τηρεῖ ἀείποτε τὸ αὐτὸ ὕψος. Ὁ καθηγητὴς Σκάκης κατὰ τὸ 1822 εὗρεν αὐτὸν ὑψηλότερον ἀπὸ τὸν Νόλετ, τὸν καταμετρήσαντα αὐτὸν τὸ 1740. Ἡ κορυφὴ αὐτοῦ ἤθελεν εἶσθαι πολὺ ὑψηλοτέρα, ἐὰν ἐξ ὀπῶν τινων, κάτωθεν τοῦ κρατῆρος, ἀναφαινομένων ἐν ὥρᾳ ἐκρήξεων, δὲν ἐξήρχοντο ἀρκεταὶ ὕλαι. Ἡ ἔκρηξις τοῦ 1822 ἀπέσπασε μέγα μέρος τῆς κορυφῆς αὐτοῦ, μετέβαλε

(1) Ἰδε φυλλάδ. 413 καὶ 415, σελ. 102 καὶ 143.

τὸ χάσμα τοῦ κρατῆρος εἰς σχῆμα ἑλικοειδὲς, καὶ ἐνῷ ἄλλοτε ἡδύνατό τις νὰ ἴδῃ τὸ βάραθρον ἐγγυτέρω, καθίσταται ἤδη καὶ δυσχερὲς καὶ κινδυνῶδες.

Πρὸ τῶν διαῤῥήξεων καὶ τῶν ὀπῶν τῶν συνεχῶς καπνιζουσῶν περὶ τὰ πλευρὰ τοῦ ὄρους, ὅπου ὑδροὶ καὶ ἐξογκώσεις μικραὶ ἐσχηματίσθησαν, πολλοὶ ἐπρέσβευσαν ὅτι διὰ τῆς λάβας καὶ τῶν κατερχομένων ὑπὸ τοῦ ἀρχικοῦ κρατῆρος ὑλῶν, ἤθελε πληρωθῇ ἡ κοιλὰς ἡ διαχωρίζουσα τὸν Οὐεσούβιον τοῦ ἑτέρου παρακειμένου καὶ ἰσομεγέθους ὄρους τοῦ καλουμένου Somma, ὅπερ κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν εἶναι προγενέστερον ὑφέζιον τοῦ Οὐεσουβίου. Καίτοι τὰ συστατικὰ τοῦ ὄρους παρέχουσι λόγους ἰσχυροὺς νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ Οὐεσούβιος ἦτον ἐνεργὸς πρὸ πλείστων αἰώνων, οἱ πρὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἱστορικοὶ οὐδεμιᾶς ἐκρήξεως ποιοῦσι μνείαν. Ὁ Διόδωρος (Δ' 21) ἱστορεῖ ταῦτα· « Καλεῖται δὲ νῦν ὁ λόφος Οὐεσουβίος, ἔχων πολλὰ σημεῖα τοῦ κεκαῦσθαι κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους.» Οἱ περὶ τὸ ὄρος οὖν μέχρι τοῦ 79 μ. Χ. κάτοικοι, καί τοι παρηνωχλοῦντο ὑπὸ σεισμῶν, βλέποντες αὐτὸ, ἐκτὸς τῆς κορυφῆς, τοσοῦτον κατάφυτον, ὥστε ἐπὶ Κλαυδίου Πούλκρου εἶχον κρυβῆ 84 τοξόται ἐν τοῖς δάσεσι καὶ σπηλαίοις αὐτοῦ, διετέλουν ἐν ἄκρᾳ ἡσυχίᾳ. Ὅθεν καὶ ὁ Στράβων λέγει· « Ὑπέρκειται δὲ τῶν τόπων τούτων ὄρος τὸ Οὐεσούβιον, ἀγροῖς περιοικούμενον παγκάλοις πλὴν τῆς κορυφῆς· αὕτη δ' ἐπίπεδος μὲν πολὺ μέρος ἐστὶν, ἄκαρπος δ' ὅλη, ἐκ δὲ τῆς ὄψεως τεφρώδης καὶ κοιλάδας φαίνει σπραγγώδεις πετρῶν αἰθαλωδῶν κατὰ τὴν χρόαν, ὡς ἂν ἐκβεβρωμένην ὑπὸ πυρὸς, ὡς τεκμαίροιτ' ἄν τις τὸ χωρίον τοῦτο καίεσθαι πρότερον καὶ ἔχειν κρατῆρα πυρὸς σβεσθῆναι δ' ἐπιλειπούσης τῆς ὕλης » (247).

Τὴν 23 Νοεμβρίου μηνὸς 79, τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Τίτου, προηγηθέντων τρομερῶν σεισμῶν καταστρεψάντων τὰ περίχωρα τῆς Καμπανίας, ὁ Οὐεσούβιος ἐξυπνᾷ αἴφνης τοῦ ἀπ' αἰώνων ληθάργου του, ποιεῖται ἀπαραδειγμάτιστον ἔκρηξιν, ἐκχέει ἀκαταλόγιστον ποσὸν λάβας, λίθων, μύδρων, σκωρίας, πυρὸς, βροχῶν, στάκτης, καπνοῦ, καὶ καταθάπτει τὰς ὡραίας πόλεις Ἡράκλειον, Πομπηΐαν, Σταβίαν καὶ ἑτέρας πλησιοχώρους πόλεις τε καὶ κώμας. Ἔστοτε καί τοι δὲν ἐπεδόθη μὲν εἰς τοσοῦτῳ μακροχρόνιον ὕπνον, διὰ συνεχῶν ὅμως ἐκρήξεων κατατρομάζει τοὺς κατοίκους τῶν αὖθις παρὰ τοὺς πρόποδας αὐτοῦ ἀνεγερθεισῶν πόλεων. Δευτέρα δὲ σημαντικὴ ἔκρηξις ἱστορεῖται ἡ κατὰ τὸ 203, καθ' ἣν οἱ μυκηθμοὶ καὶ αἱ βρονταὶ τοῦ ὄρους πρὸ μηνῶν κατεθορύβουν τοὺς κατοίκους ὡς καὶ αὐτῆς τῆς μακρὰν κειμένης πόλεως Καπούης. — Ἡ στάκτη τῆς ἐκρήξεως τοῦ 472, λέγεται ὅτι ἔρθασε μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀκολούθως τοιαῦται ἐγένοντο κατὰ τὰ ἔτη 512, 685, 993, 1036, 1049, 1138, 1306, 1500, 1631 ὅτε ἐφονεύθησαν κατ' ἄλλους μὲν τρεῖς, κατ' ἄλλους δὲ δέκα χιλιάδες ἀνθρώπων. Ἔπειτα τὸ 1660, 1682, 1694, 1698, 1701, 1737, 1730, καθ' ἣν ἀνυψώθη λίαν τοῦ ὄρους ἡ κορυφή. Εἶτα τὸ 1737, 1751, 1754, 1759, 1760, ὅτε ἤνοιξαν δεκακοκτὼ στόματα, τὰ πλεῖστα πρὸς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ ὄρους. Ἀκολούθως τὸ 1765, 1767, 1776, 1778, 1779, 1794, ὅτε ἡ μὲν λάβα διατρέξασα πλεῖστον δρόμον εἰσῆλθεν ὡς χείμαῤῥος εἰς τὴν θάλασσαν, ἡ δὲ στάκτη καὶ ὁ καπνὸς, καλύψαντες τὸ ἡλιακὸν φῶς, ἠνάγκασαν τοὺς κατοίκους τῆς Καζέρτης νὰ περιπατῶσι μετὰ φανῶν ἐν καιρῷ ἡμέρας.

Ἕτεραι ἐκρήξεις ἄξιαι λόγου ἐγένοντο τὸ 1810, 1813, 1821, 1834, 1837, 1846, 1847, 1848, 1850, ὅτε ἐξέλιπον τὰ ὕδατα τῶν φρεάτων καὶ τῶν πηγῶν. — Κατὰ δὲ τὰς ἐκρήξεις τοῦ Μαΐου καὶ Δεκεμβρίου τοῦ 1855 προηγήθησαν σεισμοὶ, ἀνεφάνη ἐπὶ τοῦ ὄρους ἄφθονος ἀριθμὸς κανθάρων, ἡ μαγνητικὴ βελόνη τοῦ παρὰ τὸν Οὐεσούβιον ἀστεροσκοπείου ἔδειξε παραδόξους μεταβολὰς, καὶ ἡ ἐξελθοῦσα ὕλη ὑπελογίσθη εἰς 1711 ἑκατομμύρια κυβικῶν σπιθαμῶν.

Ὁ ἀββᾶς Ῥωμανέλης ἰχνογραφεῖ τὰς ἐκρήξεις μὲ φρικωδέστατα χρώματα, καὶ κατ' ἐξοχὴν ὁσάκις ἐκ τοῦ κρατῆρος καὶ ἑτέρων περὶ αὐτὸν χασμάτων ἐξέρχωνται θορυβωδῶς χείμαῤῥοι ἀνημμένης λάβας, καὶ οὐρανομήκεις φλόγες ἐκσφενδονίζουσαι μύδρους, στάκτην, καπνὸν, δι' ὧν τὸ μὲν ἡλιακὸν φῶς διασκοτίζεται, ἡ δὲ σκοτεινοτέρα νὺξ διὰ τῶν φλογῶν φωτίζεται καὶ διαλάμπει.

Ἡ λάβα ἐπὶ πλεῖστον χρόνον τηρεῖ τὴν ἑαυτῆς θερμότητα, ψυχραινομένη δὲ ἀποσκληροῦται τόσον, ὥστε αἱ τοῦ Ἡρακλείου καὶ τῆς Πομπηΐας ὁδοὶ ἐλιθοστρώθησαν δι' αὐτῆς. Μετὰ τὰς ἐκρήξεις συνήθως ἀναπτύσσεται τὸ ἄζωτον καὶ τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ, ἐξ ὧν πολλοὶ, ἐν ὑπογείοις κατὰ τὸ 1794 καὶ 1822, ἐθανατώθησαν.

Παρὰ τὰς παραλίας τῆς Μεσημβρινῆς Ἰταλίας ὑψοῦντο ἄλλοτε πύργοι ἕνεκα τῶν πειρατῶν. Οἱ κάτοικοι δὲ τῶν πολλάκις καταστραφεισῶν πόλεων, ἀθροιζόμενοι περὶ τοὺς πύργους τοὺς παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Οὐεσουβίου, ἐσχημάτισαν πόλεις, περὶ τὸ 1349 τὴν Torre Annunziata, λαβοῦσαν τὸ ὄνομα παρ' ἑνὸς ἐκκλησιδίου τῆς Ἀναλήψεως, τὴν περὶ τὸν αὐτὸν αἰῶνα πολλάκις καταστραφεῖσαν ἐπὶ Φριδερίκου Β' Torre del Greco, τὴν Portici σκεπάζουσαν πλεῖστον μέρος τοῦ ἀρχαίου Ἡρακλείου, καὶ τὴν Καστελλαμάρε, παρὰ τὴν ἄλλοτε Σταβίαν, ὁ λιμὴν τῆς ὁποίας ἀπό τινων ἐτῶν διακοσμεῖται μὲ τὴν οὐρανόχρουν ἑλληνικὴν σημαίαν, ἕνεκα τῶν

ἐμπορευόντων ἑλληνικῶν πλοίων ὅλον σχεδὸν τὸν ἐνταῦθα δαπανώμενον σῖτον.

Τὸν Οὐεσούβιον παρέχοντα ἄφθονον ὕλην καὶ θεολόγοις, καὶ ἀρχαιολόγοις, καὶ ὀρυκτολόγοις, καὶ φυσιολόγοις, καὶ ζωγράφοις καὶ ποιηταῖς, ἐπεσκέφθησαν ἐπίσημοι περιηγηταὶ καὶ ἔξοχοι ἱστορικοί· διὰ τοῦτο πλεῖστοί εἰσιν οἱ περὶ αὐτοῦ γράψαντες. Αἱ πρὸς τὸν Τάκιτον ὅμως δύο ἐπιστολαὶ τοῦ νεωτέρου Πλινίου (Plin. Libr. VI Epist. 16 καὶ 20), τοῦ ἐξιστοροῦντος μετὰ λεπτομερείας τὰ κατὰ τὴν πρώτην τοῦ 79 τρομερὰν ἔκρηξιν καὶ τὸν ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ θάνατον τοῦ θείου του γέροντος Πλινίου, ἑνούμεναι μετὰ συγγραφῶν νεαπολιτανῶν ἐπιστημόνων, ἀρκοῦσι νὰ περιγράψωσι τὴν βιογραφίαν τοῦ πυριφλεγέθοντος τούτου.

Ὁ ἐπὶ τοσοῦτον ὅμως καταστρεπτικὸς Οὐεσούβιος, καταλιπάνας διὰ τῆς στάκτης καὶ τῶν κατερχομένων ὑλῶν τὰς γαίας τῆς Καμπανίας, κατέστησεν αὐτὰς πλουσίας τε καὶ καρποφόρους. Ὅσον συνεχέστεραι εἰσὶν αἱ ἐκρήξεις αἱ ἐκφέρουσαι ὕλας, τοσοῦτον δαψιλέστερα καὶ πολυπληθέστερα τὰ προϊόντα τῶν περὶ αὐτὸν γαιῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Στράβων λέγει· «Τάχα δὲ καὶ τῆς εὐκαρπίας τῆς κύκλῳ τοῦτ' αἴτιον, ὥστερ ἐν τῇ Κατάνῃ, φασὶ, τὸ κατατεφρωθὲν μέρος ἐκ τῆς σποδοῦ τῆς ἀνενεχθείσης ὑπὸ τοῦ Αἰτνέου πυρὸς εὐάμπελον τὴν γῆν ἐποίησεν. Ἔχει μὲν γὰρ τὸ λιπαῖνον καὶ τὴν ἐκπυρουμένην βῶλον καὶ τὴν ἐκφέρουσαν τοὺς καρπούς. Πλεονάζουσα μὲν οὖν τῷ λίπει πρὸς ἐκπύρωσιν ἐπιτήδειον, καθάπερ ἡ θειώδης πᾶσα, ἐξικμασθεῖσα δὲ καὶ λαβοῦσα σβέσιν καὶ ἐκτέφρωσιν εἰς καρπογονίαν μετέβαλε.» Στρ. 247.

Ἐπλούτισεν εἰσέτι καὶ τὴν ὀρυκτολογίαν διὰ παντοδαπῶν λίθων· ἐκ δέ τινος εἴδους λάβας κατεργάζονται ἤδη ἐν Νεαπόλει μετὰ θαυμαστῆς λεπτουργίας θῆκαι, περιδέραια, βραχιόνια, ἐνώτια καὶ πλεῖστα ἕτερα ἔργα, τιμώμενα ἀπανταχοῦ τῆς Εὐρώπης.

Ἡ ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ Οὐεσουβίου περὶ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου θέα εἶναι θαυμασία, ἕνεκα τῆς τοπογραφικῆς καὶ μαγευτικῆς τοῦ ὄρους θέσεως. Ἐντεῦθεν ὁρᾷ τις τὴν τυῤῥηνικὴν θάλασσαν, ἐν ᾗ σποραδικῶς ἐπιπλέουσιν ὡραιόταται νῆσοι, ἐπίσημοι τινὲς διὰ τὰ μεταλλικὰ λουτρά των ὡς ἡ Ἰσχύα, τινὲς δὲ διὰ φυσικά τινα φαινόμενα ὡς ἡ Κάπρη ἡ ἔχουσα τὴν Grotta Azzura. Ἐντεῦθεν βλέπει τις τὸν Πτυσίλυπον, εἰς ὃν πρὸ τῆς μαγνητικῆς πυξίδος οἱ θαλασσοποροῦντες, μετὰ πολυήμερον καὶ τρικυμιώδη πλοῦν, κατέπαυον τὰς λύπας των· τὴν πολυμέγαρον καὶ ἀμφιθεατρικῶς κειμένην Νεάπολιν· τοὺς καταφύτους λόφους καὶ πεδιάδας τῆς Καμπανίας, τὰς κοσμουμένας διὰ πολλῶν ἐπαύλεων καὶ διαβρεχομένας ὑπὸ τοῦ Σάρνου· τὴν σειρὰν τῶν Ἀπεννίνων, ἀπὸ τὰς κορυφὰς τῶν ὁποίων ἐξέρχεται μεγαλοπρεπῶς ὁ ἥλιος· ἐπὶ τέλους τὰς εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους πόλεις Portici, Torre del Greco, καὶ Torre Annunziata, τῶν ὁποίων οὐδεὶς ἐπισκεπτόμενος τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, δύναται νὰ ἐγγυηθῇ τὴν ἀσφάλειαν ἀπὸ τὸν ὀργίλαν καὶ ἰδιότροπον Οὐεσούβιον. Πάντες οὖν οἱ ἀναβαίνοντες αὐτὸν, καί τοι δύσβατον καὶ πολύμοχθον, μαγεύονται ὑπὸ τῆς ἀνεκφράστου ταύτης θέας.

Πρό τινος χρόνου Ἑλληνίς τις, διακεκριμένης ἀγωγῆς, διατρίβουσα ἐν Ἀγγλίᾳ, ἡ Κυρία Ἀ.... μοι ἔλεγεν « εἰμὶ ἀπηυδησμένη· χθὲς ἀνέβην πεζὴ τὸν Οὐεσούβιον ἕως εἰς τὴν κορυφὴν, φαίνεταί μοι νὰ καίωσιν εἰσέτι οἱ πόδες μου· πλὴν εὐχαριστήθην.— Τί; ἀνέκραξα. — Ναὶ, ἀνέβην πεζὴ, μοὶ ἀπήντησε, μὴ ἀνεχομένη νὰ ἀκούω τὰς Ἀγγλίδας κομπορρημονούσας ὅτι μόναι αὐταὶ τολμῶσι νὰ ἀναβαίνωσι τὸν δύσβατον καὶ ἀκροσφαλῆ Οὐεσούβιον.» Ἐπήνεσα τῆς εὐγενοῦς ταύτης Ἑλληνίδος τὴν ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν....

Τὰ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ὑφεστίοις παρακολουθοῦντα φυσικὰ φαινόμενα, συμβαίνουσι καὶ εἰς τὰς ἐκρήξεις τοῦ Οὐεσουβίου· διότι μετὰ τὰς ἐκρήξεις, ἐνῷ μακρόθεν ὁ ὁρίζων εἶναι καθαρὸς καὶ ἀνέφελος, περὶ τὸ ὄρος συμβαίνουσι τρικυμίαι, καταιγίδες, θύελλαι, λαίλαπες, ῥαγδαῖαι καὶ ἄφθονοι βροχαὶ, αἵτινες καὶ ἀνθρώπους πολλάκις ἐθανάτωσαν, καὶ οἰκίας κατηδάφισαν, καὶ κτήματα κατεπλημμύρισαν.

Ὁ Οὐεσούβιος ὑπὸ τὴν ὀρυκτολογικὴν ἔποψιν θεωρούμενος, προσήνεγκεν ἀνεξαντλήτους ἐπιστημονικὰς εἰδήσεις. Ὁ ἐπεξεργόμενος τὸν Γ. Δε-Βόττην, τὸν ἀββᾶ Βρεϊσλὰκ καὶ πλείστους ἄλλους πληροφορεῖται περὶ τούτου.

Ὁ Οὐεσούβιος ἀπὸ τοῦ 1862 ἠρεμεῖ, καὶ ἀπὸ ἑνὸς ἔτους οὔτε κἂν καπνίζει. Τὸ ὑφέστιον τοῦτο ὁσάκις ἐκρήγνυται εὐεργετεῖ μέγα μέρος τῆς Εὐρώπης καὶ κατ' ἐξοχὴν τὴν Ἑλλάδα, μεθ' ἧς δι' ὑπονόμων θὰ συνδέεται· διότι ἠρεμοῦντος αὐτοῦ ἡ ἡμετέρα χερσόνησος, μετὰ τῶν παρακειμένων αὐτῇ νήσων, ὑπὸ σεισμῶν καὶ καταστρεπτικῶν σεισμῶν ἔπαθε.

Ν. ΚΑΤΡΑΜΗΣ Ἀρχιμανδρίτης
τῆς ἐν Νεαπόλει Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ.

Ἀξιότιμε φίλε,

Ἐν τινι παρὰ τὴν πόλιν ἡμῶν τουρκικῷ νεκροταφείῳ εὗρον κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος τὴν ἑπομένην ἐπιγραφὴν, ἥτις φαίνεται οὖσα τῆς ἐποχῆς, ἐν ᾗ εἰσέτι ἐπεκράτει ἐν τῇ Βυζαντινῇ Αὐτοκρατορίᾳ ἡ

ἐπείσακτος λατινική γλῶσσα, χάριν γοῦν ἐπισημότητος.

MANIBVS
. . PAL..ATINAM . . .
. . ENS IBVS VIIDIEB . . .
MIGENIANVS FRATRI . . .
ATERFILIO PIENTISSIMO

(Κ)ΑΤΑΧΘΟΝΙΟΙΣ
. . ΠΑΛΑΤΙΝΑΜΑΡΤΙΑΛΙ . . ΖΙ
ΕΡΑΣΠ . . . ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΚΛΑΜ
ΚΑΙΣΙΑΟΤΙΑ ΠΡΕΙΜΙΓΕΝ . . .
. . . ΧΑΙΡΕ ΠΑΡΟΔΕΙΤΑ

ΟΔΕΙΤΑ (ἡ τελευταία λέξις εἶναι μεταγενεστέρα προσθήκη ἐξ ἀντιγραφῆς τῆς προηγουμένης γενομένη ὑπό τινος ἀργοῦ παροδίτου.)

Εὐτύχημα ἀληθῶς μέγα εἶναι, ὅτι ὁ πανδαμάτωρ χρόνος ἐφείσατο τοιούτων τινῶν λειψάνων τῶν σκοτεινῶν τοῦ παρελθόντος ἐποχῶν, ἄπερ, καί τοι ἀτελῆ ἔτι καὶ μικρὰ τὰ ἤδη εὑρεθέντα, ἐν ὅμως τεκμηριοῦσιν, ὅτι « καὶ ἡ μεσογαῖα καὶ δυτικὴ Θρᾴκη ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ὑφ' Ἑλλήνων οἰκισθεῖσα, Ἕλληνας διετέλεσε τρέφουσα διὰ παντός. » Τῷ ὄντι, ἐν ἐπιγραφαὶ μόνον τῇ λαμπρᾷ τῆς Ἑλλάδος ἐποχῇ ἀνήκουσαι, ἀνεύρίσκοντο ἐνταῦθα, ἤθελέ τις ὑπολάβει, ὅτι ἐν ὡρισμένῳ τινὶ χρόνῳ ἐπεκράτησε διά τινων ἀποικιῶν ἢ ἄλλως ὁ ἑλληνισμὸς ἐνταῦθα, καὶ ἐν χρόνοις ὑστέροις ἡ χώρα ἐβαρβαρώθη ἢ γοῦν *ἐσθ.λαβώθη*. Ἡ ἀνακάλυψις ὅμως ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν ἀνηκουσῶν εἰς πάσας τὰς ἐποχὰς, τὴν πρὸ Χριστοῦ (ἐπὶ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου), τὴν ἀμέσως μ. Χ. ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων Αὐτοκρατόρων μέχρι Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου καὶ μετ' αὐτὸν μέχρις ἁλώσεως καὶ ἀπὸ τῆς ἁλώσεως μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ἔτι δὲ ἡ διατήρησις πλείστων ἄλλων μνημείων ἑλληνικῶν καὶ ἑλλ. τέχνης, ἀγαλμάτων, ἀναγλύφων, κιόνων, ἐρειπίων νεῶν κλπ., μαρτυροῦσιν, εἰς τὸ πεῖσμα μυρίων (καὶ ἀληθῶς δὲν εἶναι εἷς) Φαλμεραῖρῶν, τὴν ἐνταῦθα διὰ παντὸς τοῦ χρόνου διαβίωσιν καὶ ὕπαρξιν ἑλληνισμοῦ, καὶ ἑλληνισμοῦ ἰσχυροῦ καὶ ἀκμαίου, ὃν δὲν πιστεύομεν νὰ δυνηθῇ νὰ ἐξαφανίσῃ ἡ ἕωλος ὑπὸ τῶν βουλγαριστῶν μεταβάπτισις τῆς γηραιᾶς Φιλιππουπόλεως εἰς Πλόβδιφ!, ἣν καθηγίασε καὶ ἡ Αὐτοῦ Πανιερότης ὁ πρώην Ξάνθης Πανάρετος, ὅστις *Φιλιππουπόλεως* μὲν τιτλοφορεῖται, εἰς Πλόβδιφ ὅμως ἐπιστέλλει ἐκ Φαναρίου, ἔνθα πρὸ ἑπταετίας διατρίβει!!!

Καὶ μήπως ἐν Φιλιππουπόλει μόνον εὑρίσκωνται τοιαῦτα ἑλληνικὰ τεκμήρια; Ἐν Ζαγορᾷ, ἐν Χάσκιοϊ, ἐν Βησσαπάρᾳ (Τατὰρ-Παζαρτζῆκι), ἐν Στενημάχῳ πλεῖστα ἀνευρίσκονται, ἐξ ὧν τινα ἐδημοσιεύθησαν κατὰ καιροὺς ἐν τῇ *Πανδώρᾳ*· ἀλλὰ ταῦτα οὐδὲ πολλοστὸν μέρος εἶναι τῶν ἐν τῇ γῇ τεθαμμένων.

Καὶ ὅμως λαοπλάνοι πολλοὶ καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθροὶ, ὄργανα δὲ μισητὰ ξένων ῥαδιουργιῶν καὶ συμφερόντων, ὠφελούμενοι ἐκ τῆς ἐν τοῖς χωρίοις ἐπικρατήσεως τῆς βουλγαρικῆς λεγομένης γλώσσης, καὶ συμπεριλαμβάνοντες τοὺς Θρᾷκας ἐν τῇ αὐτῇ κατηγορίᾳ μὲ τοὺς ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ μιγάδας Βουλγάρους, πειρῶνται νὰ παραπείθωσι τοὺς ἁπλοϊκοὺς κατοίκους τῶν χωρῶν τούτων, ὅτι εἶναι Βούλγαροι ἢ Σλάβοι, καὶ προτρέπονται αὐτοὺς νὰ μισῶσι τοὺς Ἕλληνας, νὰ προγράφωσι τὴν ἑλ. γλῶσσαν καὶ ἱστορίαν, ν' ἀποστατῶσι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καὶ νὰ μεταβάλλωνται εἰς Βουλγάρους, ταὐτὸν εἰπεῖν Χυδαίους (α). Οὐκ ὀλίγοι δὲ ἀτυχῶς γίνονται θύματα τῆς πλάνης καὶ τῆς νέας ταύτης δημαγωγίας, καὶ σπεύδουσι πρὸς τὴν αὐτοκτονίαν τὴν ἐθνικήν! Ὅπερ δὲ λυπηρότατον, καὶ τινες τῶν σοφῶν Εὐρωπαίων οὐ μόνον συμφωνοῦσιν ἐξ ἐπιπολαιότητος τούτοις τοῖς λαοπλάνοις, ἀλλὰ καὶ ὑποβοηθοῦσιν αὐτοῖς εἰς τὸ ἔργον τῆς ὀλεθρίας διαιρέσεως καὶ ἐπεκτάσεως τοῦ λεγομένου πανσλαβισμοῦ.

Καὶ οἱ μὲν τὰ τοιαῦτα πρεσβεύοντες ἔχουσι δίκαιον τὴν γλῶσσαν νὰ θεωρῶσιν ὡς μόνον γνώρισμα ἐθνότητος ἐναντίον πάσης ἱστορικῆς διαμαρτυρήσεως· ἀλλὰ συμφέρει ἄρά γε καὶ τοῖς Εὐρωπαίοις τὸ σόφισμα τοῦτο; Τότε τίνος ἐθνότητός εἰσιν οἱ Βέλγοι καὶ οἱ Ἐλβετοί; ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Βούλγαροι εἰς τίνα ἐθνότητα ἀνήκουσιν, ἀφοῦ πασίγνωστον εἶναι ὅτι σλαβικῆς καταγωγῆς δὲν εἶναι, πλὴν ὅτι λαλοῦσι διεφθαρμένην τινὰ σλαβικὴν διάλεκτον; Δὲν πιστεύομεν μέχρι τέλους νὰ εὐδοκιμήσῃ τὸ ψεῦδος.

Παντὸς ἐπαίνου ἀνώτερος εἶναι ὁ φιλογενὴς Ἀρχιμανδρίτης Κ. Εὐγ. Ξηροποταμηνὸς, θέμενος μεταξὺ τῶν διαγωνισμάτων αὐτοῦ ἐν τῷ *Φιλολογικῷ Συλλόγῳ* Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν *Περιγραφὴν τῆς Θρᾴκης*. Ἐκ τοιαύτης ἐπιστημονικῆς περιγραφῆς μέγα φῶς δύναται νὰ ἐκχυθῇ εἰς τὰ τῆς χώρας ταύτης, ἥτις κινδυνεύει κυριολεκτικῶς νὰ γείνῃ «*Μοισῶν λεία*.» Ἔρρωσο.

Ἐν Φιλιππουπόλει τῇ 13 Ὀκτωβρίου 1867.

ΒΛ. Γ. ΣΚΟΡΔΕΛΙΣ.

(α) Πιθανωτέρα παραγωγὴ τῆς λέξεως Βούλγαρος εἶναι ἴσως παρὰ τὸ vulgus (ὄχλος). Ἂν δὲ ἡ χυδαιότης ἀπαιτεῖται ἐθνότητα φανταζόμεθα τὴν πληθὺν αὐτῆς!...

ΒΙΓΝΟΝΙΑ Η ΜΕΓΑΛΑΝΘΗΣ.

Bignonia grandiflora. (Thun 6)

Class. Didynamia angiosperma.

B. glandiflora foliis pinnatis, foliolis ovatis accuminatis dentatis, panicula terminali, tubo corollae calycis longitudine. (W).

Τὸ περικαλλὲς τοῦτο φυτὸν, γεννώμενον αὐτομάτως ἐν ταῖς σινικαῖς καὶ ἰαπωνικαῖς χώραις, καλλιεργεῖται ἐν Εὐρώπῃ ἐντὸς ἀρδανίων, καὶ κοσμεῖ πολλαχοῦ τὰς ἐξέδρας καὶ τοὺς κήπους τῶν πλουσίων καὶ μεγιστάνων. Ὁ καυλὸς αὐτοῦ ἐστὶν ἑλικοειδὴς, καὶ παράγει ἄνθη μεγάλα καὶ εὔμορφα ἐν εἴδει θύρσων διατεθειμένα, καὶ μετὰ στεφάνης κωδονοχωνοειδοῦς, διῃρημένης εἰς πέντε λοβοὺς ἀνομοίους, χρώματος ἐξωτερικῶς μὲν κιτρίνου χρυσίζοντος, ἐσωτερικῶς δὲ ἐρυθροκιτρίνου μετὰ γραμμῶν. Αἱ δὲ ἄκραι τῶν κλάδων αὐτοῦ οὖσαι λίαν ἁπαλαὶ ξηραίνονται τὸν χειμῶνα.

Ι. ΔΕ-ΚΙΓΑΛΑΣ.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

—ooo—

ΑΣΤΕΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ.

(Συνέχ. Ἰδε φυλλάδ. 422.)

10) Ἡ ἀτυχὴς Γιαννοῦλα.

Οὔλαις ἡ νιὲς 'παντρεύονται
Οὔλαις παντρολογιοῦνται
Καὶ πέρνουν παλληκάρια,
Μὲ σπαθιὰ καὶ μὲ τσαπράζια.
Καὶ ἡ Γιαννοῦλα ἡ ὤμορφη
Ἐπῆρε τὸ μαράζη [1])
Καὶ τὸ σκουντεφλομούτρη [2])
Ἀχοχιά της
Δυχοχιά της!
Τοῦ δίνει ψωμὶ
Δὲν τὸ τρώει,
Τοῦ βαίνει κρασὶ
Καὶ δὲν τὸ πίνει.
Τρομάρα του!
Λαχτάρα του.
Περκαλεῖται 'ς τὸν θεὸ,
Ὁ θεὸς εἶναι ψηλὰ·
Πάει εἰς τὴ μάνα της,
Πάει 'ς τὴ μαμά της:
—Ἰχοῦ ἡ κακόμοιρη
Ὤχου ἡ βαρυόμοιρη!
Τὸ κρῖμα μ' νὰ χῃς, μάνα μου
Τὸ κρῖμα καὶ τὸ ἄδικο,
Μοῦδωκες ἕνα κούτσουρο.
Πάρτο καὶ πρλέκα το
Καὶ κακομελέτα το.

11) Ἀπαιτήσεις νεάνιδος.

Πέρασ' ἀπό 'να γιοφύρι
Κ' εἶδα μιὰ 'ς τὸ πανεθύρι,
Μὲ τὴ μάνα της μαλλώνει
Καὶ τὴ δαυλομουντζουρώνει.
—Σοῦειπα, μάνα, πάντρεψέ με,
Σπιτονοικοκύρεψέ με,
Γέρον ἄνδρα μή μου δώσῃς
Τί ταχυὰ θὰ μετανοιώσῃς·
Γιατ' ὁ γέρος θὰ ῥωτάει
Ποῦειν' τ' ἀλεῦρι, ποῦειν' τ' ἀλάτι,
Ποῦειν' ταὐγὰ τῆς ἑβδομάδας,
Τὰ κοτσόβολα [1]) τῆς τάβλας. [2])

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΠΕΡΙ ΗΛΙΚΙΑΣ. Ζήτημα διηγέρθη πρὸ καιροῦ ἂν ἡ διανοητικὴ ἐργασία εἶναι ἐπιβλαβὴς εἰς τὴν ὑγείαν, καὶ ἂν βραχύνῃ τὴν ζωήν. Εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος τούτου δὲν ἐπεμβαίνομεν, σπεύδομεν μόνον νὰ ἐκθέσωμεν εἰς ποῖον γῆρας εὑρίσκονται σήμερον πολλοὶ τῶν πεπαιδευμένων ἀνδρῶν τῆς Γαλλίας, καὶ μάλιστα τῆς Ἀκαδημίας αὐτῆς.

Ὁ Κ. Viennet, καί τοι 89 ἐτῶν ἡλικίας, διατηρεῖ πάσας τὰς διανοητικὰς αὐτοῦ δυνάμεις. Ὁ Κ. de Ségur, ἐτῶν 86, τόσον εἶναι ἐν γνώσει τῶν περὶ αὐτὸν, ὅσον καὶ ὅτε ἦτο τριακονταετής. Ὁ de Pongervilles, 76 ἐτῶν, ἐτελείωσεν ἐσχάτως τὴν ἐπιθεώρησιν τῆς ὑπ' αὐτοῦ μεταφρασθείσης Λουκρετίας, ἧς πρὸ ὀλίγου καιροῦ ἐφάνη ἡ τετάρτη ἔκδοσις. Ὁ Lebrun, 82 ἐτῶν, εἶναι τόσον εὔρωστος καὶ ὑγιὴς ὅσον καὶ πρίν. Ὁ Villemain, ὁ πατὴρ τῆς Ἀκαδημίας, μὲ ὅλην τὴν προβεβηκυῖαν του ἡλικίαν δὲν φαίνεται διατεθειμένος νὰ παραιτήσῃ τὴν ἕδραν του καὶ ἀπαλλαχθῇ τῶν χρεῶν ἰσοβίου γραμματέως τῆς Ἀκαδημίας, ἅτινα μετὰ τῆς μεγαλητέρας ἀκριβείας ἐκτελεῖ. Ὁ Λαμαρτίνος εἶναι ἐτῶν 76, καὶ ὅμως τὸ βῆμα αὐτοῦ εἶναι ἐλαστικώτατον, ἵσταται δὲ ὄρθιος τόσον καλὰ ὅσον καὶ κατὰ τὸ 1848. Ὁ Flourens, 76 ἐτῶν, εἰ καὶ ἐπὶ δέκα ἔτη ἀσθενής, ἐκτελεῖ τὰ χρέη του τακτικώτατα. Ὁ κόμης Charles de

(1) Μαράζης (ἐκ τοῦ μαραίνω;) ὁ σκυθρωπὸς καὶ στυφνός.
(2) Ὁ κατηφὴς καὶ μελαγχολικός.

(1) Τὰ ἀπομένοντα τεμάχια ἄρτου.
(2) Τῆς τραπέζης (table) ἢ τῆς σκευοθήκης, ἥτις πολλάκις εἶναι μία μόνον σανίς, ἐν ᾗ τίθεται ὁ ἄρτος.

Montalembert καὶ ὁ Ponsard, ὁ δημοτικὸς ποιητής, καί τοι ἀμφότεροι ἀσθενεῖς, κέκτηνται ὅλας τὰς διανοητικὰς αὐτῶν δυνάμεις. Ὁ Γυζὼ ἐτῶν 79, καὶ ὁ Τιὲρ 69, ἀντιπροσωπεύουσι τὴν Ἰουλιανὴν μοναρχίαν μὲ ὅλην τὴν δέουσαν ἰσχύν, ἀμφότεροι δὲ οἱ γέροντες Ὀρλεανισταὶ χαίρουσιν ἄκραν ὑγείαν. Ὁ Berryer, ἐτῶν 74, εἶναι τόσον ζωηρὸς καὶ ἐνεργητικὸς, ὅσον πᾶς τις ἄλλος ἔχων τὰ ἡμίση ἔτη αὐτοῦ.

Ὁ Βίκτωρ Κουζὲν, πρὸ ὀλίγων μόλις μηνῶν ἀποθανὼν, ὁ περίφημος οὗτος βιογράφος τῶν γυναικῶν ἐπὶ Λοδοβίκου ΙΔ', καί τοι πάσχων, κατ' ἔτος τακτικώτατα ἐπεχείρει τὴν χειμερινὴν εἰς Cannes ἐπίσκεψίν του. Ὁ δοὺξ de Broglie 82, ἐτῶν κηδεστὴς τῆς κυρίας de Stael, διατηρεῖται τοσοῦτον ζωηρὸς ὅσον καὶ ὅτε ἦτο νέος. Νεώτερα μέλη τῆς Ἀκαδημίας, ἀπὸ 60—70 ἐτῶν εἶναι τὰ ἀκόλουθα· ὁ δοὺξ de Noailles, Prosper Mérimée, Saint-Marc Girardin, Sainte-Beuve, Vitet, Rémusat, Doucet, Nisard, Dupanloup, Sandeau, Dufaure, Falloux καὶ Laprade.

ΟΥΪΓΓΟΙ ΚΑΙ ΤΟΡΕΙΣ. Ὁ ἱστορικὸς Burnet λέγει ταῦτα περὶ τῆς λέξεως Whig· «Αἱ δημητριακαὶ εἰσοδίαι τῶν νοτιοδυτικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Σκωτίας σπανίως ἐπαρκοῦσιν εἰς τὴν ἀπαιτουμένην ἐτησίαν κατανάλωσιν, αἱ δὲ βόρειοι ἀπ' ἐναντίας παράγουσι πλέον ἢ ὅσον ἔχουσι χρείαν. Οἱ τῶν δυτικῶν λοιπὸν ὑπάγουσι κατ' ἔτος ἐν συνοδίᾳ εἰς Leith πρὸς ἀγορὰν σιτηρῶν διὰ τὸν χειμῶνα, ἐκ δὲ τῆς λέξεως Whigam, ἐν χρήσει εἰς ὁδηγὰν τῶν ἵππων, ὠνομάσθησαν Whiggamors.»

Τὸ 1658 ὑπεκινήθη ὁ λαὸς τῶν δυτικῶν ἐπαρχιῶν ὑπὸ τῶν Πρεσβυτεριανῶν, καὶ ἐγερθεὶς, ὀργίλως ἐπορεύετο κατὰ τοῦ Ἐδιμβούργου ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἱερέων αὐτῶν. Ὁ Μαρκέσιος Ἀργύλου (Argyle), ἐξελθὼν μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν, ἀπέκρουσε τοὺς ἐπαναστάτας, ἡ δὲ μικρὰ αὕτη ταραχὴ ὠνομάσθη ἡ εἰσβολὴ τῶν Whiggamors. Ἔκτοτε ὅσοι ἀντετάσσοντο εἰς τὴν Αὐλὴν ἐκαλοῦντο καταφρονητικῶς Whigs.

Ἴσως αὕτη εἶναι ἡ πηγὴ ἐξ ἧς ἐλήφθη ἡ λέξις Whig, καὶ προσηρμόσθη τοῖς ἀντιπολιτευομένοις τὴν Κυβέρνησιν. Ἀλλ' ἐν τούτοις δὲν μᾶς δίδει ἐξήγησιν τῆς ἀληθοῦς σημασίας τῆς λέξεως, ἥτις, διὰ τῆς ἐρεύνης τῆς Γαηλικῆς (Gaelic), Κελτικῆς (Celtic), Ἰσλανδικῆς (Islandis) καὶ ἄλλων γλωσσῶν τῆς ἰδίας οἰκογενείας, φαίνεται ὅτι σημαίνει *κίνησιν, ὁδὸν, πρόοδον, δύναμιν, ἀρχὴν*, καὶ πιθανῶς μετεχειρίζοντο αὐτὴν οἱ Σκῶτοι τῶν Δυτικῶν μερῶν, ὅτε καθωδήγουν τοὺς ἵππους των, ὅπως οἱ ἄλλοι ἐν Ἀγγλίᾳ ἁμαξηλάται μεταχειρίζονται τὸ Gee-ho, καὶ οἱ Γάλλοι Hue donc! allez donc! Ἡ γνώμη αὕτη στηρίζεται ἐπὶ τῶν ἑξῆς:

Γοτθικῶς· — Wigem, bellum genere, pugnam conserere.

Ἀγγλο-σαξωνικῶς· — Whig, bellum praelium. Whigerafs, ars bellica. Wigmen, bellatores. Wiga, bellator.

Γερμανικῶς· — Widarwigo, rebellio, Widarwigum, rebelles.

Κιμβρικῶς· — Ef Wig, occido. Wugur, athleta· καὶ πάλιν

Γοτθικῶς· — Wigs, via.

Ἰσλανδικῶς· — Vegur, via, iter.

Ἀρκούμενοι εἰς τὰ παραδείγματα ταῦτα, περιοριζόμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ λέξις Wig ἢ Whig εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν παρὰ Irhe, Medinger, Spellman καὶ ἄλλοις ἐξηγηταῖς· ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἀλλαχοῦ.

Ἡ λέξις Vigor εἶναι ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης.

Τὸ ὄνομα τοῦ ἑτέρου κόμματος Tory παράγεται ἐκ τοῦ Tor ἤτοι καταδιώκτης, καὶ ἐν γένει πᾶν ὅ,τι προξενεῖ φόβον διὰ τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ ὕψος αὐτοῦ.

Παρατηρήσεως ἄξιον ὅτι ἐν τῇ Ἰβερνο-Γαηλικῇ (Hibern-Gaelic) ἡ Ἰρλανδικῇ ἡ λέξις Tor ἢ Torr, σημαίνει πάντοτε ὑπεροχὴν ἢ κατὰ δύναμιν, ἢ κατὰ θέσιν.

ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΑΥΣΤΥΧΗΜΑΤΑ. Τὸν τελευταῖον Ἰούλιον 167 πλοῖα ἐχάθησαν, ἐκ τῶν ὁποίων 68 ἦσαν Ἀγγλικὰ, 24 Νορβεγικὰ, 22 Ἀμερικανικὰ, 14 Γαλλικὰ, 8 Δανικὰ, 8 Πρωσσικὰ, 6 Ὁλλανδικὰ καὶ 16 διαφόρων ἄλλων ἐθνικοτήτων.

Κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον 14 πλοῖα ὑποτίθεται ὅτι ἐχάθησαν αὐτάνδρα, διότι οὐδὲν ἠκούσθη περὶ αὐτῶν. Ὁ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν ναυαγησάντων πλοίων ἀπὸ τὴν 1 Ἰανουαρίου μέχρι 31 Ἰουλίου τοῦ παρόντος ἔτους εἶναι 1684, ἀπέναντι 1659 τοῦ αὐτοῦ χρονικοῦ διαστήματος τοῦ 1866.

ΚΑΡΛΙΝΗΣ Ο ΥΠΟΚΡΙΤΗΣ. Ξένος πάσχων ἀπὸ μεγίστην μελαγχολίαν ἐπεσκέφθη ποτὲ Γάλλον ἰατρόν. Ὁ ἰατρὸς ἐσυμβούλευσε τὸν ἀσθενῆ νὰ φοιτᾷ εἰς διασκεδάσεις, καὶ πρὸ πάντων νὰ συχνάζῃ εἰς τὴν Ἰταλικὴν Ὄπεραν, ὅπου ὁ Καρλίνης καθ' ἑκάστην ἑσπέραν διήγειρε τὴν εὐθυμίαν τοῦ ἀκροατηρίου. — Ἂν ὁ Καρλίνης, λέγει ὁ Γάλλος ἰατρὸς πρὸς τὸν ἀσθενῆ, — δὲν διασκεδάσῃ τὴν μελαγχολίαν σου, ἡ ἀσθένειά σου εἶναι ἀνίατος. — Ἀ! Κύριε, ἀπεκρίθη ὁ ἄλλος, ἐγὼ εἶμαι ὁ Καρλίνης, καὶ ἐνῷ διασκεδάζω ὁλόκληρον τὴν πόλιν τῶν Παρισίων καὶ κάμνω τοὺς ἀκροατάς μου νὰ ἀποθνήσκωσιν ἀπὸ γέλωτα, ἐγὼ ἀποθνήσκω ἀπὸ μελαγχολίαν καὶ λύπην.

Φ. Α. Μ.